

Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України

2002-2009 роки

УДК 061.2(477)«2002/2009»
ББК 66.79(4 Укр)
С 76

Дана публікація презентує результати щорічного опитування НУО України, проведеного у вересні 2009 року. Метою опитування було визначення рівня розвитку неурядових організацій України станом протягом 2002 - 2009 років, а також тенденцій їхнього розвитку за вісім років (2002-2009 рр.). Крім того, звіт містить результати глибокого аналізу проблем та потреб неурядових організацій, як на національному, так і на регіональному рівнях.

Любов Паливода, Софія Голота.

**Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002-2009 роки:
Звіт за даними дослідження/**

С 76 Любов Паливода, Софія Голота. – Київ: ТОВ «Видавничий Дім «Купол»
2010. – 112 с.

ISBN 978-966-2026-06-1

Дослідження стану та динаміки розвитку неурядових організацій України 2002-2009 роки проведено Творчим центром ТЦК у межах проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та виконується Pact, Inc. Проведення цього дослідження стало можливим завдяки ширій підтримці американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст дослідження є винятковою відповідальністю Творчого центру ТЦК та не обов'язково відображає точку зору USAID, Pact, Inc. або уряду США. Будь-яку частину цього дослідження не можна відтворювати, використовувати у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, ксерокопіювання чи будь-яким іншим способом без відповідного посилання на оригінальне джерело.

УДК 061.2(477)«2002/2009»
ББК 66.79(4 Укр)

ISBN 978-966-2026-06-1

© Творчий центр ТЦК
© Видавництво ТОВ «Видавничий Дім «Купол»

Подяки

Цей звіт підготовлений завдяки підтримці та участі в роботі над ним багатьох осіб та організацій. Ми вдячні всім, хто надав свої експертні оцінки, поділився досвідом та не пошкодував часу для проведення опитування, аналізу даних і підготовки даного звіту.

Ми вдячні представникам всіх 598 організацій, що взяли участь у дослідженні 2009 року, за час, який вони приділили заповненню анкети, та поділились інформацією, досвідом роботи своєї організації. Особлива подяка тим учасникам, які беруть участь у даному дослідженні вже вісім років поспіль, починаючи з 2002.

Координатори дослідження в регіонах, які є представниками Творчого центру ТЦК та інших неурядових організацій, успішно виконали свої функції на етапі збору інформації. Без їх знань та досвіду провести це дослідження на високопрофесійному рівні було б неможливо. Ми дякуємо персоналу та волонтерам Творчого центру ТЦК, які брали участь у роботі над дослідженням.

Вихід у світ цього видання був би неможливий без підтримки проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та виконується Pact, Inc.

Список абрєвіатур

- ЗМІ - засоби масової інформації
 - НУО - неурядова організація
 - ОГС - організація громадянського суспільства
 - ТЦК - Благодійний Фонд «Творчий центр ТЦК»
 - INTRAC - Міжнародний центр тренінгів та досліджень НУО (Великобританія)
 - ISC - Інститут Сталих Спільнот (США)
 - USAID - Агентство США з міжнародного розвитку
 - UNITER - проект «Об'єднуємося заради реформ»
-

Вступ.....	7
Резюме.....	8
Частина I. Засади проведення дослідження.....	16
1. Методологія дослідження.....	17
1.1 Мета, задачі, предмет та об'єкт дослідження.....	17
1.2 Опис інструменту дослідження.....	17
1.3 Вибірка.....	18
1.4 Організація дослідження.....	19
2. Учасники дослідження – НУО України.....	21
2.1 Географічний розподіл опитаних НУО.....	21
2.2 Дата і форма реєстрації.....	22
2.3 Основні сектори діяльності, види діяльності та клієнти НУО.....	23
2.4 Наявність власного веб-сайту.....	28
Частина II. Результати дослідження відповідно до моделі життєздатного розвитку.....	29
3. Внутрішня спроможність НУО.....	31
3.1 Мета створення та місія.....	31
3.2 Стратегічне планування.....	33
3.3 Керівні органи та лідерство.....	35
3.4 Людські ресурси НУО.....	36
3.5 Членство у НУО.....	37
3.6 Робота з волонтерами.....	38
3.7 Матеріальні ресурси НУО.....	39
3.8 Джерела фінансування НУО.....	40
3.9 Стратегія залучення фінансування.....	47
3.10 Системи менеджменту в організації.....	47
4. Зовнішні зв'язки НУО.....	49
4.1 Співпраця з державними структурами.....	49
4.2 Співпраця з іншими НУО.....	53
4.3 Співпраця з бізнесом.....	55
4.4 Співпраця НУО і донорів.....	58
4.5 Співпраця з громадськістю.....	59
4.6 Співпраця із ЗМІ.....	60
5. Програмна діяльність НУО.....	61
5.1 Надання послуг та розробка програм НУО.....	61
5.2 Звітування.....	64
5.3 Партнерства та коаліції.....	65
5.4 Прозорість діяльності. Відкритість. Етичні норми.....	65
5.5 Законодавство.....	67

Частина III. Дослідження окремих аспектів розвитку та діяльності НУО	70
6. Індекс організаційної спроможності.	71
7. Індекс спроможності НУО України представляти інтереси та захищати права.....	78
8. Індекс ефективності участі НУО в коаліціях та мережах.....	83
9. Індекс легітимності опитаних організацій.....	84
10. Аналіз проблем та потреб НУО України	85
Частина IV. Висновки щодо динаміки розвитку НУО України 2002-2009 років.....	89
Додатки.....	95
Анкета для опитування НУО України.	96

У вересні 2009 року було проведено щорічне опитування активних неурядових організацій (НУО) України. Дане дослідження здійснюється протягом останніх восьми років Творчим центром ТЦК. Опитування проведено із використанням методу самозаповнення респондентами опитувальника за допомоги регіональних координаторів.

Мета дослідження у 2009 році - визначення рівня розвитку НУО України відповідно до основних принципів сталого розвитку. Об'єкт дослідження - сектор активних НУО України. Предметом дослідження є розвиток сектору НУО України, який оцінювався відповідно до таких принципів життєздатності, як рівень організаційної спроможності, зовнішні зв'язки організації (включаючи співпрацю з урядом, бізнесом, засобами масової інформації, громадами й іншими НУО), ефективність роботи та виконаних програм щодо заявленої місії організації. Вивчався рівень спроможності й ефективності НУО у представленні й захисті інтересів, рівень організаційної спроможності НУО, різноманітність джерел фінансування НУО, рівень професіоналізму НУО, обізнаність у законодавстві та рівень використання етичних норм у діяльності НУО.

Організації, лідери яких взяли участь у дослідженні, репрезентують усі області України, Автономну Республіку Крим та місто Київ. У 2009 році дослідження стану та динаміки розвитку українських НУО проводилось за фінансової підтримки проекту «Об'єднуємося заради реформ» (UNITER).

Даний звіт містить повну інформацію що до результатів дослідження стану та розвитку НУО України у 2009 році й опис динаміки їх діяльності за 2002-2009 роки. Крім того, у звіті наведені результати глибинного аналізу проблем і потреб неурядових організацій, регіональних особливостей НУО.

Даний звіт складається з вступу, 4-х частин і додатків. У Частині 1 подано інформацію про мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, опис вибірки, загальну характеристику опитаних організацій за датою та формою реєстрації, секторами, видами діяльності та клієнтами НУО, інформацію про наявність власного веб-сайту. Частина 2 звіту складається з трьох основних розділів відповідно до трьох складових моделі життєздатного розвитку неурядових організацій, а саме: аналіз внутрішньої спроможності неурядових організацій, аналіз зовнішніх зв'язків, а також аналіз програмної діяльності НУО. У Частині 3 представлено результати діяльності НУО, відповідно до чотирьох індексів: індексу організаційної спроможності НУО, індексу спроможності НУО України представляти інтереси і захищати права, індексу участі в коаліціях/мережах, індексу легітимності. У частині 4 містяться висновки щодо змін, які відбулися у внутрішній системі менеджменту, зовнішніх зв'язках і програмній діяльності опитаних НУО з 2002 по 2009 роки. Додатки містять анкету, що використовувалася при опитуванні неурядових організацій України в 2009 році.

Отже, інформація, представлена у даному звіті, може бути корисною для лідерів неурядових організацій, державних і політичних діячів, уповноважених приймати рішення щодо соціальної політики, науковців і експертів у сфері громадянського суспільства, представників організацій міжнародної технічної допомоги та міжнародних консультантів у сфері розвитку третього сектору.

Мета дослідження - визначення рівня розвитку НУО України¹.

Досягнення мети передбачало виконання низки дослідницьких завдань:

- Визначення рівня організаційної спроможності НУО.
- Аналіз зовнішніх зв'язків організацій (включаючи співпрацю з урядом, бізнесом, засобами масової інформації, громадами, іншими НУО та рівень зовнішньої співпраці НУО).
- Визначення ефективності програмної діяльності організацій.
- Визначення рівня спроможності й ефективності НУО у представленні інтересів та захисті прав.
- Визначення рівня легітимності НУО.
- Визначення рівня участі НУО в мережах/коаліціях.
- Проведення порівняння діяльності НУО за останні вісім років (2002 - 2009) у вищезазначених аспектах, визначення на цій основі тенденцій їх розвитку.

Об'єкт дослідження - сектор активних НУО України.

Предметом дослідження був розвиток сектору НУО України. Відповідно до завдань дослідження його одиницею була неурядова організація. Джерелом даних про НУО були представники організації, які володіють вичерпною інформацією про її діяльність, й загальний стан розвитку НУО і законодавчу базу України, яка регулює діяльність НУО. Переважно це були представники керівної ланки організації: голова або його заступник, головний бухгалтер.

Портрет респондентів

Більшість респондентів (34%), які взяли участь у дослідженні 2009 року, були його учасниками в попередні роки щонайменше один раз.

Географія.

Опитані представники НУО надали інформацію, репрезентативну для сектору активно діючих неурядових організацій України.

Дата реєстрації.

Значна кількість опитаних НУО (37%) була зареєстрована з 2000 по 2004 роки. Це пояснюється сприятливими для громадських організацій умовами щодо законодавчого забезпечення та посиленням міжнародної допомоги у цей період.

Форма реєстрації.

Більшість респондентів (89%) зареєстровані як громадські організації, і лише 11% є благодійними організаціями.

Сектори діяльності НУО.

Більша половина респондентів (40%) зазначили, що *діти та молодь* є одним з основних секторів їхньої діяльності. Займаються *громадянською освітою* 32% опитаних організацій, захищають *права людини* та вирішують *соціальні питання* по 26% опитаних НУО відповідно. Варіант відповіді розвиток сектору НУО обрали 18% респондентів.

¹ У даному дослідженні НУО визначаються як незалежні об'єднання, які представляють інтереси громадян України з метою створення можливостей активної участі кожної людини у розбудові України. До цих організацій відносять громадські організації, зареєстровані відповідно до Закону України "Про об'єднання громадян", та благодійні організації, зареєстровані відповідно до Закону України "Про благодійництво та благодійні організації".

Основні сектори діяльності НУО та їх характеристика.

Більшість НУО, що працюють у секторі *діти та молодь*, як і в секторі *громадянська освіта*, зосереджують свою діяльність на *тренінгах та консультуванні, освітянській діяльності*, а також на *поширенні інформації*.

НУО, що працюють у секторі *права людини*, зазвичай захищають інтереси та лобіюють їх, проводять тренінги та консультації, надають правову допомогу.

Види діяльності НУО.

Найбільш поширеним видом діяльності НУО є *тренінги та консультування* (47%), *захист інтересів та їх лобіювання* (41% респондентів), *поширення інформації* (36%) та *освітянська діяльність* (32%).

Клієнти НУО.

Найбільш поширеними клієнтами НУО є *молодь* (45%), *все населення* (27%), *діти та студенти* (по 22%) та *НУО* (18%).

Наявність власного веб-сайту.

Зростає кількість організацій, які мають доступ до Інтернет-ресурсів, як і кількість Інтернет-ресурсів, що підтримуються неурядовими організаціями. У грудні 2002 року лише 12% НУО зазначили, що вони мають власний сайт і вказали його адресу. Станом на жовтень 2003 року цей показник досяг 23%, у 2004 році сягнув 20%, в 2005 році - 22%, 2006 році – 25%, 2007 році – 32%, а в 2009 році даний показник склав 33% .

Результати дослідження у 2009 році

З 2002 року організаційний розвиток українських неурядових організацій оцінювався за моделлю, розробленою INTRAC (Міжнародний центр тренінгів та досліджень НУО, Великобританія)³, у 2009 році дана модель була переглянута ТЦК відповідно до потреб та завдань проекту «Об'єднуємося заради реформ». Вона має декілька складових.

Організаційна спроможність, або внутрішня спроможність організації «бути»

Внутрішня спроможність характеризується такими рисами як: наявність місії та чітких напрямків діяльності організації, легітимність, відповідальність перед засновниками, наявність в організації відповідних структур менеджменту, організаційна культура, людські та фінансові ресурси, лідерство.

Мета створення і місія

Дані опитування засвідчують, що основними причинами створення неурядової організації є: можливість вплинути на розвиток суспільства (73%) та бажання допомогти іншим (67%), допомогти членам організації (36%). Самореалізацію засновників обрали 34% респондентів, тоді як можливість отримати фінансування обрали лише 15% опитаних НУО. Написану місію, яка спрямовує роботу організації, мають 78% організацій, які взяли участь в дослідженні.

Стратегічний план

Написаний стратегічний план мають 59% неурядових організацій, однак лише 70% з них оновлювали такий план протягом 2-х останніх років. Порівняно з минулим роком дещо зменши-

² різниця між 2007 та 2009 роком статистично не значуща на рівні 5%

лась кількість респондентів, які практикують стратегічне планування. У 2009 році кількість організацій, що мають план на три і більше років, збільшилася до 32% (27% у 2007 році*).

У 69% організацій колективний орган управління бере участь у розробці стратегічного плану, він же, здебільшого, і оновлює план. У більшості випадків члени НУО ознайомлені зі стратегічними цілями організації (73%).

Керівні органи та лідерство

Колективний керівний орган мають 93% НУО. Розподіл організацій за типами колективного керівного органу виглядає так: більшість НУО (72%) має правління, одна третина опитаних НУО (24%) — різні типи рад (дорадча рада, наглядова рада, рада директорів, наукова рада, рада товариства тощо). Такі відповіді, як ради різних типів, збори членів, президія найчастіше надавали респонденти, що обирали варіант «інше» як відповідь на запитання про тип колективного керівного органу їхньої організації. У 87% НУО існує письмовий документ, який визначає функції та обов'язки колективного керівного органу.

Людські ресурси неурядових організацій

Постійний персонал мають 48% опитаних організацій. У середньому він нараховує 4 постійних співробітників. У 74% НУО функціональні обов'язки персоналу є розробленими у письмовій формі. Прописані адміністративні правила та процедури існують у 50% організацій-респондентів, а їх оновлення відбулося протягом останнього року. Заохочують професійний розвиток персоналу шляхом виділення коштів на відвідання конференцій, круглих столів або освітніх і тренінгових курсів дві третини організацій (67%).

Протягом останніх восьми років рівень залучення волонтерів є відносно стабільним. 76% неурядових організацій використовували працю волонтерів у 2009, 2007, 2006 роках, 77% - у 2005 році, 73% - у 2004 році і 78% - у 2002 році*. У більшості неурядових організацій працює в середньому 13 волонтерів. Типовий волонтер працює в організації в середньому 6 годин на тиждень. У 74% організацій волонтерами є студенти.

Членство в НУО

Членськими організаціями є 89% опитаних НУО. З них 27% організацій нараховує від 11 до 30 членів, 25% — більше 100 членів. За останній рік кількість членів збільшилась в 36% опитаних неурядових організацій України. Основними шляхами залучення нових членів були їхня власна ініціатива (67%) та особисті контакти членів НУО (66%).

Матеріальні ресурси

Офісне приміщення (власне, надане безоплатно або орендоване) мають 93% опитаних організацій, з них 35% — власне. 84% респондентів повідомили, що їх організації мають комп'ютери, 79% - мають доступ до електронної пошти та Інтернету. Станом на 2009 рік з більшістю діючих НУО можна було контактувати за допомогою телефону (84% опитаних НУО), електронної пошти та Інтернету (79%) Представники майже всіх організацій вказали поштову адресу.

Незважаючи на те, що ефективне залучення ресурсів є одним із найважливіших показників життєздатності НУО, багатьом українським неурядовим організаціям (28%) ще не вистачає розуміння того, що таке залучення ресурсів має відбуватися не спонтанно, а шляхом приділення належної уваги фінансовому плануванню відповідно до місії та стратегії організації. Останнє

³ INTRAC (The International NGO Training and Research Centre) підтримує НУО та організації громадянського суспільства в усьому світі через дослідження політики, посилення менеджменту та організаційної ефективності. Докладнішу інформацію можна отримати за інтернет-адресою: <http://www.intrac.org>.

* Різниця статистично значуща на рівні 1%

характерно лише для 40% опитаних НУО. Тільки 36% організацій, що взяли участь в дослідженні, мають письмовий план залучення фінансування строком щонайменше на один рік. У 2009 році 30% опитаних зазначили, що у них порівняно з 2007 роком з'явилися нові ресурси.

Протягом 2008 року найпоширенішими джерелами фінансування для українських неурядових організацій виявились міжнародна донорська підтримка та благодійні пожертви бізнесу, про що заявило відповідно 55% і 45% опитаних НУО. Фінансування від держави отримують 36% організацій.

Системи менеджменту в організації.

У більшості українських неурядових організацій за процес прийняття рішень завжди відповідають виконавчий директор та колективний керівний орган (відповідно 88% і 47% опитаних організацій). Значно рідше до цього процесу залучаються члени організації (14% НУО) та персонал (10% респондентів). Формальну (друковану або електронну) систему реєстрацію документів має 81% неурядових організацій.

Зовнішні зв'язки, або спроможність організації «співіснувати»

Зовнішні зв'язки включають такі компоненти як: стосунки з донорами, державою, бізнесом, ЗМІ, громадськістю, іншими НУО, тощо.

Співпраця з державними структурами

З державними органами співпрацюють 97% організацій. Про щоденну співпрацю з владними структурами заявили 13% респондентів. Контакт з державними органами хоча б раз на тиждень мають 30% організацій, а раз на місяць - 27%, щокварталу – 12%. Незначна кількість представників неурядових організацій контактує з державними структурами *щоквартально, щорічно або нерегулярно*.

Як вважають 60% респондентів, співпраця з державними структурами відбувається переважно з ініціативи обох сторін. Удвічі рідше говорять про бажання співпрацювати з державою виключно з боку неурядових організацій (32% НУО) і дуже низько представники НУО оцінюють бажання держави ініціювати співпрацю (2% респондентів). Незважаючи на те, що НУО та владні структури співпрацюють досить часто, рівень такої співпраці залишається невисоким. Протягом 2009 року 36% неурядових організацій взагалі не виконували спільних проектів з державою, і тільки чверть (22% НУО) минулого року працювали в партнерстві з державними структурами над трьома і більше проектами. Згідно з відповідями респондентів, головними перешкодами для НУО у співпраці з владою є *нерозуміння корисності такої співпраці з боку владних структур та відсутність у владних структур інформації про діяльність НУО*. Отримані дані свідчать, що співпраця між НУО та державними структурами на регіональному або місцевому рівні є кращою, ніж на національному.

Робота з іншими НУО

Серед опитаних представників організацій, абсолютна більшість (97%) респондентів повідомила, що їх організація співпрацює з іншими неурядовими організаціями. Тільки 22% представників НУО зазначили, що вони значною мірою обізнані з діяльністю інших організацій, які займаються такими ж або подібними питаннями на міжнародному рівні. Міра обізнаності респондентів у цьому питанні значно зростає, якщо йдеться про регіональний або місцевий рівень. Наприклад, більше половини опитаних організацій (81%) є обізнаними про подібні до них місцеві організації. Найпоширенішими видами співпраці НУО є обмін інформацією, про який заявили 89% респондентів, зустрічі (78%). Практика надання консультацій, послуг,

* Різниця статистично не значуща на рівні 5%

спільної діяльності та виконання партнерських проектів серед українських організацій також є досить поширеною. 35% опитаних організацій співпрацюють з іншими організаціями через надання їм послуг.

Відповідно до отриманих у 2009 році даних співпраця між НУО надає їм можливість розширити діяльність і результативність програм (72%), підвищити якість послуг шляхом залучення додаткового досвіду (77% респондентів), а 34% опитаних лідерів НУО вбачають у співпраці можливість зекономити ресурси під час виконання проектів. Незважаючи на те, що майже всі НУО співпрацюють з іншими неурядовими організаціями, більшість респондентів відзначають недостатній рівень співпраці між НУО, що спричинено переважно нестачею професіоналізму НУО, амбіціями лідерів, які конфліктують один з одним, а також конкуренцією за ресурси.

Робота з бізнесом

Близько третини (34%) НУО зовсім не співпрацюють з бізнес-сектором. 24% організацій співпрацюють з однією–двома бізнес-структурами, 19% організацій — з 3–5 бізнес-структурами і 18% респондентів співпрацюють з більш ніж п'ятьма бізнес-структурами. Вагомою причиною для співпраці з бізнесом майже половина опитаних схильна вважати отримання грошової або матеріальної негрошової допомоги, тоді як партнерство — лише третина (32% НУО), а можливість здобути новий досвід — тільки 16% неурядових організацій. Проведені протягом восьми років дослідження показали, що 85% опитаних вважають рівень співпраці з бізнес-сектором недостатнім, раніше цей показник був дещо нижчим. Головними перешкодами на шляху співпраці респонденти вважають *небажання бізнесу співпрацювати з НУО, необізнаність бізнес-структур щодо діяльності неурядових організацій, а також недостатній професіоналізм НУО*. Такий стан речей можна пояснити, зокрема, неефективними ПР-кампаніями неурядових організацій.

Робота з донорськими організаціями

З донорськими організаціями співпрацюють 64% НУО. Незважаючи на те, що більшість НУО вбачають у співпраці з донорськими структурами можливість отримання технічної та фінансової підтримки, окремі з них все-таки мають більш високий рівень співпраці — *партнер* (26% НУО) або *виконавчий партнер* (17% НУО). Ці організації намагаються відігравати активнішу роль у співпраці з донорськими структурами та залучаються до процесу розробки програм донорських організацій.

Робота з громадськістю

Представники 47% організацій-учасників дослідження щодня проводять зустрічі з клієнтами. Найпопулярніший спосіб поширення інформації про діяльність неурядової організації — через пресу чи у формі буклетів/листівок (84% та 55% організацій відповідно). НУО почали активніше проводити презентації (46% у 2005, 51% у 2006 році, 49% у 2007 році, 53% у 2009 році), використовувати власні веб-сайти, річні звіти, веб-сайти інших неурядових організацій для поширення інформації про свою діяльність, однак перелічені засоби використовують далеко не всі опитані організації. Порівняно з минулим роком відсоток НУО, які поширюють інформацію за допомогою різних джерел, зріс, тобто протягом восьми років спостереження, неурядові організації продовжують урізноманітнювати методи поширення інформації та комбінують різні підходи, що значно підвищує ефективність роботи з громадськістю.

Робота зі ЗМІ

Регулярно співпрацюють зі ЗМІ 51% опитаних НУО, у 48% співпраця має епізодичний характер. Тобто, так чи інакше зі ЗМІ контактують 99% неурядових організацій України. Наведені дані

оптимістичні, але вони не відображають змісту співпраці. Річ у тім, що ЗМІ співпрацюють з НУО різною мірою в залежності від виду засобу масової інформації. Відповідно до отриманих у 2009 році даних для поширення інформації про власну діяльність НУО найчастіше використовують газети (90% респондентів). Наступним за популярністю використання є радіо, де інформацію про себе розміщують 48% організацій, і телебачення (57% НУО). Показовим є зростання протягом останніх чотирьох років показників співпраці НУО з телебаченням.

Програмна діяльність, або спроможність організації «виконувати та впливати»

Програмна діяльність характеризується наданням послуг і підходами до планування діяльності, оцінкою діяльності та звітуванням, партнерством і участю в коаліціях, обізнаністю з питань законодавства, наявністю етичних норм і відношенням до прозорості у діяльності організації.

Надання послуг

Як вже було зазначено вище, основними видами діяльності опитаних НУО є надання тренінгових та консультаційних послуг, представлення інтересів та захист прав, надання інформації, освітянська діяльність. Більша половина (57%) неурядових організацій протягом 2009 року виконали від 1 до 3 проектів. Найбільшу активність, яка характеризується виконанням понад п'ять проектів на рік, проявляють 23% організацій-респондентів.

Планування програмної діяльності

У більшості організацій відповідальність за планування програмної діяльності покладається на виконавчого директора (97% НУО обрали відповідь *завжди* чи *здебільшого*). Колективний керівний орган є залученим до планування також у більшості організацій (74%). Персонал, фінансовий директор та члени організації залучаються *час від часу* або *рідко*. Потреби своїх цільових груп при плануванні нового проекту або послуги оцінюють 94% опитаних організацій.

Оцінка програмної діяльності НУО

Оцінку своєї програмної діяльності проводять 79% організацій, що взяли участь в дослідженні, причому 28% з них запрошують для цього зовнішніх оцінників. Серед причин, що спонукали НУО до проведення оцінки, переважає альтернатива *потреби внутрішнього менеджменту* (80% організацій). Така причина, як *вимога донорів* була зазначена у близько половини НУО (48% опитаних організацій), а от держава та клієнти причиною спонукають до проведення оцінки програмної діяльності організації – лише у 5% та 8% організацій відповідно.

Звітування

Річні звіти у 2009 році публікували 58% організацій. 38% організацій надсилає річні звіти державним установам, 32% респондентів – донорам, 30% НУО – членам організацій, і лише 8% опитаних надсилають річні звіти клієнтам організації. 67% опитаних організацій мають бухгалтера, 67% лідерів НУО вважають, що система бухгалтерського обліку їх організацій відповідає міжнародним та/або національним стандартам. На думку 60% респондентів, у їх організаціях є система фінансового менеджменту для відповідного планування, виконання та звітування. 52% НУО має досвід проходження аудиту, майже половина (48%) організацій не проходили аудиту, але готові пройти. Решта (16%) заявили про свою неготовність до перевірки.

Партнерства та коаліції

Членами коаліцій або робочих груп є 65% опитаних НУО. Серед причин участь в коаліціях НУО зазначили популяризацію НУО, планування спільних акцій, зростання можливостей зустрічатися з іншими лідерами НУО.

Прозорість діяльності. Відкритість. Етичні норми

83% опитаних НУО підтвердили бажання надати доступ до фінансових звітів організації своїм членам. 77% організацій звітують перед своїми членами. Більше ніж половина (66%) НУО надає звіти державним установам та 64% НУО донорам, а 19% НУО – клієнтам. Необхідність етичних стандартів визнає 86% НУО, але 35% організацій мають власний визначений етичний кодекс.

Законодавство

Більшість опитаних НУО (62%) вважають себе обізнаними щодо законів і регуляторних актів, які впливають на їх діяльність. Ще 36% представників НУО вважають себе частково обізнаними в цьому питанні. На думку половини опитаних представників НУО, найвагомими чинниками, які перешкоджають ефективній діяльності сектору, є законодавство в цілому та, зокрема, податкове законодавство, а також пасивність НУО в забезпеченні того, щоб закони та регуляторні акти належним чином втілювались в життя. Найефективнішим джерелом поширення інформації щодо новин законодавства є Інтернет (81% опитаних НУО) та зустрічі/семінари, які зазначили 56% респондентів.

Індекс організаційної спроможності українських НУО

Індекс організаційної спроможності визначається такими сімома компонентами діяльності НУО: стратегічний менеджмент, система керівництва, система лідерства та менеджменту, стратегія НУО щодо залучення коштів, відповідність фінансового менеджменту НУО стандартам бухгалтерського обліку, процедури менеджменту людських і матеріальних ресурсів, легитимність організації (більш детально про Індекс можна дізнатись з розділу 6 даної публікації). Середнє значення Індексу організаційної спроможності опитаних у 2009 році НУО становить **0,6** (при максимальному значенні 1), що свідчить про наявність певної базової спроможності до організаційного зростання та зміцнення. Існують необхідні адміністративні процедури менеджменту фінансових і людських ресурсів, НУО мають базові елементи і процедури керівництва та стратегічного управління, а також система менеджменту й лідерства. Фінансування залучається хаотично і не завжди у відповідності до розробленої стратегії.

Кожен із семи компонентів Індексу організаційної спроможності має різне значення. НУО України сильні в налагодженні ефективної системи керівництва. Цей компонент індексу отримав найвищий середній бал — 0,85. Це свідчить про те, що переважна більшість НУО мають активно діючий керівний орган, функції та відповідальність якого чітко прописані та визначені. Вищий за середній бал НУО мають і в компоненті із фінансового менеджменту (0,62), що засвідчує те, що більшість організацій мають чітко визначені місію та стратегічні цілі, а принципи і стратегія організацій поділяються їх персоналом і членами. Однак не всі організації практикують довгострокове стратегічне планування, практика оновлення стратегічного плану ще не є загальноприйнятною.

Найслабшим компонентом у 2009 році став компонент з залучення фінансових ресурсів, який отримав лише 0,27 бала. Це свідчить про недостатню увагу керівників НУО до розробки та впровадження довгострокової стратегії залучення фінансування з різноманітних джерел.

Індекс спроможності НУО України представляти інтереси та захищати права

Спроможність НУО України представляти інтереси та захищати права у 2009 році дорівнює **3,04** балам за п'ятибальною шкалою. Тобто, можна говорити про вищий за середній рівень спроможності НУО відігравати значну роль у відстоюванні важливих для громадян питань та

впливати на процес прийняття рішень. Індекс складається з семи компонентів, що були визначені як такі, що сприяють або перешкоджають розвитку спроможності НУО представляти інтереси та захищати права. Порівняння як загального середнього показника індексу (у 2007 році індекс також складав 3,04 бала), так і його складових за окремими компонентами, дозволяє відзначити зростання спроможності українських НУО займатися питаннями адвокатування. Дане зростання було зафіксоване у 2004 році. Найвищу активність українські неурядові організації виявляють у зборі інформації та отриманні допомоги, зворотнього зв'язку від своїх членів і громадськості з конкретного питання.

Три компоненти індексу: формулювання та відстоювання прийнятої позиції, проведення залучення та використання матеріальних, фінансових і часових ресурсів на представлення і захист прав з конкретного питання - не набрали й трьох балів. Тобто НУО України за цими компонентами так і не вийшли на середній рівень.

Індекс ефективності участі НУО в коаліціях та мережах

Даний індекс вперше досліджувалося ТЦК у 2009 році та дорівнює **0,71**. Більшість організацій (65%), що взяли участь в дослідженні є членами коаліції або мережі. Опитані НУО регулярно співпрацюють між собою. Найпопулярнішими видами співпраці є обмін інформацією, зустрічі, консультації, виконання спільних проектів. Лише невеликий відсоток опитаних НУО надає послуги іншим організаціям. Більшість опитаних організацій – члени, як мінімум однієї коаліції або мережі, в середньому НУО є учасниками двох коаліцій або мереж.

Індекс легітимності опитаних організацій

Даний індекс вперше досліджувався ТЦК у 2009 році та дорівнює **0,67** (при максимальному значенні 1). Результати дослідження різних компонентів показали, що у переважній більшості опитаних НУО в колективному органі представлений, хоча б один представник цільової групи організації. Більшість опитаних організацій проводять оцінки програм та проектів (0,79) та мають механізм зворотнього зв'язку з клієнтами організації (0,69). Досить низьким є рівень залучення клієнтів організації до планування програмної діяльності (0,06).

Частина I. Засади проведення дослідження

Перша частина звіту присвячена засадам проведення дослідження. Перший розділ даної частини містить інформацію про мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, опис основного інструмента – анкети для опитування лідерів НУО, вибірки, а також організаційних особливостей даного дослідження. Другий розділ подає загальну характеристику організацій, представники яких були опитані, а саме представляє їх за датою та формою реєстрації, секторами, видами діяльності та клієнтами НУО, а також за наявністю власного веб-сайту в організації.

1. Методологія дослідження

1.1 Мета, завдання, предмет та об'єкт дослідження

З 1997 року Творчим центром ТЦК проводились дослідження потреб і стану розвитку неурядових організацій України. З 2002 по 2007 роки дане дослідження здійснено в межах програми «Мережі громадянської дії в Україні» (UCAN). У 2008 році дослідження потреб та стану розвитку неурядових організацій України не проводилося. 2009 року дослідження було відновлено і у вересні 2009 року в межах проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)» були опитані активні неурядові організації України. Учасниками останнього опитування стали організації, які брали участь у попередніх шести опитуваннях, а також нові організації, що відповідають методологічним вимогам дослідження. Таким чином, дослідження можна вважати *панельним*.

Мета дослідження - визначення рівня розвитку НУО України¹.

Упродовж цього дослідження були виконані такі завдання:

- Визначений рівень організаційної спроможності НУО.
- Визначені зовнішні зв'язки організацій, включаючи співпрацю з урядом, бізнесом, засобами масової інформації, громадами та іншими організаціями громадянського суспільства (ОГС) та рівень зовнішньої співпраці НУО.
- Визначена ефективність програмної діяльності організацій.
- Визначений рівень спроможності та ефективності НУО у представленні інтересів та захисті прав.
- Визначено рівень легітимності НУО.
- Визначено потреби НУО.
- Визначена динаміка діяльності НУО за вісім років (2002-2009) у вищезазначених сферах.

Предметом дослідження був розвиток сектору НУО України.

Об'єкт дослідження - сектор активних НУО України. Відповідно до завдань дослідження його одиницею є неурядова організація. Джерелом даних про НУО були представники організацій, які володіють вичерпною інформацією про їх діяльність, про загальний стан розвитку НУО, законодавчу та нормативну базу України, яка регулює діяльність неурядових організацій. Таким чином, участь у дослідженні брали представники керівної ланки НУО: голова організації або його заступник.

1.2 Опис інструменту дослідження

З опитувальником, що був використаний у дослідженні цього року, можна ознайомитись у додатку 1 до цього звіту. Анкета складається зі 120 запитань. У 2009 році в анкету були внесені додаткові запитання відповідно до завдань проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)». Крім запитань, опитувальник містить докладну інструкцію щодо його заповнення та інформацію про дослідження. Нижче наведено перелік основних розділів опитувальника.

Інформація про організацію

Даний розділ анкети містить головні відомості про організацію-респондента, контактну інформацію, дату та форму реєстрації, сектор діяльності НУО, види діяльності та категорії клієнтів.

¹ У даному дослідженні НУО визначаються як незалежні об'єднання, які представляють інтереси громадян України з метою створення можливостей активної участі кожної людини у розбудові України. До цих організацій входять громадські організації, зареєстровані відповідно до Закону України "Про об'єднання громадян", та благодійні організації, зареєстровані відповідно до Закону України "Про благодійництво та благодійні організації".

Організаційний розвиток

У цій частині опитувальника збиралась інформація про мету створення організації, спрямування діяльності, досвід і практику стратегічного планування, структуру керівництва НУО, наявність і функції керівного органу, людські ресурси НУО, джерела фінансування та бюджет організації, системи фінансового менеджменту. Наведено основні джерела фінансування та зазначено, чи отримує НУО підтримку від державних структур чи бізнесу в грошовій або негрошовій формах. Порівняно з попередніми роками до анкети було внесено нові запитання, які стосуються представлення представників цільової групи у колективному органі; межі заробітної платні персоналу НУО; винагороди за роботу волонтерів; готовності НУО до аудиту.

Зовнішні зв'язки

Під час відповідей на запитання цього розділу респонденти надавали відомості про відносини організації з зовнішнім оточенням та основні характеристики співпраці з бізнес-структурами, державними структурами, громадськістю, засобами масової інформації, донорами та іншими НУО. Порівняно з попередніми роками до анкети було внесено нове уточнення, яке стосується кількості коаліцій або мереж, до складу яких входила організація.

Програмна діяльність

Розділ присвячений питанням щодо розробки програм та послуг, підзвітності, етичних норм, обізнаності представників НУО щодо норм чинного законодавства. Порівняно з попередніми роками до анкети було внесено нові запитання щодо рівня врахування місії організації в програмній діяльності, кількості клієнтів, яких обслуговує НУО та їхній облік, механізмів зворотнього зв'язку з клієнтами організації, кола отримувачів річного звіту НУО.

Представництво та захист прав

Відповіді на запитання в цій частині анкети надають відомості про те, якою мірою неурядові організації представляють інтереси та захищають права своїх клієнтів або членів. Наведено розроблений індекс для визначення рівня спроможності НУО представляти інтереси та захищати права.

Існуючі потреби та необхідна допомога

Останній розділ анкети присвячений визначенню проблем українських НУО, а саме: внутрішнім проблемам організації, зовнішнім проблемам організації та необхідній допомозі.

1.3 Вибірка

Станом на кінець 2009 року в Україні нараховувалося 63000 зареєстрованих неурядових організацій (відповідно до офіційних даних Міністерства юстиції України). Але активно діє не більше 3–4 тисяч (багато НУО щороку припиняють активну діяльність без формальних дій для припинення реєстрації як юридичних осіб). У цьому дослідженні під терміном «активно діюча» мається на увазі організація, яка відповідає таким критеріям:

- є офіційно зареєстрованою;
- працює не менше 2-х років²;
- має досвід виконання не менше 2-х програм чи проектів;
- має успішний досвід виконання проектів та відома в регіоні.

Генеральна сукупність складається з 3-4 тисяч активно діючих неурядових організацій³. Вибірка в даному дослідженні склала 598 НУО. Проте через формальні причини до опрацювання було допущено лише 579 анкет. Частина організацій (34%) склали НУО, що опитувалися у 2002-2006 роках. Решта вибірки (66%) формувалась за принципом снігової кулі, тобто

² Дане дослідження проводилося за особливими показниками проектом «Об'єднуємося заради реформ». Тому до участі у дослідженні було допущено 4 НУО зареєстровані у 2008 році, які є грантоотримувачами проекту «Об'єднуємося заради реформ».

³ Станом на 2009 рік знизилася кількість активно діючих організацій. У 2006 році було 4-5 тисяч активно діючих НУО.

координатори-експерти на місцях відбирали респондентів, виходячи із заданих критеріїв. Таким чином дослідження можна вважати панельним.

До списків було занесено 855 НУО. Частину представників НУО, що були у списках респондентів, не опитано з наступних причин: НУО змінила контактну інформацію або припинила власну діяльність, у респондента не було часу заповнити анкету, респондент не повернув анкету, відмовлено без зазначення причин, інше. Гранична похибка вибірки становить 3.6 при довірчій імовірності 95%.

1.4 Організація дослідження

Основні етапи дослідження включали:

- удосконалення опитувальника у відповідності до завдань проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)»;
- відбір та підготовку координаторів у регіонах;
- проведення польового етапу (анкетування);
- контроль роботи координаторів, підготовку анкет до введення, введення даних;
- аналіз та підготовку звіту.

Розробка опитувальника

Інструментом дослідження є анкета. Базовою моделлю була анкета для визначення розвитку сектору НУО, що розроблена в 2002 р. на основі опитувальника 1998 року. У 2008 році до анкети внесено нові запитання до блоку запитань з організаційного розвитку та фінансових питань. В оновленому цього року опитувальнику враховані як зміни у секторі НУО, так і специфічні завдання даного опитування. Було внесено нові запитання до розділів організаційний розвиток та програмна діяльність. Остаточний варіант інструменту дослідження складався з таких розділів, як інформація про НУО, організаційний розвиток, зовнішні зв'язки, програмна діяльність організації, внутрішні та зовнішні перешкоди розвитку НУО, підзвітність, етичні норми, професіоналізм, законодавство, представлення інтересів.

Навчання координаторів

Мережа координаторів складається з представників Творчого центру ТЦК, інших неурядових організацій, що працюють в регіонах та обізнані з третім сектором у своїй області. Координатор відповідав за збір даних в одній або двох областях. У польовому етапі дослідження брали участь 22 координатори. Інструктаж координаторів було проведено в серпні 2009 року. Під час одноденної зустрічі регіональним координаторам було надано інформацію про мету та завдання опитування, механізм залучення НУО до заповнення анкети, механізм перевірки анкет.

Проведення польових робіт

Польовий етап дослідження почався 01 вересня 2009 р. і закінчився 25 вересня 2009 р. Завданням місцевих координаторів дослідження було опитати від 22 до 23 представників НУО в кожній з 24 областей, в АР Крим та місті Київ. Координатори отримували список НУО – учасників дослідження минулих років, перевіряли відповідність заданим критеріям вибірки, у разі потреби додавали нові організації та погоджували остаточний список з координатором проведення дослідження в Творчому центрі ТЦК.

Респондент самостійно заповнював анкету. В обов'язки координатора входило особисто передати опитувальник та роз'яснити правила його заповнення. Заповнений опитувальник респонденти особисто передавали регіональному координатору. У 2009 році від регіональних координаторів було отримано 598 заповнених анкет. Після перевірки якості заповнення до аналізу допущені 579 анкет.

Контроль роботи координаторів

Контроль роботи координаторів складався з таких процедур: контроль факту проведення опитування шляхом повторного контакту з респондентами; контроль якості заповнення анкет (відповідність організації вимогам дослідження, відсоток відповідей не знаю, повнота заповнення анкети) та аналізу. Виявлені анкети з значним відсотком відповіді не знаю або значною кількістю пропущених запитань відправлялися на доопрацювання або були не зараховані.

Кодування

Кодування і редагування опитувальників здійснювалося таким чином: проводилась реєстрація заповнених опитувальників та присвоєння унікального коду кожному з них, перевірялась правильність заповнення анкет (дотримання інструкцій для заповнення).

Введення інформації

Дані з опитувальників вводили 5 операторів, які пройшли попереднє навчання та отримали письмові інструкції щодо введення даних. Кожен оператор мав можливість консультуватись у разі потреби з фахівцем з інформаційних технологій. Масив даних був перевірений за логічними умовами.

Аналіз даних

Дані були проаналізовані на базі програмного забезпечення для статистичної обробки інформації Excel та OCA.

Підготовка звіту

Підготовка звіту здійснювалася Творчим центром ТЦК.

При написанні звіту ставилось за мету представити дані, що описують рівень розвитку НУО України у 2009 році відповідно до основних принципів сталого розвитку та описати і проаналізувати тенденції розвитку третього сектору в Україні.

2. Учасники дослідження – НУО України

Наведені у розділі дані створюють загальний портрет досліджених НУО, відображаючи їх географічне розташування, дату та форму реєстрації, сектор та види діяльності, основних клієнтів, а також наявність електронної пошти та власного веб-сайту.

Об'єктом дослідження у 2009 році, як і в попередні роки, був сектор неурядових організацій України. Джерелом інформації були представники керівної ланки НУО, які володіють повною інформацією про діяльність організації. Вибірку дослідження 2002-2006 років повторюють 34% опитуваних (або 119 організацій). НУО, які не брали участь хоча б в одному чи декількох дослідженнях 2002-2007 років, але відповідають характеристикам та критеріям організацій, що вибули з панельної вибірки, становлять 66% (460 НУО).

2.1 Географічний розподіл опитаних НУО

Кількість заповнених анкет з кожної регіональної одиниці наведено на Рисунку 2.1.1

Рисунок 2.1.1

Географічний розподіл опитаних НУО

У ході польового етапу опитано 579 лідерів НУО в 26 географічних одиницях (24 області, республіка Крим, а також місто Київ). На рисунку 2.1.1. вказано 33 НУО опитаних в місті Києві та 14 організацій опитаних в Київській області.

Виходячи з припущення про географічну зумовленість розвитку НУО, яке базується на результатах аналогічних досліджень минулих років, та з метою дослідження регіональних тенденцій НУО були об'єднані у чотири групи, що представляють чотири умовні регіони України: Західний, Центральний, Південний та Східний. До Західного регіону увійшли НУО з таких областей, як Волинська, Рівненська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Закарпатська, Чернівецька, Хмельницька. Східний регіон складається з НУО Харківської, Донецької, Дніпропетровської, Запорізької, Луганської областей. Центральний регіон представлений організаціями Житомирської, Черкаської, Кіровоградської, Вінницької, Чернігівської, Сумської, Полтавської та Київської областей та міста Києва. До Південного регіону були віднесені НУО Херсонської, Миколаївської, Одеської областей та Автономної Республіки Крим.

Кількість організацій, про які були зібрані дані у 2009 році по кожному з чотирьох регіонів, відображена на Графіку 2.1.2.

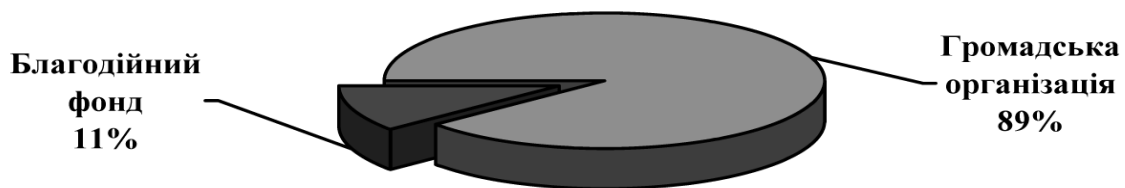
Графік 2.1.2

Розподіл НУО за регіонами (2009 рік)
(вказана кількість респондентів)

2.2 Дата та форма реєстрації НУО

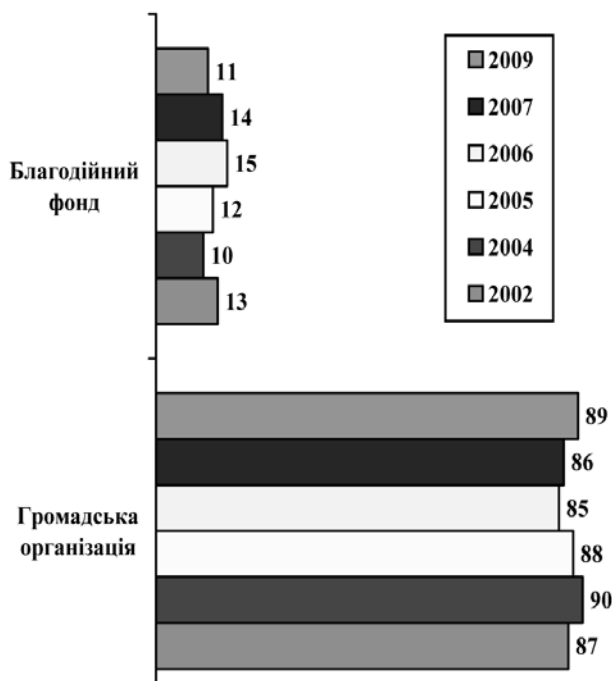
Форма реєстрації НУО

Відповідно до чинного законодавства України, неурядові організації можуть бути зареєстровані як громадські або благодійні організації (Закон України «Про об'єднання громадян», 1992 рік; Закон України «Про благодійність та благодійні організації», 1997 рік). Графік 2.2.1 показує дані щодо форми реєстрації НУО – учасників опитування 2009 року.

Графік 2.2.1

Форма реєстрації (2009 рік)

Згідно з даними опитування 2009 року, переважна більшість опитаних НУО (що становить 89% або 515 організацій) зареєстровані як громадські організації, і 11% (64 організації) – як благодійні.

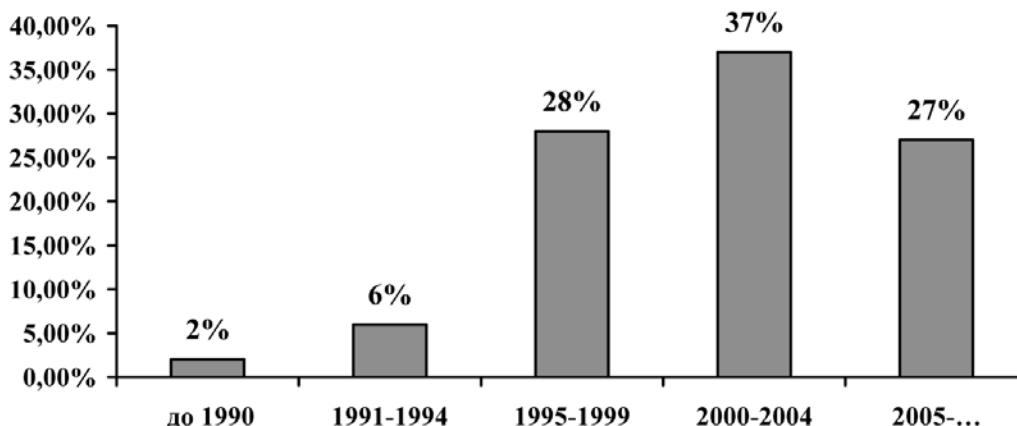
Згідно з графіку 2.2.2 форма реєстрації НУО за період 2002-2009 років суттєво не змінилася. У порівнянні з 2002 роком кількість благодійних організацій, які взяли участь в опитуванні, зменшилася на 2% (2009 рік-11%, 2002 рік-13%), різниця незначуща на рівні 5%.

Графік 2.2.2.

Форми реєстрації НУО, 2002-2009 роки

Дата реєстрації НУО

Розподіл опитаних організацій за датою реєстрації у 2009 році не відрізняється від даних попередніх опитувань. Причини саме такого співвідношення у кількості зареєстрованих у кожен період організацій слід шукати у чинниках зовнішнього оточення, таких як законодавче регулювання діяльності НУО (а саме їх реєстрації), діяльності програм міжнародної технічної допомоги в Україні, та загальних тенденціях розвитку громадянського суспільства. У Графіку 2.2.3 наведений розподіл організацій, які взяли участь в опитуванні, за датою реєстрації.

Графік 2.2.3

Кількість зареєстрованих НУО*

Як показано на графіку 2.2.3, 2% опитаних організацій були зареєстровані до 1990 року; в період з 1991 по 1994 роки включно – 6%; 28% респондентів представляють організації, зареєстровані в період з 1995 по 1999 роки; 37% НУО почали свою діяльність в період з 2000 по 2004 роки, а 27% були зареєстровані після 2005 року.

2.3 Основні сектори діяльності, види діяльності та клієнти НУО

Сектори діяльності НУО

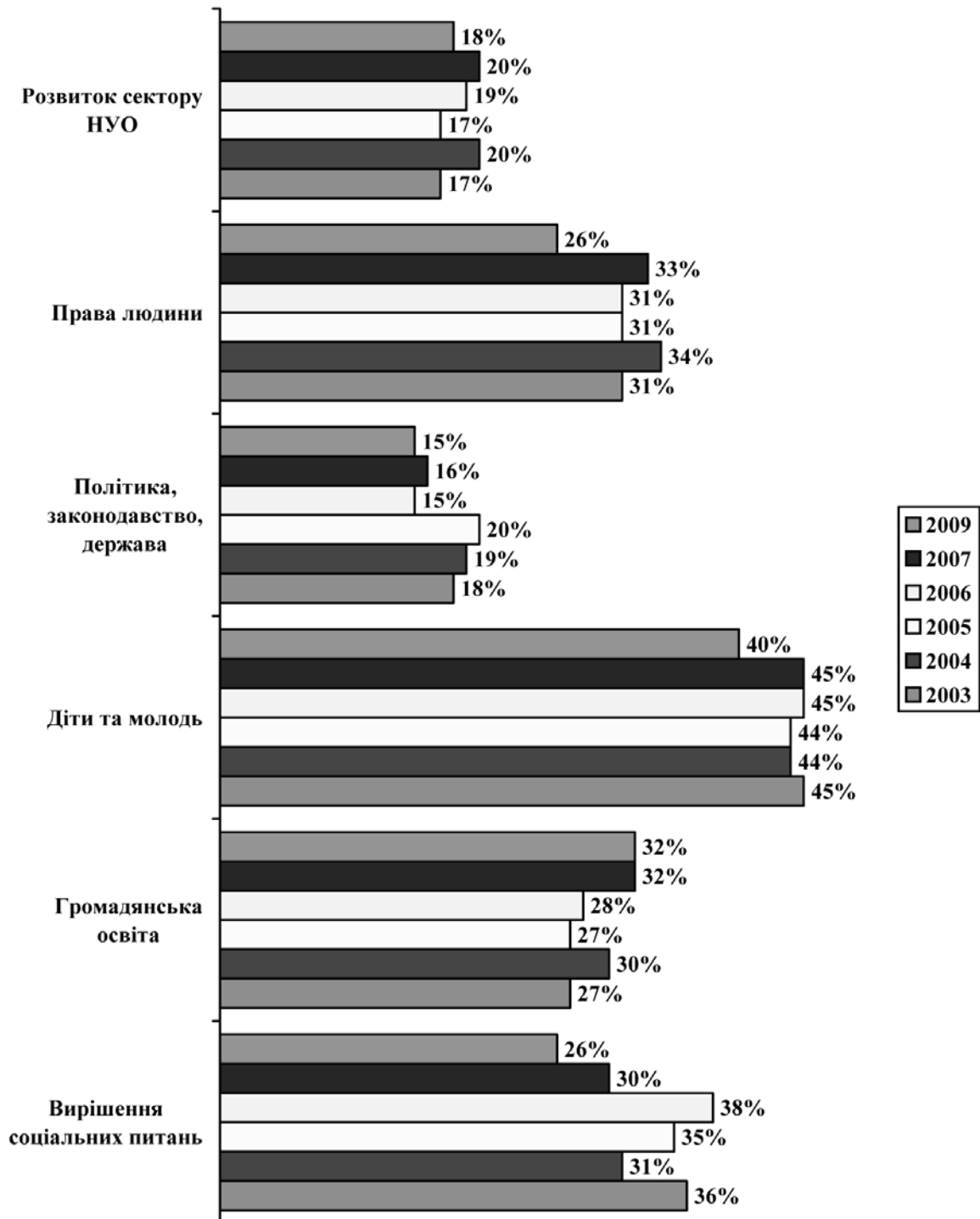
Респонденти могли обрати до 3-х основних секторів, у яких працює їх організація, з 21 запропонованих. Також у випадку, коли в переліку не було сектору діяльності даної НУО, респонденти могли обрати відповідь «інше» та вказати, у якому саме секторі працює організація. На графіку 2.3.1 показана кількість організацій, що працюють у тому чи іншому секторі.

Майже половина респондентів зазначила сектор *діти і молодь* як один з трьох основних секторів своєї діяльності (40%). Наступними за вагомістю є сектори *громадянська освіта* (32%) та *права людини* (26%). У секторі *вирішення соціальних питань* працюють 26% опитаних у 2009 році представників НУО.

Графік 2.3.1 Сектори діяльності НУО*

* Питання №9 анкети

Графік 2.3.2 демонструє найбільш популярні сектори діяльності НУО в період з 2003 по 2009 роки, які незмінні протягом останніх семи років. Найбільш поширеними видами діяльності серед НУО є діти та молодь, громадянська освіта, права людини та вирішення соціальних питань.

Графік 2.3.2.

Найбільш популярні сектори діяльності НУО, 2003-2009 роки

Види діяльності НУО

Важливою характеристикою НУО є види діяльності організації. Респонденти могли обрати зі списку до 3-х основних видів діяльності або обрати відповідь «інше», зазначили свій вид діяльності.

Графік 2.3.3 наочно ілюструє різні види діяльності та кількість організацій, представники яких відповіли на питання про те, чим займалась їх організація у 2009 році. Респонденти обирали із запропонованого списку до трьох альтернатив, і у переважній більшості випадків зазначили, що їх організації практикують декілька видів діяльності.

Графік 2.3.3
Види діяльності НУО*

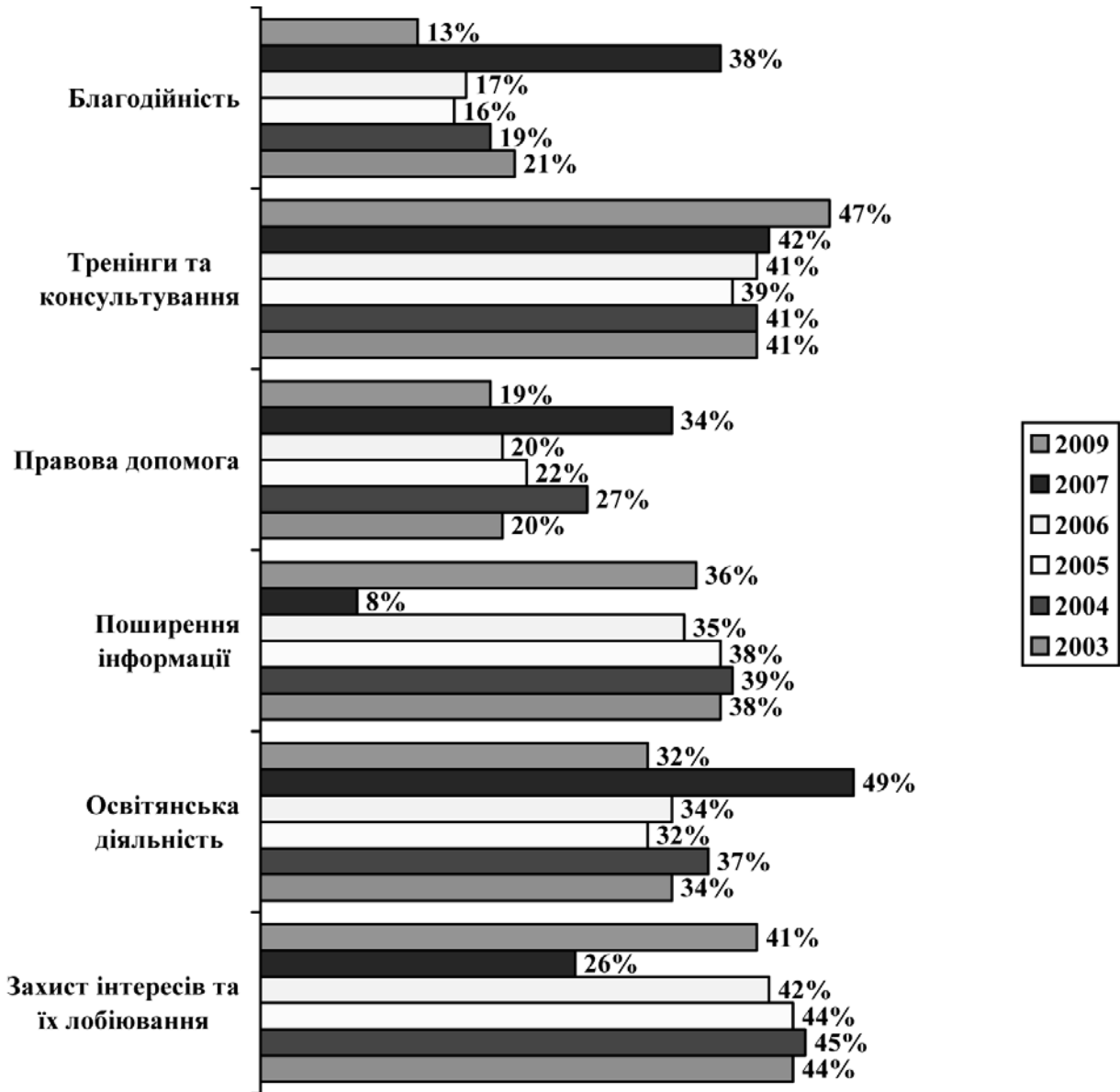
На графіку 2.3.4 показані найбільш популярні види діяльності НУО з 2003 по 2009 роки.

Найбільш поширеним видом діяльності серед респондентів у 2009 році є тренінги та консультування, який обрали 47% респондентів (42% опитаних НУО в 2007 році (різниця значуща на рівні 1%), 41% опитаних НУО в 2006 році).

Досить поширеним видом діяльності є захист інтересів та їх лобіювання, який обрали 41% респондентів у 2009р., 26% у 2007 році (різниця значуща на рівні 1%), 42% респондентів у 2006р.

Організації інформують, навчають і залучають громадян до визначення та вирішення питань, важливих для широкої громадськості. Це підтверджується високим відсотком організацій, що займаються поширенням інформації (36% у 2009 р., 8% - 2007 р., 35% - у 2006 р., 38% - у 2005 р., 39% — у 2004 р., 38% НУО — у 2003р.). Також організації активно займаються освітянською діяльністю - 32% у 2009 році; хоча у порівнянні з результатами дослідження 2007 року цей показник знизився на 17%. У 2007 році він був на рівні 49% (різниця значуща на рівні 1%).

* Питання №10 анкети

Графік 2.3.4.

Види діяльності НУО в 2003-2009

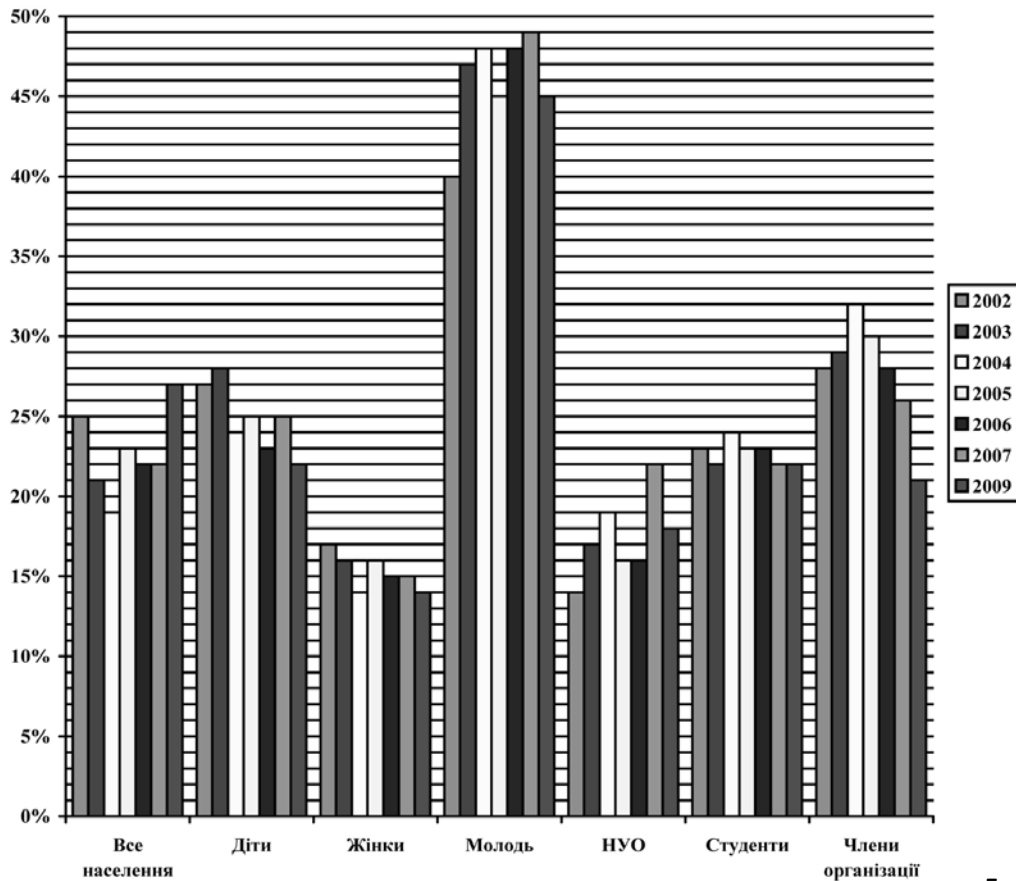
Дослідженнями та аналітикою займаються 24% респондентів (9% у 2007 році, 23% - як у 2006, так і в 2004 та 2005 роках).

Таким чином, можна зробити висновок, що в основному не відбулося значних змін ні у видах діяльності, ні у секторах, де фокусується діяльність НУО. Виняток склав 2007 рік. Відмінність показників 2007 року та 2002-2009 років у сфері благодійності можна пояснити через посилену увагою громадськості до розвитку корпоративної культури та соціальної відповідальності бізнесу.

Клієнти НУО

Респонденти визначали клієнтів НУО так само, як і сектори та види діяльності, обираючи до трьох альтернатив. Серед груп, що представляють клієнтів НУО, найбільш значною є молодь (45% респондентів). Наступними за популярністю є такі категорії як все населення (27%), діти (22%), студенти (22%), НУО (18%). Збільшення кількості опитуваних організацій, що працюють в освітянській сфері можна пояснити здійснення комплексних реформ у цій сфері.

На графіку 2.3.5 видно розподіл НУО, які опікуються тією чи іншою групою клієнтів протягом 2002- 2009 років.

Графік 2.3.5

Основні клієнти НУО*

Порівняння даних 2002-2007 років показало статистичну значущу різницю на рівні 1% щодо всіх зазначених на графіку 2.3.5 груп клієнтів. У 2009 році порівняно з результатами дослідження 2002 року зменшилася кількість НУО, основними клієнтами яких є *члени організації* (2009 рік - 21% опитаних НУО, 2002 рік - 28%⁴ респондентів). Слід зазначити тенденцію щодо зменшення кількості НУО, основними клієнтами яких є *жінки* (2009 рік – 14% опитаних НУО, 2002 рік – 17%⁵ опитаних організацій); *діти* (2009 рік – 22% респондентів, 2002 рік – 27% опитаних НУО⁶); *студенти* (2009 рік – 22% опитаних організацій, 2002 рік – 23% респондентів⁷).

У порівнянні з 2002 роком у 2009 році збільшилася кількість НУО, клієнтами яких є *молодь* (2009 рік – 45% опитаних НУО, 2002 рік – 40% респондентів⁸); *НУО* (2009 рік – 18% опитаних НУО, 2002 рік – 14% опитаних організацій⁹), *все населення* (2009 рік – 27% респондентів, 2002 рік – 25% опитаних НУО).

* Питання №11 анкети

⁴ Різниця значуща на рівні 1%.

⁵ Різниця значуща на рівні 1%.

⁶ Різниця значуща на рівні 1%.

⁷ Різниця не значуща на рівні 5%.

⁸ Різниця значуща на рівні 1%.

⁹ Різниця значуща на рівні 1%.

¹⁰ Різниця незначуща на рівні 5%.

Нижче наводяться результати аналізу щодо тенденцій зв'язків між секторами та видами діяльності неурядових організацій. Таким чином, отримано відповідь на питання, які види діяльності частіше всього практикують організації кожної з п'яти основних сфер діяльності, окреслених вище.

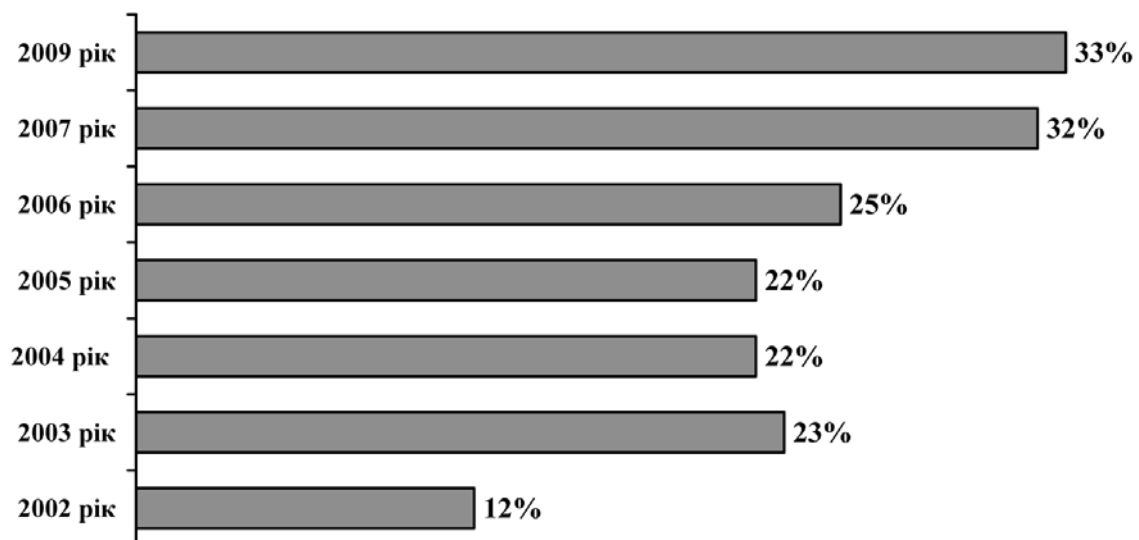
Більшість НУО, що працюють у сфері *діти та молодь*, як і в сфері *громадянської освіти*, зосереджуються на проведенні тренінгів та консультацій, освітянській діяльності, поширенні інформації, а також на захисті інтересів та їхньому лобюванні.

НУО, що працюють у секторі *права людини*, зазвичай захищають інтереси та лобюють їх, надають правову допомогу та проводять тренінги і консультації.

Висновок. У кожному з наведених секторів діяльності НУО варіант *захист інтересів та їх лобювання* включено до трьох найбільш часто згадуваних відповідей. Це свідчить про значну кількість організацій, які займаються захистом інтересів та їх лобюванням в різних сферах діяльності неурядових організацій. Найбільш поширеними видами діяльності є тренінги і консультування, захист та лобювання прав, а більшість респондентів працює з *дітьми та молоддю*.

2.4 Наявність власного веб-сайту НУО

Аналіз Інтернет-ресурсів, що створюються та підтримуються НУО, виявив зростання кількості організацій, які використовують у своїй діяльності всесвітню електронну мережу. У 2002 році лише 12% НУО вказали адреси своїх веб-сайтів, в 2006 році таких організацій було 25%, в 2007 році – 32%, а станом на 2009 рік 33% НУО має власний веб-сайт. Різниця між даними дослідження 2009 року щодо наявності веб-ресурсів, та в даними, отриманими у 2007 році є статистично незначущою на рівні 5%.

Графік 2.4.1.

Наявність веб-сайтів у НУО

Частина II. Результати дослідження відповідно до моделі життєздатного розвитку

Друга частина даної публікації складається з трьох розділів відповідно до трьох складових моделі життєздатного розвитку неурядових організацій, а саме: результатів аналізу внутрішньої спроможності неурядових організацій, результатів аналізу зовнішніх зв'язків, а також результатів аналізу програмної діяльності НУО. У першому розділі описані дані щодо мети створення та місії організації, стратегічного планування, лідерства і систем менеджменту в організації, людських і матеріальних ресурсів, роботи з волонтерами та членства в організації, джерел фінансування та стратегій його залучення. Другий розділ презентує результати дослідження щодо співпраці неурядових організацій з державними структурами, бізнесом, донорами, громадськістю, ЗМІ та іншими неурядовими організаціями. Третій розділ даної частини присвячений програмній діяльності неурядових організацій, а саме: наданню послуг і розробці програм, звітуванню, участі НУО в партнерствах та коаліціях, етичним нормам, прозорості і відкритості НУО, а також законодавчим аспектам. Результати дослідження 2009 року були порівнянні з даними за 2002-2007 роки з метою виявлення тенденцій у розвитку організаційної спроможності неурядових організацій протягом 2002-2009 років.

Модель життєздатного розвитку НУО INTRAC

Згідно з даною моделлю три ключові чинники визначають здатність НУО до стійкого розвитку і впливають на рівень розвитку будь-якої організації:

1. Складові організаційної спроможності НУО, або внутрішньої спроможності організації «бути»:

- Самовизначеність організації (наявність місії, бачення та розробленої стратегії).
- Наскільки організація є легітимною, що включає юридичну та соціальну легітимність
- Чи є організація відповідальною перед засновниками.
- Чи має організація відповідні структури, які складаються з систем планування та фінансового менеджменту, моніторингу й оцінки, робота з персоналом та волонтерами, адміністративне управління організацією).
- Якою є система фінансового менеджменту.
- Чи проходила організація аудит.
- Чи має організація план залучення фінансування.
- Чи готує організація річний звіт.
- Чи налагоджена система внутрішньої документації.
- Якою є структура організації.
- Якою є структура керівних органів організації та чи визначено та прописано обов'язки керівних органів.
- Якою є процедура прийняття рішень в організації та хто залучений до процесу прийняття рішень.
- Якою є організаційна культура в організації.
- Хто є лідером в організації.
- Якими є ресурси організації: людські, фінансові, матеріально-технічні.

2. Складові зовнішніх зв'язків організації або спроможність організації «співіснувати»:

- Якими є стосунки з донорами, іншими НУО, державою, бізнесом, ЗМІ, громадськістю.
- Як організація бере участь у стратегічних альянсах, коаліціях, мережах.
- Чи співпрацює НУО з клієнтами організації.
- Чи зберігає організація незалежність і чи має стратегію виходу зі складних ситуацій.

3. Складові програмної діяльності організації або спроможність організації «працювати та впливати»:

- Чи впливає організація на життя людей (мікрорівень).
 - Чи покращує організація життя та зміцнює громади.
 - Чи проводить організація виявлення та захист інтересів своїх клієнтів.
 - Чи впливає організація на формування політики держави (макрорівень).
 - Як і перед ким звітується НУО про свою діяльність.
 - Яким є рівень прозорості та відкритості НУО.
 - Чи володіє організація знанням законів, які регулюють діяльність НУО.
-

3. Внутрішня спроможність організації, або спроможність організації «бути»

У цьому розділі представлені результати аналізу внутрішньої спроможності організацій третього сектору, зробленого на основі даних дослідження неурядових організацій України 2009 року, а також аналізом тенденцій у розвитку внутрішньої спроможності НУО протягом 2002-2009 років.

3.1 Мета створення та місія НУО

Самовизначення організації є одним із визначальних компонентів внутрішньої спроможності організації та основою для програмної діяльності. Мета створення організації та її місія є одними з базових характеристик самовизначення організації. Респондентам ставили запитання про мету створення їхньої організації. Отримані дані свідчать, що головними причинами створення НУО їх керівники назвали *можливість вплинути на розвиток суспільства* (73%) та *бажання допомогти іншим* (67%). *Допомога членам організації була зазначена* 36% респондентів, *самореалізація засновників* була зазначена 34% респондентів, тоді як *можливість отримання фінансування* обрали лише 15% респондентів. Відповідно до даних, отриманих під час дослідження у 2009 році за панельною вибіркою, в основному суттєвих змін у відповідях респондентів щодо причин створення НУО протягом останніх восьми років не відбулося. Виключення складає варіант *самореалізація засновників*, з 2007 року по 2009 рік кількість НУО, які обрали цю відповідь зменшилася на 6% (2002 рік – 41%, 2004 рік – 40%, 2005 рік – 37%, 2006 рік – 36%, 2007 рік – 40%, 2009 рік – 34%) - різниця значуща на рівні 1.

Повний розподіл відповідей респондентів у дослідженні 2009 року щодо причин створення організацій відображений на графіку 3.1.1 Порівняння по рокам наведено на графіку 3.1.2. :

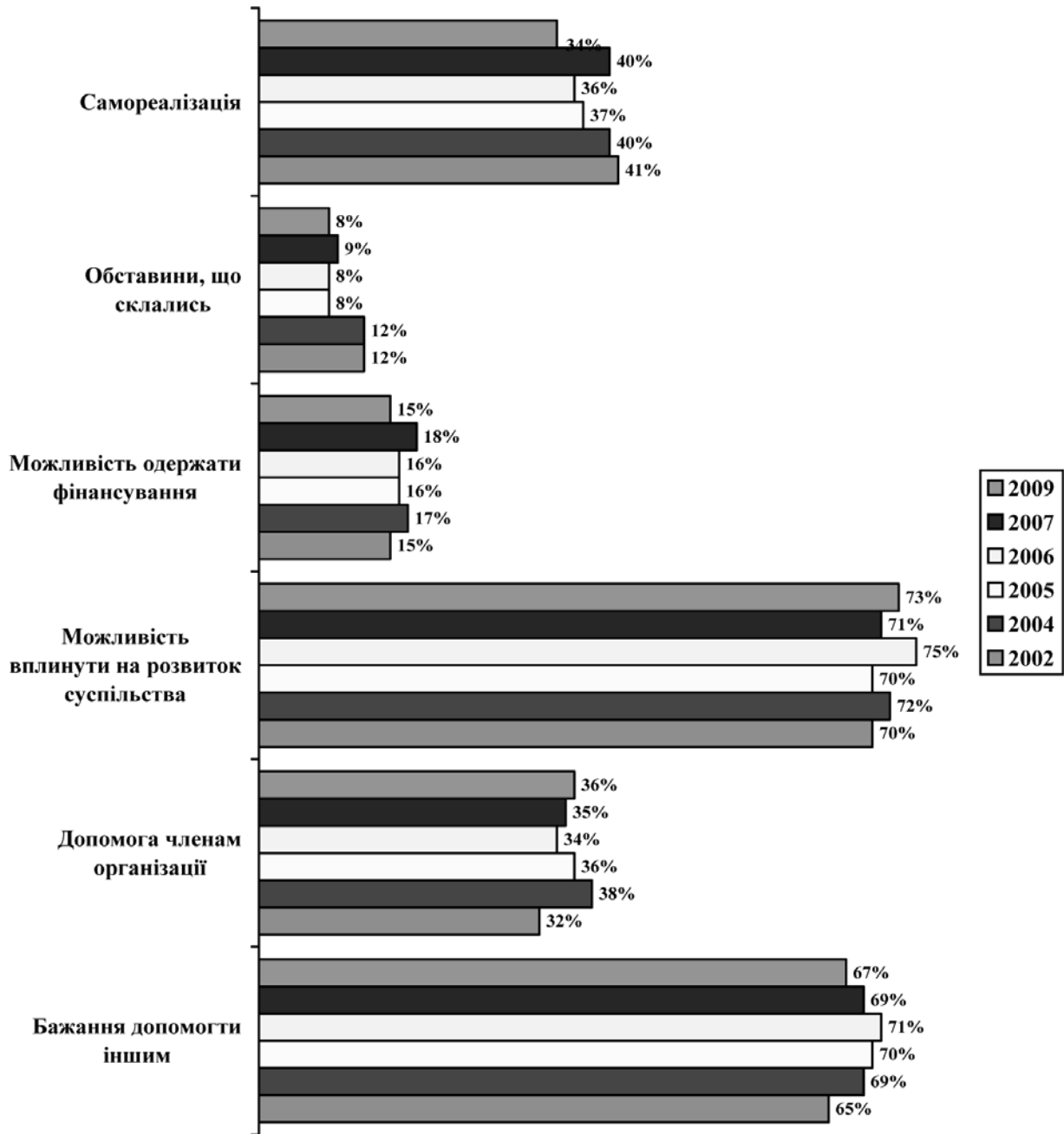
Графік 3.1.1

Мета створення організації*

Місія НУО

Більшість НУО (78%), опитаних в 2009 році, мають написану місію, яка визначає мету існування організації (86% у 2006 році, 83% у 2005 році, 87% у 2004 році та 89% у 2002 та 2003р.). Статистичний аналіз показників 2002, 2003, 2005, 2006 років підтверджує зменшення кількості організацій, що мають сформульовану місію (різниця значуща на рівні 1%).

* Питання №12 анкети

Графік 3.1.2

Мета створення організації, 2002-2009 роки

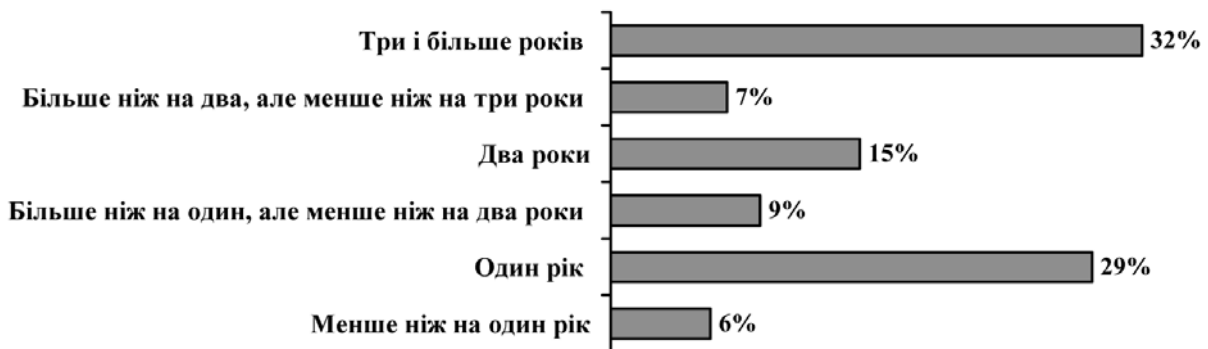
Висновок. Отримані дані свідчать про те, що НУО створюються для представлення інтересів громадськості, оскільки основними цілями створення організації були такі: можливість вплинути на розвиток суспільства та бажання допомогти іншим. Ці альтернативи обрало вдвічі більше лідерів НУО, ніж самореалізацію засновників чи допомогу членам організації. В той же час, незначна кількість респондентів визнали, що метою створення організації була можливість одержати фінансування або незалежні обставини. Разом з тим, тенденцією останніх років є зменшення долі НУО, які мають написану місію своєї діяльності.

3.2 Стратегічне планування

Стратегічне планування є невід’ємною складовою життєздатності організації та проявом її зусиль, направлених на розвиток власної спроможності, здатності передбачати нові можливості та загрози. Однак стратегічний план буде ефективним лише за умови його регулярного перегляду та оновлення відповідно до змін у зовнішньому оточенні. У 2009 році 59% респондентів зазначили, що вони мають стратегічний план, однак не у всіх організацій стратегічний план переглядався та оновлювався протягом останніх 2 років (лише у 70% тих, хто має план).

Проаналізувавши дані досліджень минулих років, можна відзначити тенденцію до зменшення кількості організацій, що мають написаний стратегічний план. Такий план у 2002 році мали 75% організацій, і поступово відсоток зменшився до 61%¹¹ у 2005 році, в 2006 році зріс до 68%, а в 2007 році знизився до 59% та залишився без змін у 2009 році¹².

Згідно з даними опитування 2009 року щодо терміну дії стратегічного плану (див. графік 3.2.1) 32% опитаних організацій мають плани на 3 і більше років, це на 5% більше ніж у 2007 році - 27% (різниця значуща на рівні 5%). Станом на 2009 рік 9% опитаних організацій мають стратегічний план більш ніж на 1, але менше ніж на 2 роки, та близько 7% організацій мають плани більше ніж на 2, але менше ніж на 3 роки. Відсотки подані по відношенню до всього масиву, 5% респондентів мають стратегічний план менше ніж на 1 рік.

Графік 3.2.1

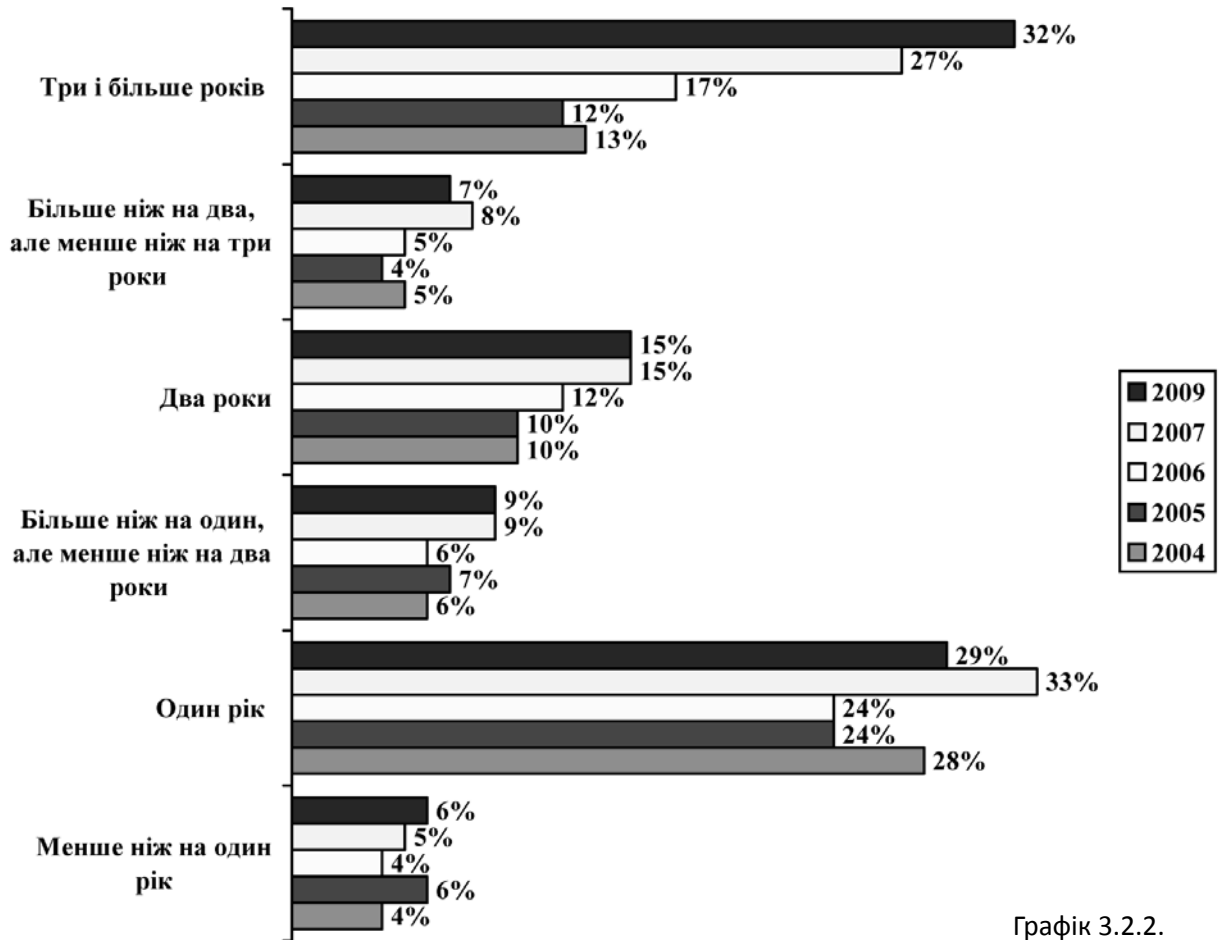
Термін, на який розрахований стратегічний план*

Аналіз показує, що українські НУО розробляють стратегічний план в основному або на 1 рік, або на 3 роки. Подальший аналіз показав, що НУО, які мають стратегічні плани на 1 рік - це здебільшого молоді організації, зареєстровані в наступні періоди: 32% НУО в період з 1995 по 1999 роки; 32% НУО в період з 2000 по 2004 роки; 27% НУО після 2005 року, 7% НУО в період з 1991 по 1994 роки і лише 1% НУО зареєстровані до 1991 року. НУО, які мають стратегічний план на три і більше років – це також молоді організації, зареєстровані в наступні періоди, 38% НУО в період з 2000 по 2004 роки, 35% НУО в період 1995 по 1999 роки, 24% НУО зареєстровані після 2005 року, 7% НУО в період з 1991 по 1994 роки і лише 1% НУО зареєстровані до 1991 року.

¹¹ різниця незначуща на рівні 5%.

¹² різниця незначуща на рівні 1%.

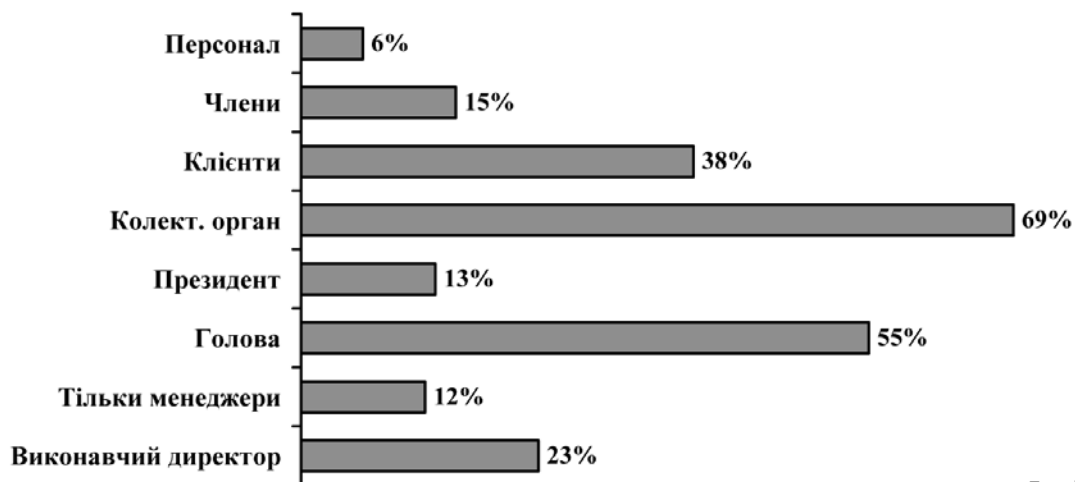
* Питання №15 анкети

Графік 3.2.2.

Термін, на який розрахований стратегічний план, 2004-2009 роки

Хто зазвичай розробляє стратегічний план організації видно з графіку 3.2.3.

Графік 3.2.3

Особи та органи, що займаються розробкою стратегічного плану НУО*

Особи та органи, що залучені до розробки стратегічного плану, визначені тільки для тих організацій, які мають такий план (59% опитаних НУО).

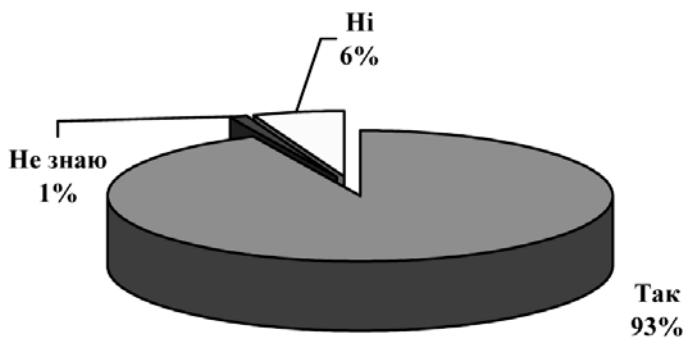
* Питання №16 анкети

Коллективний керівний орган на чолі з головою уособлює «законодавчу» владу в НУО, і високий відсоток їх залученості до розробки стратегічного плану є цілком передбачуваним. Аналіз цього питання дещо ускладнюється особливостями структури НУО. У більшості неурядових організацій України такі посади як президент, виконавчий директор, голова, означають найвищу керівну посаду, але мають різну назву. Дуже часто ці посади суміщаються і їх обіймає одна людина. Тому, керівник організації, чи то президент, чи то голова, чи то виконавчий директор, залучений до стратегічного планування у 91% опитаних організацій з тих, які мають план. Те, що сума відсотків усіх альтернатив перевищує сто, означає, що до стратегічного планування залучені як керівник організації, так і персонал, клієнти та/або керівний орган. Це важливо, оскільки одноосібне планування є недостатнім для розробки стратегічного плану адекватного внутрішній спроможності організації.

Згідно з даними не всі організації, які розробляють стратегічний план, оновлюють його хоча б раз на два роки (70% респондентів з числа позитивно відповілих на це запитання). Це свідчить про те, що план не завжди є робочим документом, а часто існує окремо від діяльності організації. Із запропонованого списку осіб, відповідальних за оновлення стратегічного плану, респонденти вибрали всіх тих, хто бере участь у його розробці. У 82% опитаних НУО члени організації обізнані щодо стратегічних цілей організації.

3.3 Керівні органи та лідерство

Коллективний керівний орган мають 93% НУО, представники яких були опитані у 2009 році (див. графік 3.3.1). Цей показник коливається з року в рік на декілька відсотків. У 2006 році цей показник становив 88% (різниця показників є значущою на рівні 1%).

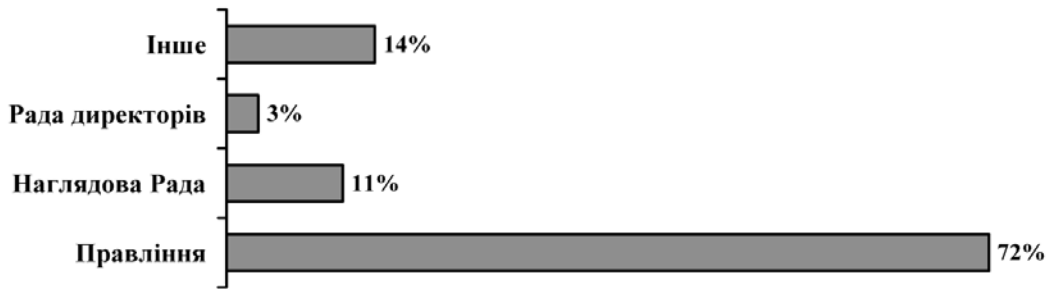
Графік 3.3.1
Наявність колективного керівного органу*

Розподіл за типами колективного керівного органу в 93% НУО, які мають такий орган, виглядає так: більшість організацій-респондентів (72%) мають правління, тоді як третина організацій (24%) — різного типу рад (дорадчі ради, наглядові ради, ради директорів, наукові ради, ради товариства тощо). Цікаво, що опитані представники благодійних фондів мають наступні типи колективних органів – правління (50 з 61 опитаних благодійних фондів), наглядову раду (9 з 61 опитаних благодійних організацій) та раду директорів (3 з 61 опитаних благодійних фондів). Опитані громадські організації мають наступні типи колективних органів - правління (344 з 482 опитаних громадських організацій), наглядову раду (46 з 482 опитаних громадських організацій) та раду директорів (18 з 482 опитаних громадських організацій), серед відповідей у варіанті «інше» (найчастіше зустрічались такі відповіді, як ради різних типів, збори членів, президія).

Близько 15% НУО обрали варіант відповіді інше, зазначивши такі види: ради різних типів, збори членів, президія.

Разом з тим треба зазначити, що є такі НУО, які обрали відповідь *консультанти* (3% опитаних НУО) та *дорадчі ради* (7% опитаних НУО). Обране є не керівними, а дорадчими органами НУО.

* Питання анкети №21

Графік 3.3.2

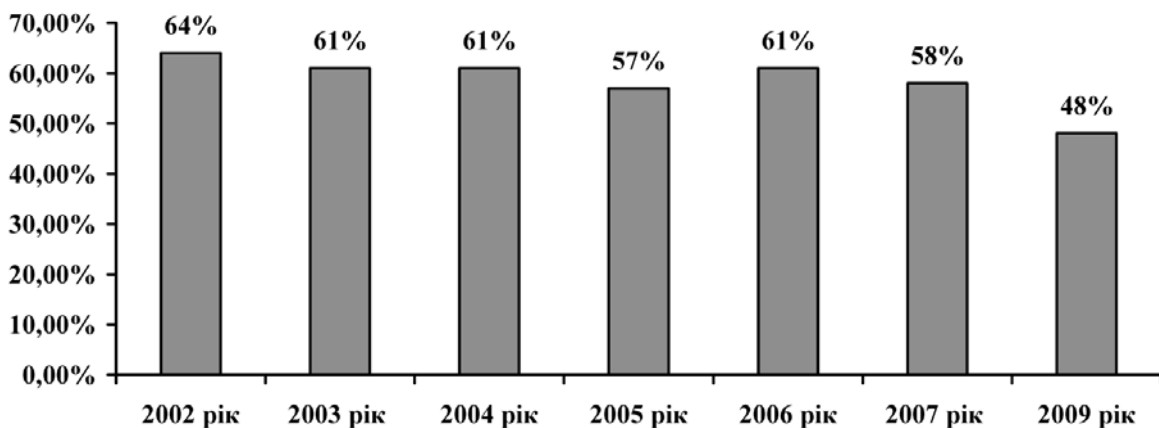
Тип колективного керівного органу НУО**

87% опитаних НУО, які мають колективний керівний орган, мають і письмовий документ, що визначає функції та обов'язки колективного керівного органу. У 30% НУО, які мають колективний орган, зустрічі колективного керівного органу відбуваються частіше, ніж чотири рази на рік. Щоквартально збираються 177 опитаних НУО. Тільки в 99 організацій проводять зустрічі колективного керівного органу два рази на рік, 97 організацій - один раз на рік відповідно.

У 98% опитаних НУО організацій виконавчий директор відвідує зустрічі колективного керівного органу, у 80% респондентів хоч б раз проводились вибори членів колективного керівного органу з того часу, як він був сформований (у 2006 році – 78%¹³, 70% за результатами 2003 року, у 76% - у 2004 році та у 73% - у 2005¹⁴).

3.4 Людські ресурси НУО

У 2009 році 48% респондентів зазначили, що їх організації мають постійний персонал. Хоча у 2007 році 58% опитаних НУО мали постійний персонал, у 2006 році - 61%, у 2005 році - 57%, у 2002 році - 64% опитаних НУО вказали, що мають постійний персонал (різниця показників є значущою на рівні 1%).

Графік 3.4.1.

Кількість постійного персоналу в НУО

У середньому організація має 4 постійних співробітників. Середній показник постійних співробітників серед опитаних НУО залишився незмінним у порівнянні з 2007-2006 роками і склав 4 співробітника, в 2005 році – 5 постійних співробітників (різниця незначуща на рівні 5%). Щодо форм працевлаштування в НУО, то 26% організацій мають постійний персонал, у 24% НУО персонал працює за контрактом, 15% респондентів – за сумісництвом, 1% респондентів – по-годинно, 17% організацій наймають персонал для виконання разових робіт.

** Питання анкети № 22

¹³ різниця незначуща на рівні 1%¹⁴ різниця значуща на рівні 5%

Середня заробітна плата опитаних НУО у 2008 році коливається від 715 до 2351 гривень на місяць. У порівнянні середній розмір зарплати службовця в галузі соціальної допомоги в 2008 році становила 1177 гривень за місяць (за даними Державного комітету статистики України¹⁵).

У 74% опитаних організацій є розроблені в письмовій формі функціональні обов'язки персоналу, 50% організацій мають прописані адміністративні правила і процедури (наприклад, Довідник працівника).

50% організацій з тих, що мають прописані адміністративні правила та процедури, оновлювали їх протягом останнього року. Адміністративні правила та процедури в 77% організацій, які їх мають, розробляє керівник організації, у 61% - колективний керівний орган, у 20% - члени організації, у 11% - менеджери та у 7% - персонал.

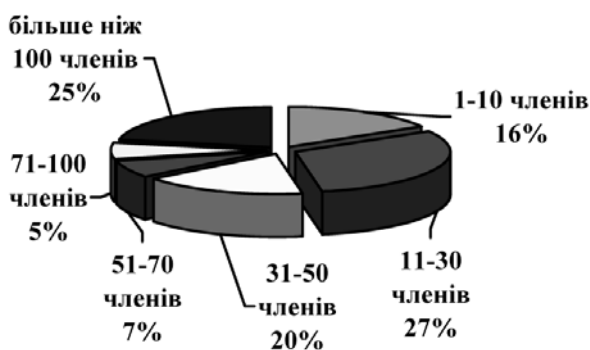
Частим є залучення колективного керівного органу та членів НУО до розробки адміністративних правил і процедур. Що свідчить про те, що менеджмент в організаціях відбувається з залученням всіх зацікавлених і тих, на кого він розповсюджується.

67% організацій, що взяли участь у дослідженні, заохочують професійний розвиток персоналу шляхом виділення коштів на відвідання персоналом конференцій, круглих столів або освітніх та тренінгових курсів.

Протягом останніх восьми років спостерігається тенденція із зменшення долі НУО, що мають постійний персонал. Проте, фактична кількість співробітників в НУО не змінилася, як і не відбулося значних змін в інших показниках, що стосуються людських ресурсів НУО, протягом 2002-2009 років.

3.5 Членство в НУО

89% організацій-респондентів є членськими: 27% із них налічує від 11 до 30 членів, більше 100 членів має 25% неурядових організацій. Графік 3.5.1 відображає розподіл кількості членів НУО.

Графік 3.5.1* **Кількість членів в організації**

36% опитаних у 2009 році повідомили, що кількість членів у їхній організації збільшилась порівняно з попереднім роком, 36% організацій зазначили, що кількість членів залишилась такою самою, та 9% опитаних заявили про зменшення кількості членів.

У 67% опитаних організацій головним методом залучення нових членів була власна ініціатива нових членів, а також особисті контакти членів НУО (про це заявило 66% респондентів). Разом з тим

39% респондентів проводили спеціальні акції, а 32% респондентів залучили нових прихильників через співробітників. Оголошення та поширення інформації через засоби масової інформації зумовило збільшення кількості членів лише в 22% неурядових організацій.

Відповіді лідерів неурядових організацій у дослідженні 2009 року свідчать, що, порівняно з 2002-2005 роками, кількість членських організацій та членів в них суттєво не змінилися, як і методи їх залучення.

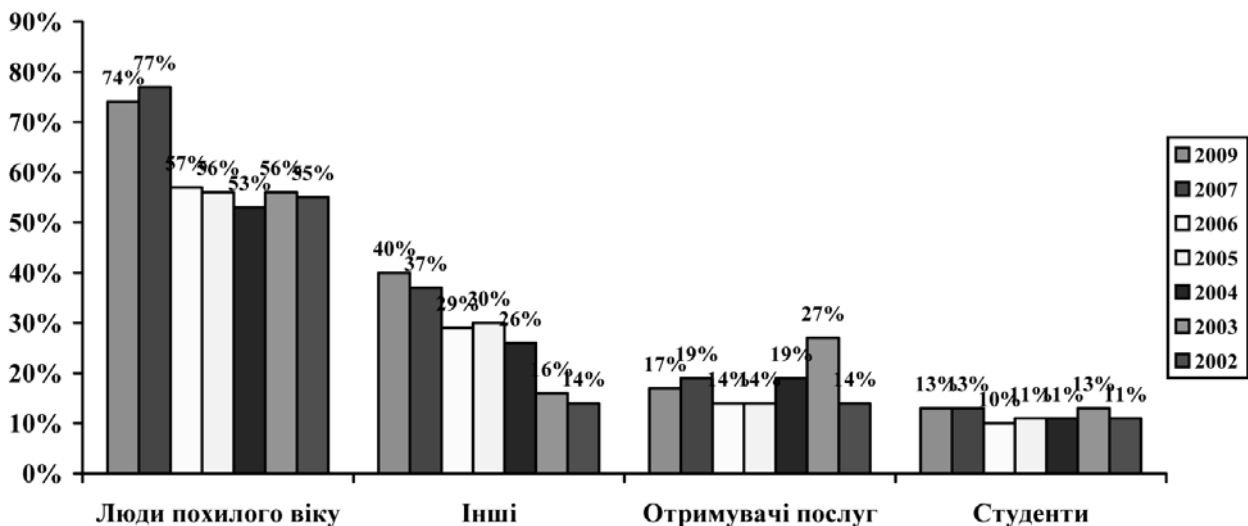
¹⁵ <http://www.ukrstat.gov.ua/>
* Питання анкети № 36 б

3.6 Робота з волонтерами

За результатами дослідження з волонтерами працюють 76% опитаних організацій (показник є стабільним протягом восьми років). У середньому в неурядовій організації працюють 27 волонтерів. Таке велике середнє число спричинене тим, що деякі організації мають велику кількість волонтерів, і це, в свою чергу, впливає на середній показник по сектору. Якщо не брати до уваги дані по 1 організації, яка має 6 000 волонтерів, то середня кількість волонтерів, що працюють в опитаних неурядових організаціях становить 13 волонтерів. У середньому волонтер присвячує роботі в організації 6 годин робочого часу на тиждень.

Проте, кількість волонтерів у 44% опитаних організацій за останній рік залишилася такою ж, у 22% опитаних НУО збільшилася, а у 15% НУО кількість волонтерів протягом останнього року зменшилась.

Графік 3.6.1 відображає соціальний портрет волонтерів у НУО, які брали участь в опитуванні протягом 2002-2009 років. Результати аналізу дослідження 2009 року показують, що у більшості НУО волонтерами є студенти (74%). Лише в деяких організаціях волонтерами є клієнти (40%), люди похилого віку (13%), безробітні (11%), домогосподарки (7%), та інші (17%).

Графік 3.6.1

Особи, що є волонтерами НУО, 2002-2009 роки

Варто звернути увагу на зростання відсотку НУО, які залучають отримувачів послуг до волонтерства. У 2009 році цей показник становив 40%, у 2007 році – 37%, у 2006 році - 29%, а в 2005 році - 30%. При цьому в 2002 році лише 14% опитаних представників неурядових організацій заявили про залучення отримувачів послуг до волонтерства. У порівнянні з результатами дослідження 2002 року, в 2009 році значно зріс відсоток залучення молоді до волонтерства. Можна зробити припущення, що це пов'язано із підвищенням рівня громадської активності в молодіжному середовищі, збільшення рівня безробіття, вищої конкуренції на ринку праці (різниця значуща на рівні 1%).

Показник залучення людей похилого віку коливається з 10% до 13% у період з 2002 по 2009 роки. Мінімальний показник залучення людей похилого віку був у 2006 році (10%), а максимальний – 13% протягом 2003, 2007, 2009 років (різниця є незначущою на рівні 5%).

Рівень залучення безробітних коливається з 11% до 16%. Причому мінімальний рівень залучення волонтерів був у 2009 року (11% респондентів), а максимальний (16% респондентів) у 2004 та 2006 роках.

Аналіз варіанту «інше» в питанні про волонтерів показав, що крім вищезазначених осіб, організації зазвичай залучають учнів старших класів, їх батьків або експертів у специфічних для даної неурядової організації сферах. Тільки невелика кількість НУО (2% респондентів) зазначила, що журналісти, представники громади, уряду або бізнес-структур є волонтерами в їх організації.

У 2009 році було досліджено питання винагороди волонтерів за їх роботу. Результати опитування показали, що 72% респондентів надають волонтерам винагороду за їх роботу. В більшості цих НУО (91%) – це можливість отримання знань, у 83% - отримати інформаційну допомогу, у 41% - мати кар'єрний ріст. Для 18% НУО - це можливість підтримати волонтерів матеріально, а для 7% опитаних НУО - це можливість підтримати волонтерів фінансово.

У 2009 році середня кількість годин на тиждень, протягом яких волонтери працюють в організації, збільшилась у 22% організацій, залишилась такою ж у 59% НУО та зменшилась у 13% опитаних організацій.

Загалом можна констатувати, що, як і в попередні роки, опитані організації ще не повністю усвідомлюють існуючий потенціал громади та недостатньо залучають широку громадськість, зосереджуючись тільки на тих її представниках, яких найлегше залучити та вмотивувати (наприклад, студентах або учнях старших класів). Порівнюючи дані за 2002-2009 роки, можна зазначити, що значних змін у роботі НУО з волонтерами не відбулось.

3.7 Матеріальні ресурси НУО

Наявність матеріальних ресурсів є важливим елементом спроможності організації виконувати проекти та надавати послуги. Крім того, матеріальні ресурси НУО свідчать про рівень життєздатності та незалежності організації. Наприклад, існування власного офісного приміщення дозволяє організації працювати та надавати послуги навіть за відсутності фінансової підтримки з боку зовнішніх джерел. Існуючі матеріальні ресурси, які зазначили лідери НУО, представлені у Таблиці 3.7.1.

Елементи матеріального забезпечення	2002		2003		2004		2005		2006		2007		2009
Приміщення, надане безплатно	40%	–	38%	–	37%	–	35%	–	30%	–	28%	↑	35%
Власне приміщення	–		11%	–	13%	–	14%	–	12%		11%	–	11%
Приміщення, орендоване	40%	↑	47%	–	44%	–	45%	–	48%	↑	53%	–	47%
Офісні меблі	59%	↑	70%	–	70%	–	71%	–	70%	↑	73%	–	74%
Телефон	65%	↑	82%	–	79%	–	83%	–	84%	□	82%	–	84%
Факс	40%	↑	50%	–	48%	–	51%	–	51%	↑	59%	–	54%
Копіювальний апарат	37%	↑	45%	–	43%	–	46%	–	47%	↑	55%	–	56%
Комп'ютер	55%	↑	76%	–	75%	–	79%	–	81%	↑	82%	–	84%
Електронна пошта та доступ до Інтернету	47%	↑	67%	–	65%	–	67%	↑	75%	–	75%	↑	79%
Автомобіль	9%	–	12%	–	11%	–	9%	–	12%	–	11%	–	10%

Таблиця 3.7.1

Матеріальне забезпечення НУО***

Три елементи матеріального забезпечення потребують більш детального аналізу: наявність приміщення наданого безоплатно¹⁷, наявність комп'ютерів¹⁸ і доступ до електронної пошти та Інтернету¹⁹.

*** Питання №61 анкети

¹⁷ Різниця значуща на рівні 1%

¹⁸ Різниця значуща на рівні 5%

¹⁹ Різниця значуща на рівні 1%

Проаналізувавши дані опитування можна дійти висновку, що кількість опитаних НУО, які отримали приміщення безоплатно коливається в діапазоні 7% протягом 2002 – 2009 років. В 2009 році на 7% у порівнянні з 2007 роком зростає кількість опитаних організацій, які отримали приміщення безоплатно. Про найвищу кількість приміщення наданого безоплатно НУО заявили у 2004 році (37%), протягом шести років цей показник поступово знизився до 30% у 2006 році, але знову зріс до 35% у 2009 році.

Варто проаналізувати рівень забезпеченості опитаних НУО орендованим приміщенням. Протягом 2002-2009 років даний показник постійно коливається. У 2002 році 40% опитаних НУО заявило про те, що орендують приміщення, у 2007 році даний показник зріс на 7% (47% респондентів), протягом 2004-2006 років спостерігалось незначне коливання рівня забезпеченості НУО орендованим приміщенням. У 2007 році даний показник підвищився на 5% (53% опитаних НУО). Проте, у 2009 році кількість організацій, які орендують приміщення, знизилась до 47%²⁰.

Кількість комп'ютерів і доступ до електронної пошти та Інтернету значно вирости в 2003 році і три роки поспіль суттєво не змінювались – різниця значуща на рівні 1%. У 2006 році даний показник зріс до 81% - різниця значуща на рівні 5% (див. таблицю 3.7.1). У 2007 році даний показник становив 82%, а в 2009 році 84%. Подібна динаміка спостерігається при аналізі кількості власних веб-сайтів* та електронних адрес НУО**. У 2009 році показник доступу до Інтернету становив 79%, у 2007 році – 75%. У 2006 році значно зріс показник доступу до Інтернету в українських НУО – 75% респондентів обрали цей вид матеріального забезпечення організації. У 2005 році цей відсоток становив 67% НУО (див. Таблицю 3.7.2). Кількість адрес електронної пошти, вказаних в анкетах у 2009 році дещо більша, ніж кількість НУО, що мають доступ до електронної пошти та Інтернету. Ця різниця свідчить про те, що деякі НУО користуються зазначеними ресурсами поза межами своїх організацій (можливо, мають персональний доступ чи користуються ресурсами інших організацій). Використання Інтернету як джерела інформації про зміни та оновлення існуючого законодавства зросло з 47% у 2002 році до 81% у 2009 році (різниця значуща на рівні 1%).

3.8 Джерела фінансування НУО

У цьому підрозділі описані джерела фінансування українських НУО, проаналізовані частки фінансування, що надійшли з різних джерел, та подано розмір загального бюджету організацій. Таким чином, оцінено різноманітність та інтенсивність залучення джерел фінансування організаціями, частку кожного джерела і обсяги наданих коштів, а також показана динаміка зміни розміру річних бюджетів опитаних неурядових організацій.

Крім безпосередньо фінансових питань, респонденти давали відповідь на питання про наявність письмового плану залучення фінансування щонайменше на рік. Такий план свідчить про фінансове планування в організації відповідно до місії організації та напрямків діяльності, і не є виключно відповіддю на оголошення донорів про конкурси та гранти. Лише 36% опитаних у 2009 році організацій мають написаний план залучення фінансування. Даний показник знизився на 5% у порівнянні з результатами дослідження 2006 року (41%)²¹

Аналіз питання щодо відповідальних за залучення фінансування в НУО показало, що обов'язки по залученню фінансування у більшості організацій не є чітко визначеними та розподіленими серед працівників організацій. На жаль, деякі респонденти, що є лідерами НУО, не знають, хто з працівників їх організацій займається залученням фінансування.

²⁰ Різниця значуща на рівні 1%

* Питання №6б анкети

** Питання №6а анкети

²¹ різниця значуща на рівні 1%

Аналіз даних опитування 2009 року показав, що частка НУО (79%), в яких виконавчий директор *завжди* займається залученням фінансування, залишилася тією самою у порівнянні з 2006 роком (79%), але зросла порівняно з 2003 роком (68%) (різниця значуща на рівні 1%). У 14% організацій виконавчий директор є залученим до фандрейзингу *в більшості випадків*. Колективний керівний орган *завжди залучений* до фандрейзингової діяльності в 26% опитаних, у *більшості випадків* – у 26% організацій, *час від часу* – в 12% НУО; члени організації *завжди* займаються залученням фінансування тільки в 7% організацій-респондентів, у *більшості випадків* – у 16% опитаних, *час від часу* – в 25% НУО та *іноді* – у 18% організацій. Ситуація з залученням тих чи інших представників НУО до фандрейзингової діяльності протягом останніх восьми років майже не змінилась, окрім зростання ролі виконавчого директора організації у цьому процесі.

Дані дослідження дають підстави говорити про такі тенденції: у більшості організацій за фандрейзинг відповідає виконавчий директор організації та, певною мірою, колективний керівний орган, який *завжди* і *в більшості випадків* є залученим до пошуку фінансування у половині опитаних організацій. Члени організації залучаються не так інтенсивно та нерегулярно, про що свідчить велика кількість таких відповідей, як *час від часу* та *іноді*. Персонал, волонтери та клієнти НУО займаються залученням фінансування епізодично, оскільки серед відповідей респондентів переважають варіанти *час від часу*, *іноді* та *ніколи*.

Ситуація щодо наявності написаних фінансових планів організації окремо від фінансових планів проектів є менш оптимістичною, ніж з наявністю планів фандрейзингу. Лише 30% опитаних НУО у 2009 році мають написані фінансові плани організації окремо від фінансових планів проектів (у 2006 році цей відсоток становив 37%²²). 64% з тих НУО, які мають фінансовий план, розробили його терміном на один рік (суттєвих змін не спостерігається у порівнянні з даними 2002-2005 років). План менш ніж на один рік мають 7% опитаних у 2009 році організацій, що менше, ніж у 2006 році -17%, 2005 році - 10%, 11% - у 2004 та 16% НУО у 2003.

Графік 3.8.1 демонструє джерела фінансування НУО. Відсотки, зазначені у графіку, характеризують кількість організацій, які отримують фінансування з даного джерела. Всі фінансові запитання в анкеті стосувались 2008 календарного року.

Графік 3.8.1

Джерела фінансування НУО у 2008 році*

Середня частка того чи іншого джерела фінансування у бюджеті організацій дає більш повну картину джерел надходжень українського третього сектору. Аналізуючи дані Графіку 3.8.1. та 3.8.2. можна зробити висновки щодо бюджету середньостатистичної НУО. Так, про допомогу від бізнес сектору вказали 45% опитаних НУО, проте частка благодійних пожертв бізнесу становить лише 18% у бюджеті організації. Кількість НУО, які отримали фінансування від міжнародних донорів є порівняно більшою і становить 55% опитаних НУО, але в річному бюджеті частка грантів від міжнародних організацій становить 41%. Аналогічно, державні виплати отримують

²² різниця не значуща на рівні 1%

* Питання №48 анкети

36% респондентів, але вони складають лише 15% в бюджеті НУО. Пожертви громадян отримують 42% опитаних організацій, а їх частка в бюджеті становить лише 14%. Гранти від місцевих організацій отримують 15% НУО, їх частка в бюджеті також становить 15%. Власна комерційна діяльність є джерелом фінансування у 10% респондентів, але їх частка в бюджеті становить лише 6%.

Графік 3.8.2 дає змогу побачити частку кожного джерела в бюджеті НУО та зміни, що відбулися за цим показником у 2002-2008 рр. Відсоток певного джерела у бюджеті поданий для тих НУО, що використовують це джерело.

	2002		2003		2004		2005		2006		2008
Благодійні пожертви громадян	11%	-	11%	↑	12%	↓	11%	↑	12%	↑	14%
Гранти від місцевих організацій	3%	-	3%	↑	4%	↑	5%	↑	17%	↓	15%
Членські внески	12%	↑	14%	↓	12%	↓	9%	↑	15%	↓	12%
Власна комерційна діяльність, така як соціальне підприємництво	4%	↓	3%	↑	4%	-	4%	-	4%	↑	6%
Державний бюджет	11%	↓	10%	↓	9%	↑	10%	↑	13%	↑	15%
Благодійні пожертви бізнесу	20%	↑	21%	↑	19%	-	19%	↓	17%	↑	18%
Інші джерела	4%	↑	6%	↓	3%	↑	4%	--	4%	↑	5%
Гранти від міжнародних організацій	35%	↓	32%	↑	37%	↑	38%	↑	45%	↓	41%

Графік 3.8.2

Кошторис середньо статистичної НУО щодо фінансування з різних джерел (2002-2008 роки*)

У порівнянні з результатами 2006 фінансового року немає значних змін у відсотку фінансування, що надійшов з кожного джерела.

В таблиці 3.8.3. показано розмір бюджету опитаних НУО протягом 2002-2008 років.

	2002		2003		2004		2005		2006		2008
\$0 - \$500	26%	↓	25%	↓	24%	↓	21%	↓	7%	↑	15%
\$501 - \$999	11%	↓	10%	↑	12%	↑	13%	↑	18%	↓	11%
\$1 000 - \$4 999	17%	↑	20%	↓	18%	-	18%	↓	7%	↑	16%
\$5 000 - \$9 999	12%	-	12%	↓	11%	↓	9%	↑	15%	↓	13%
\$10 000 - \$19 999	10%	↓	9%	↑	12%	↓	11%	↑	15%	↓	10%
\$20 000 - \$29 999	4%	↑	6%	-	6%	↑	8%	↓	10%	↓	7%
\$30 000 - \$49 999	3%	-	3%	↑	4%	↑	6%	↑	8%	↓	7%
Більше ніж \$50 000	6%	↓	5%	↑	8%	↑	9%	↓	5%	↑	12%
Не знаю	9%	↓	6%	↓	5%	↑	6%	↑	16%	↓	8%

Графік 3.8.3

Бюджет НУО у 2002-2008 роках*

* Питання №49 анкети
* Питання №50 анкети

Протягом 2002-2008 років коливається кількість НУО, які мають річний бюджет до 500\$, у 2002 році 26% респондентів зазначили, що мають бюджет до 500\$, у 2003 році даний показник становив 25%, у 2004 році – 24%, в 2005 році – 21%, в 2006 році кількість опитаних НУО, які мають річний бюджет до 500\$ знизився до 7%, а в 2008 році показник підвищився удвічі та становив 15% опитаних НУО)²³.

У 2008 році порівнянні з 2006 роком зменшилася кількість організацій з бюджетом до 1000\$ (2008 рік -11%, 2006 рік-18%)²⁴; та з річним бюджетом до 20 000\$ (2008 рік - 10%, 2006 рік -15%)²⁵. У 2009 році НУО (16%) відмітили, що їх річний бюджет за 2008 рік був менший ніж 5 000\$ (Графік 3.8.3).

Зросла кількість НУО з річним бюджетом до 5000\$ (2008 рік - 16%, 2006 рік - 7%)²⁶ та з річним бюджетом до 50 000\$ (2008 рік - 12%, 2006 рік - 5%)²⁷.

Портрет НУО з бюджетом від \$1000 до \$5000 на рік

Загалом інформацію про розмір бюджету надали 550 представників НУО (95% від всіх опитаних). З тих респондентів, які надали відповідь, 94 респонденти (17% НУО, що надали інформацію про розмір бюджету) зазначили, що їх річний бюджет складає від \$1,000 до \$5 000 (далі - досліджувана група). Для більш повного уявлення про особливості неурядових організацій з бюджетом від \$1,000 до \$5 000, нижче наведені декілька показників стосовно досліджуваної групи у порівнянні з даними по масиву 579 опитаних НУО в цілому (показники взяті з розділів «Організаційна спроможність» та «Зовнішні зв'язки»).

Отже, форма реєстрації досліджуваної групи НУО повністю співпадає з формою реєстрації НУО по масиву (89% респондентів зареєстровані як громадська організація, 11% респондентів зареєстровані як благодійні організації). Розподіл за чотирма регіонами (Центр, Захід, Схід та Південь) цього року показав рівну кількість організацій з бюджетом від \$1,000 до \$5 000 в Південному та Східному регіонах (17 організації на Півдні та 17 на Сході). 27% респондентів розміщено на Заході. Найбільша кількість організацій з бюджетом від \$1,000 до \$5 000, а саме 33%, знаходиться в Центрі. Більша частина організації з досліджуваної групи (63 НУО з 94 опитаних) мають написану місію, 49 чи 52% з 94 опитаних організацій займаються стратегічним плануванням (серед усіх 579 опитаних організацій стратегічні плани мають 59% НУО) і 92 з 94, а це 98% респондентів мають колективний керівний орган (загалом по масиву – 94%²⁸).

НУО з бюджетом до \$5 000 отримують фінансування переважно у вигляді благодійних пожертв бізнесу – 54% (51 з 94 опитаних), благодійних пожертв громадян – 47% (44 організацій з 94 опитаних) та членських внесків – 41% (39 НУО з 94 опитаних). Спостерігається різниця у фінансуванні організацій з досліджуваної групи та загального масиву респондентів. 45% усіх опитаних організацій отримують фінансування у вигляді благодійних пожертв бізнесу (проти 54% респондентів у досліджуваній групі), 42% респондентів отримують допомогу у вигляді благодійних пожертв громадян (проти 47% респондентів у досліджуваній групі), 41% отримують допомогу у вигляді членських внесків (проти 41% респондентів у досліджуваній групі). Різниця спостерігається у підході до залучення коштів. Написаний план фандрейзингу мають 23% організацій досліджуваної групи (22 НУО з 94 опитаних), у той час як загалом по масиву складанням плану залучення коштів займаються 36% респондентів (211 організацій з 579 опитаних).

Висновок. Форма реєстрації організацій з бюджетом від \$1,000 до \$5 000 співпадає з формою реєстрації організацій по масиву. Більшість НУО цієї групи мають написану місію, розроблений стратегічний план та колективний керівний орган. Близько чверті організацій мають написаний план залучення фінансування. У порівнянні з загальним масивом у досліджуваної групи відрізняються джерела фінансування.

²³ Різниця значуща на рівні 1%.

²⁴ Різниця значуща на рівні 1%.

²⁵ Різниця значуща на рівні 1%.

²⁶ Різниця значуща на рівні 1%.

²⁷ Різниця значуща на рівні 1%.

²⁸ Різниця значуща на рівні 1%.

Портрет НУО з бюджетом більше \$50 000 на рік

З тих респондентів, які надали відповідь, 71 респонденти зазначили, що їх НУО мають річний бюджет більше \$50,000 (далі - досліджувана група). Для більш повного уявлення про особливості неурядових організацій з бюджетом більше \$50,000, нижче наведені декілька показників стосовно досліджуваної групи у порівнянні з даними по масиву 579 опитаних НУО в цілому (показники взяті з розділів «Організаційна спроможність» та «Зовнішні зв'язки»). Отже, благодійна організація як форма реєстрації, серед досліджуваної групи НУО зустрічається значно частіше, ніж у середньому по масиву (579 опитаних організацій), а саме - 27% (19 організація з 71) проти 11% (64 НУО з 579). Розподіл за чотирма регіонами (Центр, Захід, Схід та Південь) цього року показав майже рівну кількість організацій з бюджетом більше \$50,000 у Центральному та Західному регіонах (24 організації на Заході та 25 в Центрі). Найменша кількість таких НУО на Сході – 8, на Півдні організацій з бюджетом більше \$50,000 нараховується 14. Дані опитування 2006 року по кількості організацій з бюджетом більше \$50,000 на рік співпадають з результатами 2009 року. За даними 2005 року, кількість організацій з бюджетом більше \$50,000 на рік була рівною у всіх чотирьох регіонах, а у 2004 році більша кількість таких НУО була на Заході.

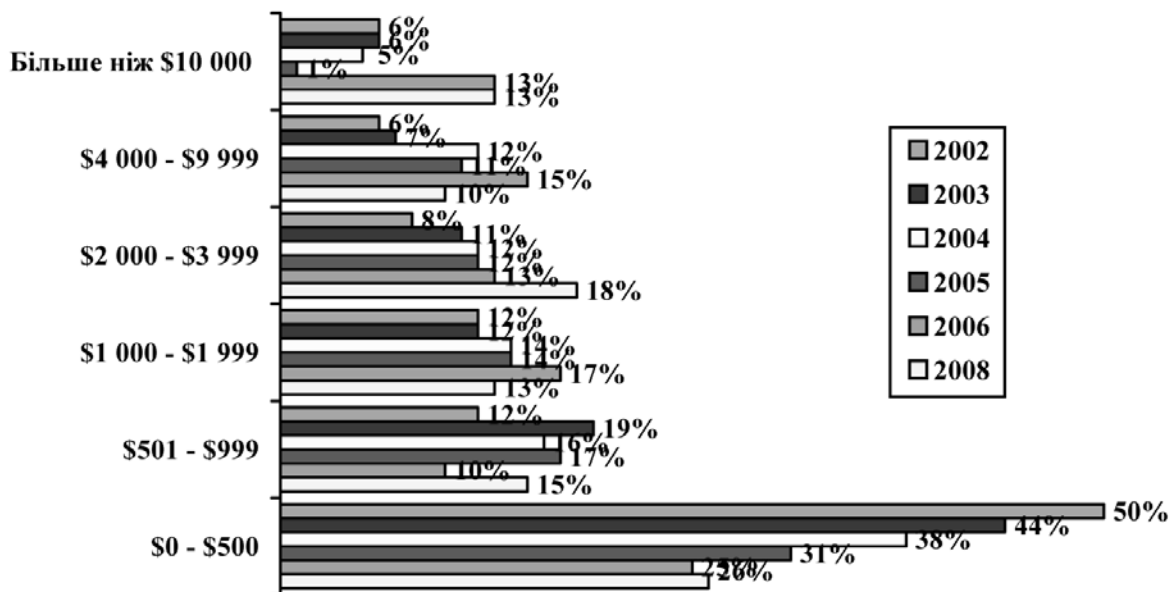
Більша частина організації з досліджуваної групи 89% (63 з 71 опитаних) мають написану місію, а 81% опитаних НУО (58 з 71 опитаних організацій) займаються стратегічним плануванням (серед усіх 579 опитаних організацій стратегічні плани мають лише 59% НУО) і 100% опитаних організацій (71 з 71 респондентів) мають колективний керівний орган (загалом по масиву – 94%).

Найбільш поширеними джерелами фінансування серед опитаних НУО з найбільшими в Україні бюджетами є гранти від міжнародних організацій – 90% (64 з 71 опитаних), державного бюджету – 51% (27 НУО з 53 опитаних) та благодійні пожертви громадян – 41% (29 організацій з 71 опитаних). Спостерігається різниця у фінансуванні організацій з досліджуваної групи та загального масиву респондентів. 55% всіх опитаних організацій отримують допомогу від міжнародних організацій (проти 90% респондентів у досліджуваній групі), 36% усіх опитаних організацій отримують фінансування від держави (проти 51% респондентів у досліджуваній групі), 42% опитаних організацій отримують фінансування у вигляді благодійних пожертв громадян (проти 41% в досліджуваній групі). Різниця спостерігається у підході до залучення коштів. Написаний план фандрейзингу мають 63% організацій досліджуваної групи (45 НУО з 71 опитаних), у той час як загалом по масиву складанням плану залучення коштів займаються 36% респондентів.

Висновок. Серед організацій з бюджетом більше \$50,000 благодійний фонд як форма реєстрації зустрічається частіше, ніж серед усіх опитаних. Більше половини НУО цієї групи мають написану місію, розроблений стратегічний план і колективний керівний орган. Крім того, переважна більшість організацій мають написаний план залучення фінансування. Досліджувана група має також вищі показники співпраці з донорами та державними структурами, ніж у цілому по масиву.

Підтримка від держави

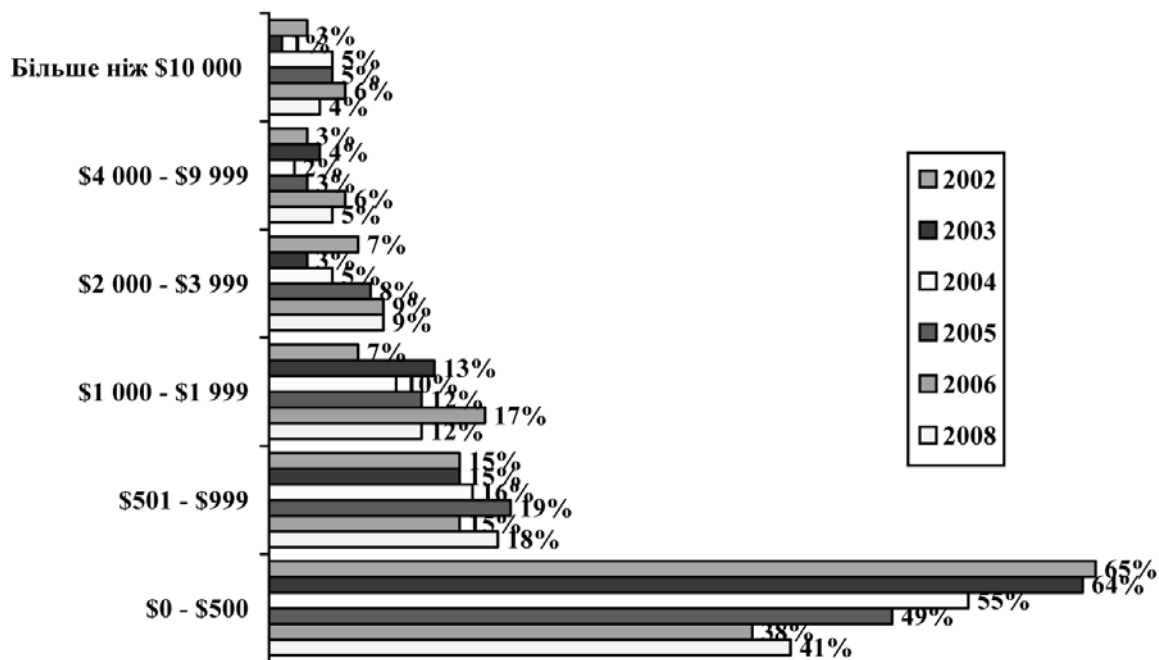
У даній частині звіту розглядається фінансова та матеріальна негрошова допомога від держави. 40% НУО зазначили, що у 2008 році вони отримували фінансову допомогу від держави. З них 25% отримали фінансову допомогу в розмірі менш ніж \$500 (див. графік 3.8.4).

Графік 3.8.4

Фінансова допомога НУО від держави або органів місцевого самоврядування протягом 2002-2008 років*

29% НУО отримали матеріальну негрошову допомогу від держави або органів місцевого самоврядування, а саме: приміщення надане безоплатно, офісні меблі тощо. У 2008 році 41% цих організацій отримали матеріальну негрошову допомогу в розмірі менше \$500 (2006 рік - 38%²⁹, 2005 рік - 49%, 2004 рік - 55%, 2003 рік - 64%, 2002 рік - 65%) (див. графік 3.8.5).

Графік 3.8.5

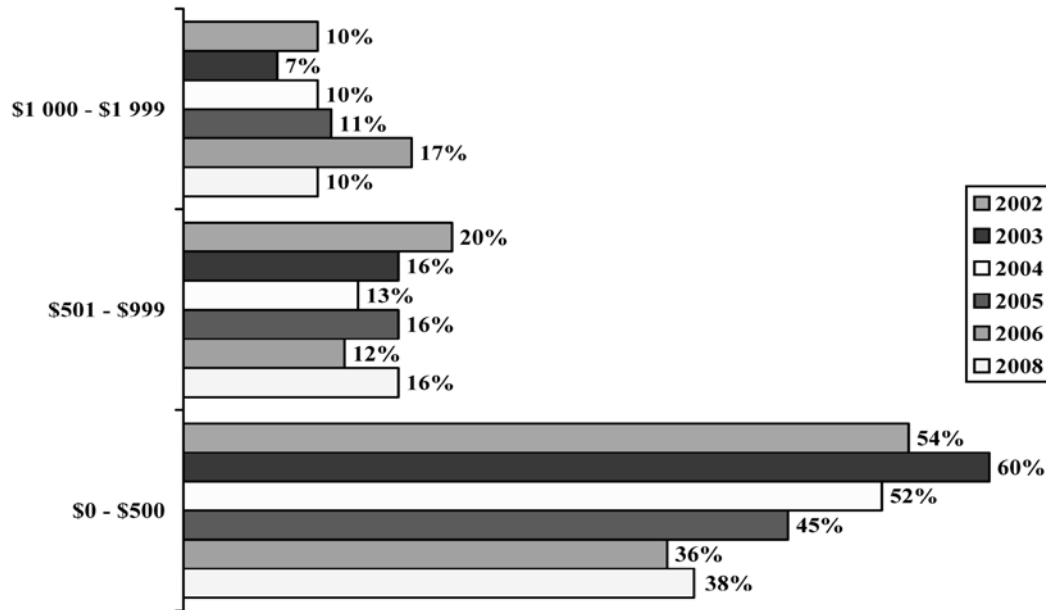
Розмір матеріальної негрошової допомоги НУО від держави або органів місцевого самоврядування у 2002-2008 роках**

* Питання анкети № 516
²⁹ Різниця незначуща на рівні 5%.
 ** Питання №526 анкети

Допомога від місцевих бізнес-структур

Протягом 2008 фінансового року опитані НУО отримували від бізнес-структур, як фінансову допомогу, так і фінансову не грошову допомогу.

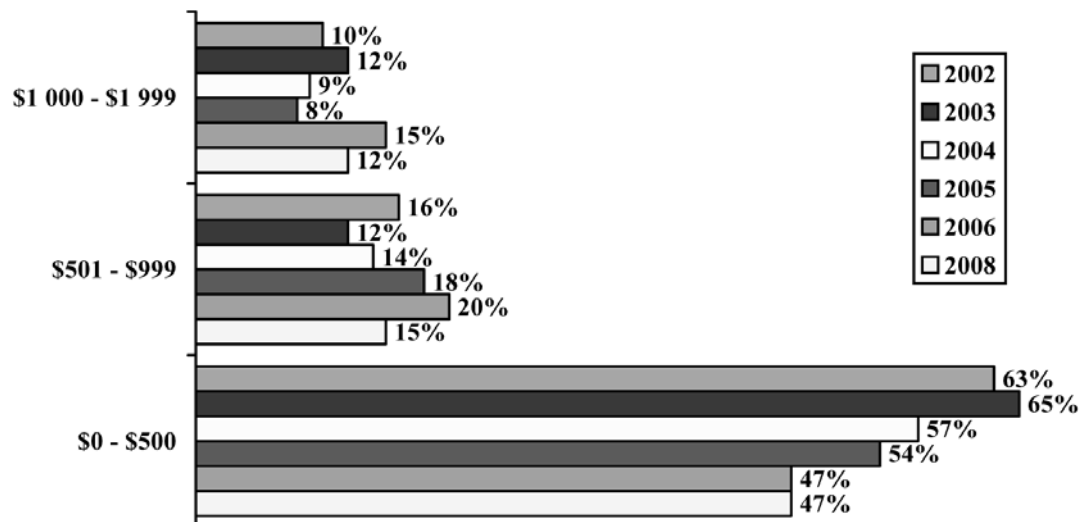
43% НУО у 2008 році отримували фінансову допомогу від бізнес-структур. Більше 38% з них отримали допомогу, що не перевищує \$500 за рік. Порівняно з 2006 роком у 2008 році на 6% зменшилася кількість НУО, які отримали фінансову допомогу від місцевих бізнес структур. Можна зробити припущення, що це пов'язано із недостатньою обізнаністю представників бізнесу про діяльність НУО та фінансовою кризою (див. Графік 3.8.6).

Графік 3.8.6

Фінансова допомога від місцевих бізнес-структур*

Близько 33% НУО у 2008 році отримали матеріальну негрошову допомогу від бізнес-організацій, саме: офісні меблі, телефон, факс, копіювальний апарат, доступ до електронної пошти та Інтернету. Розмір цієї допомоги показаний на графіку 3.8.7.

Графік 3.8.7

Матеріальна негрошова допомога від бізнес-організацій**

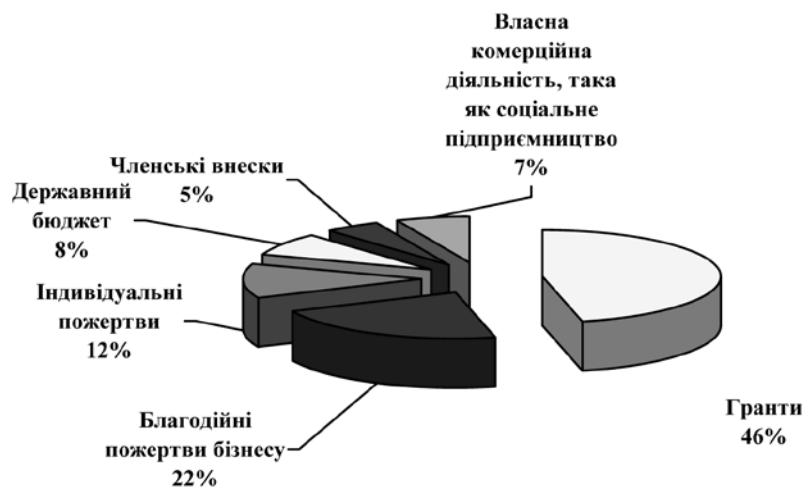
* Питання №536 анкети

** Питання №546 анкети

3.9 Стратегії залучення фінансування

68% опитаних у 2009 році НУО оновлюють базу даних потенційних джерел фінансування. 40% респондентів залучають фінансування *відповідно до стратегічного плану організації*, 28% респондентів – спонтанно, 20% організацій - *шляхом проведення кампанії* із залучення фінансування. 67% НУО повідомили, що у них не з'явилося нові джерела фінансування порівняно з минулим роком. Розподіл нових джерел фінансування показано на графіку 3.9.1.

В 2009 році відбулися зміни в обсягах фінансування неурядових організацій. Відсоток НУО, які зазначили, що рівень їх фінансування зріс порівняно з минулим роком, знизився з 38% у 2006 році до 34% у 2009 році (різниця відсотків значуща на рівні 1%). Частка НУО, які повідомили про зниження рівня фінансування збільшилася з 27% у 2002 до 20% у 2005р., а в 2006 році цей показник повернувся на рівень 2002 року (26% НУО). У 2009³⁰ році цей показник становив 35%.

Графік 3.9.1

Нові джерела фінансування НУО*

Висновок. Незважаючи на те, що залучення фінансування є одним із найважливіших чинників, який впливає на життєздатність НУО, організаціям досі бракує розуміння, що залучення ресурсів в організації буде ефективним не у випадку короткострокових або спонтанних кампаній, а тільки за умови, що вони будуть приділяти достатньо уваги фінансовому плануванню всередині організації та плануванню процесу фандрейзингу відповідно до місії НУО. Організації продемонстрували наявність досвіду фінансового планування та залучення ресурсів з різних джерел, але в НУО досі немає системного підходу як до планування, так і до проведення діяльності відповідно до розроблених планів.

3.10 Системи менеджменту в організації

Система менеджменту НУО відображає процес прийняття рішень в організації, систему внутрішнього контролю і процедури делегування повноважень. Існування добре налагоджених систем менеджменту сприяє спроможності організації виконувати проекти та її стабільному розвитку.

Респонденти дали відповіді про те, хто і якою мірою залучається до процесу прийняття рішень щодо програм і діяльності НУО. Виконавчий директор *завжди* та *у більшості випадків* бере участь у процесі прийняття рішень у 97% організацій-респондентів. Колективний керівний орган такою ж мірою залучений у 74% організацій. Персонал бере участь у процесі прийняття рішень *у більшості випадків* та *завжди* у 35% організацій. Члени НУО беруть участь у процесі прийняття рішень *в більшості випадків* та *час від часу* в 52% організацій, а *завжди* – у 14%. Клієнти беруть участь у процесі прийняття рішення *у більшості випадків* та *час від часу* в 14% організацій, а *завжди* – у 1%. Повний розподіл відповідей на дане питання (у відсотках) наведений у таблиці 3.10.1.

* Питання №60 анкети
³⁰ Різниця значуща на рівні 1%.

	Ніколи	Іноді	Час від часу	У більш. випадків	Завжди	Не знаю
Керівник організації	0%	0%	0%	8%	89%	0%
Колективний орган	2%	4%	8%	27%	47%	0%
Персонал	11%	7%	12%	23%	15%	0%
Фінансовий директор	11%	4%	6%	12%	21%	1%
Члени організації	5%	14%	24%	28%	14%	0%
Волонтери	19%	20%	20%	9%	4%	1%
Клієнти	29%	18%	10%	4%	1%	1%
Інші	5%	1%	0%	0%	1%	1%

Таблиця 3.10.1

Особи та групи, залучені до процесу прийняття рішень щодо програм та діяльності НУО*
(частота залученості у відсотках)

У більшості організацій відповідальними за прийняття рішень є виконавчий директор, колективний керівний орган і члени НУО. Залучення колективного керівного органу до вирішення питань, які стосуються діяльності за проектами, дозволяє зробити висновок, що колективний керівний орган бере участь не тільки в стратегічному плануванні, а й у безпосередній діяльності організації, що не відповідає первинній ролі, яку він повинен виконувати в НУО.

Значна кількість організацій (86% у 2009 році, 84% НУО у 2006 році³¹; 61% у 2002 році³²) у яких керівник делегує повноваження щодо програмних та/або адміністративних завдань персоналу, з одного боку, свідчить про використання керівниками підходу "за участю" у менеджменті організації. З іншого боку, при аналізі варто враховувати, що відповідь на питання щодо делегування повноважень давали самі керівники організацій.

Організації продемонстрували високі показники щодо існування формальної системи реєстрації документів. Формальна (друкована або електронна) система реєстрації документів існує у 81% організацій (у 2006 році цей показник також становив 81%³³, у 2003 - 88%³⁴).

Українські НУО також продемонстрували високі показники в галузі систем фінансового менеджменту та контролю. Більше ніж дві третини організацій мають бухгалтера (67%); 67% респондентів вважають, що їх бухгалтерська система відповідає національним або міжнародним бухгалтерським стандартам. 60% опитаних відповіли, що в їх організації встановлено системи фінансового менеджменту для планування, використання фінансів та фінансової звітності.

Більша половина НУО (52% респондентів) має досвід проходження **аудиту**, а майже половина (48% організацій) не проходили аудиту, але готові пройти. Решта (16% НУО) заявили про свою неготовність до перевірки.

Інституційний бюджет організації відділений від бюджетів проектів у половині НУО (49%).

80% організацій проводять поточну оцінку власної діяльності, що є хорошим індикатором обізнаності НУО з перевагами оцінки та важливістю оцінки для систем менеджменту. З іншого боку, лише 28% організацій залучають зовнішніх експертів до проведення оцінки, що дещо менше, ніж 2006 року (31% НУО³⁵). Тим не менш, можна говорити про суб'єктивність оцінок, бо останні проводяться з використанням внутрішніх спеціалістів НУО.

Висновок. НУО продемонстрували високі показники щодо існування у них таких формальних компонентів менеджменту в організаціях, як система реєстрації документів, система внутрішнього фінансового контролю, система прийняття рішень і залучення членів до процесу прийняття рішень щодо програм та діяльності НУО.

* Питання № 94 анкети

³¹ різниця значуща на рівні 5%³² різниця значуща на рівні 1%³³ різниця значуща на рівні 5%³⁴ різниця значуща на рівні 1%³⁵ різниця значуща на рівні 5%

4. Зовнішні зв'язки НУО, або спроможність організації “співіснувати”

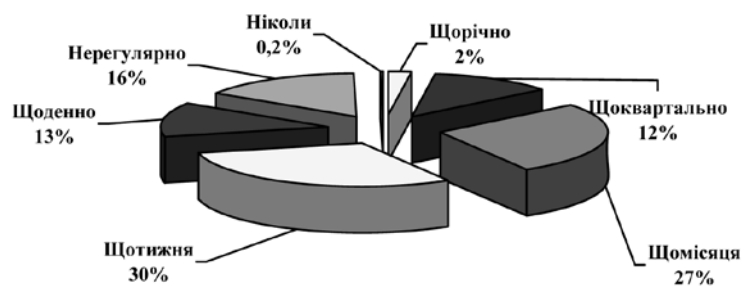
У розділі представлені дані щодо відносин опитаних НУО з державою, бізнесом, донорськими організаціями, громадськістю, засобами масової інформації та співпраці між неурядовими організаціями.

4.1 Співпраця з державними структурами

Співпраця НУО з державними структурами є важливим чинником, який відбивається на спроможності НУО представляти та захищати інтереси клієнтів і впливати на формування демократичного суспільства. Для багатьох НУО продуктивна співпраця з місцевою владою є можливістю отримати фінансування з місцевих джерел для надання соціальних послуг, залучити представників державних структур до діяльності організації та зацікавити їх в успіхах організації через особисту участь у діяльності НУО. Тому ефективно впливати на громадську політику і досягати стабільної життєздатності на місцевому рівні НУО можуть лише за умови залучення державного сектору до діяльності та вирішення питань третього сектору.

З метою визначення видів та форм співпраці НУО та уряду респондентам було запропоноване широке коло питань. По-перше, завданням дослідження було визначити частоту зустрічей представників НУО та державних структур (див. графік 4.1.1).

Переважна більшість НУО (97%) зазначила, що організації регулярно (формально чи неформально) контактують з державними структурами. Про щоденну співпрацю між НУО та владними структурами заявили 13% респондентів. Контакт з державними органами принаймні раз на тиждень мають 30% організацій, а на місяць — 27%, щокварталу – 12%. Незначна кількість НУО контактує з державними структурами щороку. Одна п'ята частина представників неурядових організацій співпрацюють з державою нерегулярно.

Графік 4.1.1.

Частота контактів (формальних чи неформальних) державних структур та представників НУО*

На сьогоднішній день ініціатором спілкування між НУО та державними структурами в більшості випадків (65%) виступають обидві сторони, а у 2007 році цей відсоток був значно нижчий на 5%, оскільки 60% респондентів зазначили, що обидві сторони виступають ініціаторами спілкування (різниця значуща на рівні 1%). Виключно з боку НУО ініціатива надходить у майже третині випадків (32%), а з боку державних структур – майже ніколи (лише у 1% випадків).

Загалом можна відзначити збільшення частоти контактів українських НУО з державою в період з 2002 по 2009 рік. Проте велика кількість контактів ще не дає можливості оцінити якість їх продуктивність цих контактів.

З метою визначення якості співпраці НУО з державними структурами респондентам було запропоноване додаткове запитання щодо кількості спільних проектів. Значна частка НУО (48% респондентів) зазначила, що в 2009 році вони працювали в партнерстві з органами влади над виконанням одного-двох проектів. Взагалі не були залучені до спільних з державними струк-

* Питання № 68 анкети

турами проектів 24% НУО. Четверть НУО (15%) протягом останнього року працювали в партнерстві з урядом більше ніж над трьома проектами. Лише 10% НУО в партнерстві з державними структурами виконали понад 5 проектів.

Кількість організацій, які не мали спільних проектів з державними структурами, зменшилася з 36% у 2006 році до 24% у 2009 році (різниця статистично значуща на рівні 1%).

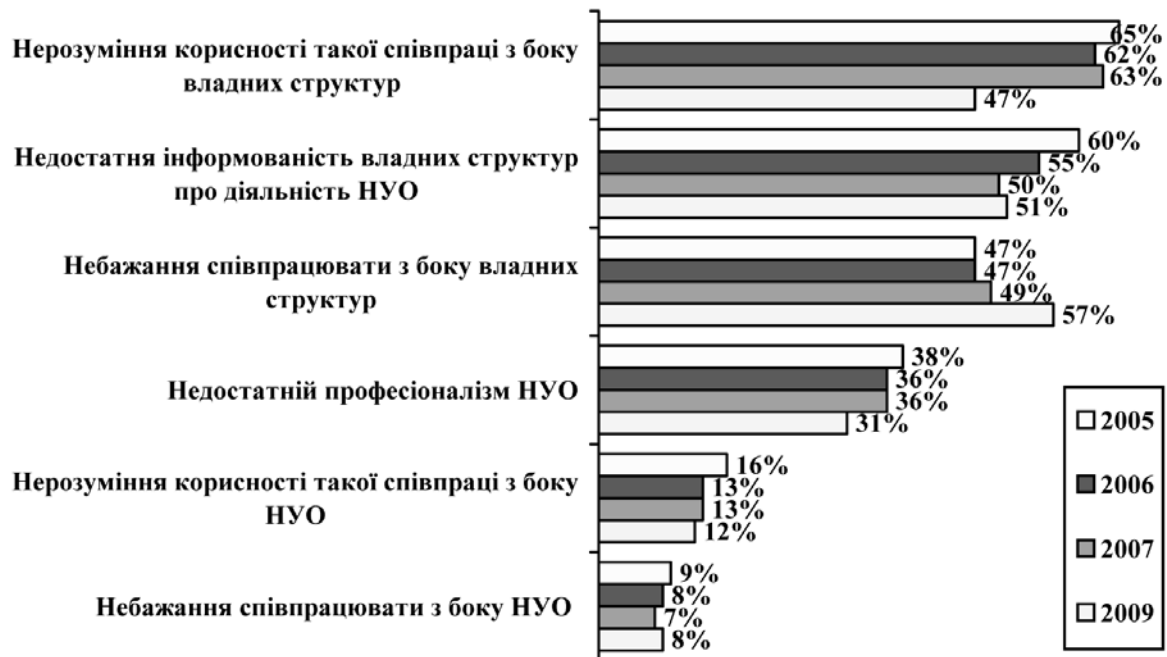
Рівень співпраці між неурядовими організаціями та представниками державних структур у порівнянні з 2007 роком істотно не змінився.

Графік 4.1.2.
Рівень співпраці НУО та державних структур на національному рівні*

На запитання щодо якості співпраці на національному рівні 82% опитаних відповіли, що співпраця між НУО та урядом є *середньою* або *низькою* (див. графік 4.1.2). Тільки 5% представників НУО зазначили, що співпраця між НУО та урядом на національному рівні відбувається *на високому рівні*. Даний показник підвищився на 1% у порівнянні з 2007 роком (4% респондентів вказали на високий рівень співпраці НУО та державних структур). На 3% зменшилася кількість НУО, які зазначили про відсутність співпраці між НУО та державними структурами (у 2007 році про це заявило 10% опитаних).

Представники НУО, які вказали, що рівень співпраці не є високим, визначили причини такої ситуації. Респонденти мали можливість обрати всі варіанти відповіді, які їм підходили (результати у відсотках подані на графіку 4.1.3.)

Графік 4.1.3
Причини недостатньої співпраці між НУО та державними структурами на загальнонаціональному рівні**

* Питання №71 анкети

** Питання №72 анкети.

Протягом 2005-2009 рр. спостерігається тенденція зменшення кількості респондентів, які серед причин недостатньої співпраці на національному рівні між НУО та державними структурами називають «нерозуміння корисності такої співпраці з боку держави» (2005 рік – 65%, 2006 рік – 62%, 2007 рік – 63%, 2009 рік – 47%³⁶).

У 2009 році 57% опитаних НУО вказали на небажання співпрацювати з боку владних структур (49% опитаних в 2007 році, 47% опитаних в 2006 та 2005 роках³⁷). За результатами опитування 2009 року на 5% зменшилася кількість НУО, які обрали варіант відповіді недостатній професіоналізм НУО (31% опитаних в 2009 році, 36% опитаних в 2006-2007 роках, 38% опитаних в 2005 році³⁸). Результати дослідження 2009 року показують зростання, на думку респондентів, довіри до українських НУО з боку владних структур і розуміння корисності такої співпраці. Лідери НУО також висловили свою думку щодо рівня співпраці з державними структурами на регіональному або місцевому рівні (графік 4.1.4).

Графік 4.1.4
Рівень співпраці НУО та органів влади на регіональному або місцевому рівні*

Відповідно до отриманих даних, рівень співпраці між неурядовими організаціями та державними структурами на регіональному або місцевому рівні є вищим, ніж на національному рівні. Відсоток респондентів, що зазначили відсутність співпраці на регіональному рівні є меншим, аніж на національному (2% проти 7%), а відсоток представників НУО, які вважають, що рівень співпраці є середнім – більшим (45% проти 30%). Обидві різниці відсотків є значущими на рівні 1%. Порівняно з 2007 роком дещо підвищився відсоток респондентів, які вважають, що рівень співпраці на регіональному є низьким (42% у 2009 році проти 38% у 2007 році³⁹). Лише 2% респондентів вказали про відсутність співпраці між НУО та державними структурами на регіональному або місцевому рівні. Респондентам, які зазначили, що рівень співпраці є середнім, низьким, або співпраці немає взагалі, пропонувалося визначити основні причини такої ситуації на регіональному або місцевому рівнях (див. графік 4.1.5).

Думка лідерів НУО щодо чинників, які заважають ефективній співпраці з місцевими органами влади, у порівнянні з 2002-2009 роками не змінилася. Порівняно з 2005 роком зменшилася кількість НУО, які вважають, що перешкодою співпраці між НУО та органами влади на регіональному або місцевому рівні є нерозуміння корисності такої співпраці з боку владних структур (даний показник становив 64% у 2005 році, протягом 2006-2007 років він знизився до 44% та знову підвищився до 47% опитаних НУО в 2009 році⁴⁰). Головними перешкодами НУО назвали: *нерозуміння корисності такої співпраці з боку владних структур, недостатню інформованість владних структур про діяльність НУО та небажання співпрацювати з боку владних структур*. Таким чином, представники третього сектору в Україні схильні «звинувачувати» у недостатній співпраці владні структури.

* Питання №73 анкети.

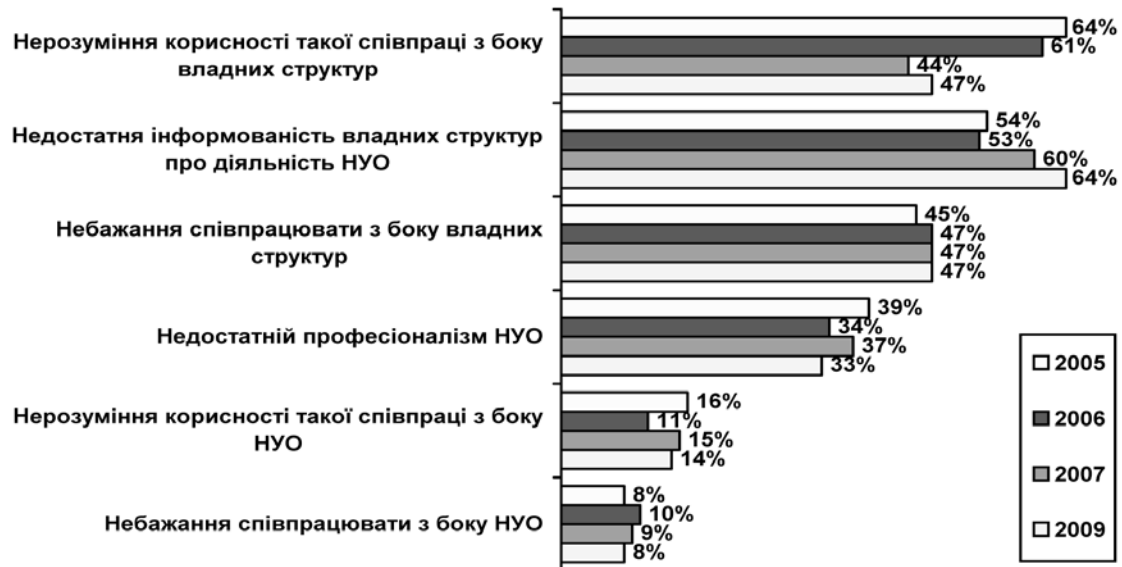
³⁶ Різниця значуща на рівні 1%.

³⁷ Різниця значуща на рівні 1%.

³⁸ Різниця значуща на рівні 1%.

³⁹ Різниця значуща на рівні 1%.

⁴⁰ Різниця значуща на рівні 5%.

Графік 4.1.5

Причини недостатньої співпраці між НУО та органами влади на регіональному або місцевому рівні*

Аналіз динаміки зазначених показників протягом 2003-2009 років дозволяє говорити про стабільне *небажання владних структур співпрацювати з НУО*. У 2009 та 2006 роках, як і в двох попередніх, 47% респондентів вказали даний варіант як основну причину недостатньої співпраці НУО та влади, у той час як у 2003 році цю альтернативу обрали 38% опитаних (різниця значуща на рівні 1%). За результатами дослідження 2009 року порівняно з результатами дослідження 2007 року на 4% зросла кількість НУО, які обрали варіант відповіді «*небажання співпрацювати з боку владних структур*» (різниця значуща на рівні 5%). У 2009 році порівняно з результатами дослідження 2007 на 4% зменшилася кількість організацій, які обрали варіант відповіді «*недостатній професіоналізм НУО*». (різниця значуща на рівні 5%).

Аналізуючи причини недостатньої співпраці між НУО та органами влади на національному та регіональному рівнях можна побачити, що на регіональному рівні поінформованості владних структур є на 13% нижчим, ніж на національному рівні. Це можна пояснити більш вдалою інформаційною складовою діяльності НУО, які працюють на національному рівні. Проте, небажання співпрацювати з боку владних структур на регіональному рівні є на 10% нижчим ніж на національному рівні. Причина недостатнього професіоналізму НУО на регіональному та національному рівнях є майже однаковою (31% опитаних на національному рівні, 33% - на регіональному рівні).

Висновок. НУО регулярно контактують з владними структурами і в більшості випадків обидві сторони зацікавлені у співпраці. Дані свідчать, що ініціатором таких контактів є НУО. Незважаючи на те, що певна співпраця відбувається, часто її рівень є невисоким. Лише близько ¼ опитаних НУО виконали за минулий рік більш ніж три спільних з державними структурами проекти, а третина респондентів взагалі не практикувала виконання таких проектів у цей період. Отже, співпраця на рівні проектів досі має епізодичний характер і не стала розповсюдженою практикою. Цей висновок також підтверджують відповіді лідерів НУО на запитання про якість співпраці та причини її низького рівня. Рівень співробітництва між неурядовими організаціями та владою на регіональному або місцевому рівнях є вищим, ніж на національному, в той час як причини, що заважають співпраці, є однаковими на всіх рівнях. Серед головних причин недостатньо високого рівня співробітництва між третім сектором та державними структурами респонденти називають недоліки з боку державних структур (незнання, небажання, нерозуміння). Враховуючи те, що учасниками дослідження були представники НУО, важливо було б почути і думку представників державних структур щодо співпраці з неурядовими організаціями. Разом з тим, зважаючи на велику зацікавленість у співпраці з урядовими структурами, неурядові організації повинні більше уваги приділяти насамперед поширенню інформації про діяльність НУО, вчити і переконувати владу у перевагах співпраці з третім сектором.

* Питання №74 анкети

4.2 Співпраця з іншими НУО

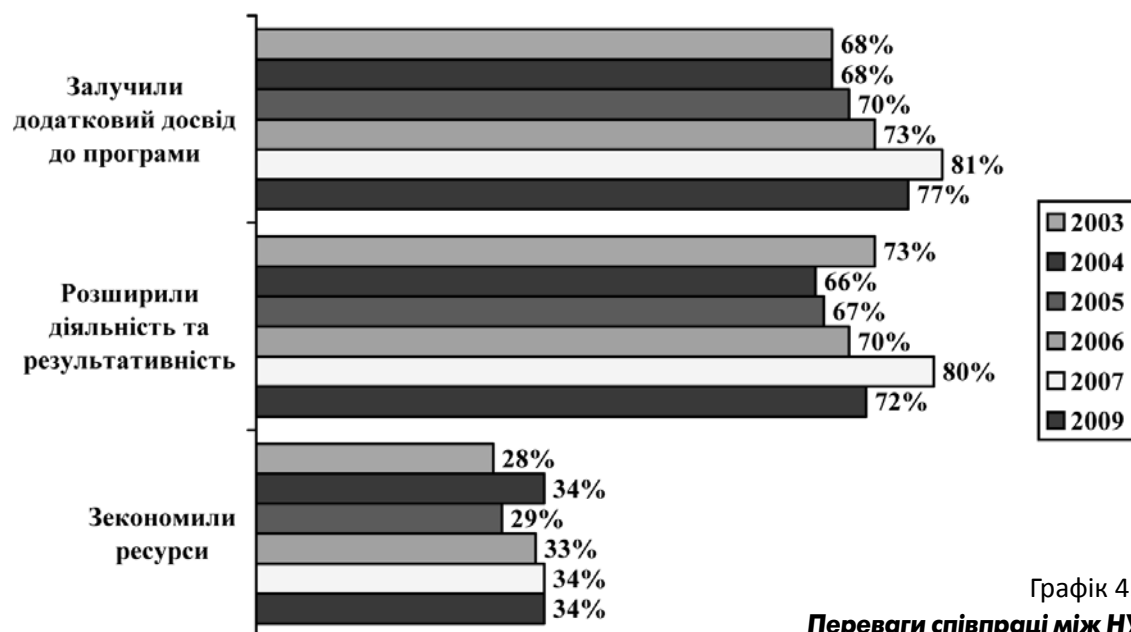
Обізнаність з діяльністю інших НУО — це перший крок до налагодження співпраці. Респондентам ставилося питання щодо рівня їх обізнаності з діяльністю НУО, які вирішують такі самі або подібні питання на міжнародному, національному, регіональному чи місцевому рівнях. Достатню обізнаність з таких організацій відзначили 22% респондентів. Якщо мова йде про регіональний або місцевий рівень, та відсоток НУО, обізнаних з діяльністю інших організацій, зростає. Наприклад, 81% опитаних заявили, що представники їх НУО досить обізнані з подібними організаціями на місцевому і 67% – на регіональному рівні.

Майже всі лідери НУО (97%) зазначили, що вони співпрацюють з іншими НУО. Графік 4.2.1 відображає види співпраці між організаціями (респондентам надавалась можливість обирати декілька відповідей). Відповіді свідчать, що значний відсоток опитаних (89%) залучено до обміну інформацією з іншими НУО. Зустрічі відвідують 78% респондентів. У той же час практика співпраці через надання послуг є менш поширеною. Спостерігається зменшення реалізації партнерських проектів з 2007 по 2009 роки (з 68% до 64%), консультації (з 64% до 66%) та обмін інформацією (з 98% до 89%), спільною діяльністю (з 82% до 73%), партнерська діяльність (з 67% доб 64%). Протягом 2003-2009 років прослідковується тенденція щодо зменшення рівня співпраці між НУО.

Види співпраці	2003	2004	2005	2006	2007	2009	
Надання послуг	43%	39%	35%	39%	44%	35%	↓
Партнерські проекти	54%	57%	51%	59%	67%	64%	↓
Консультації	64%	59%	58%	66%	64%	60%	↓
Спільна діяльність	76%	70%	71%	70%	82%	73%	↓
Зустрічі	82%	78%	77%	79%	82%	78%	↓
Обмін інформацією	89%	88%	85%	92%	98%	89%	↓

Графік 4.2.1
Види співпраці між НУО*

Графік 4.2.2 показує, які переваги співпраці між НУО були відзначені респондентами.

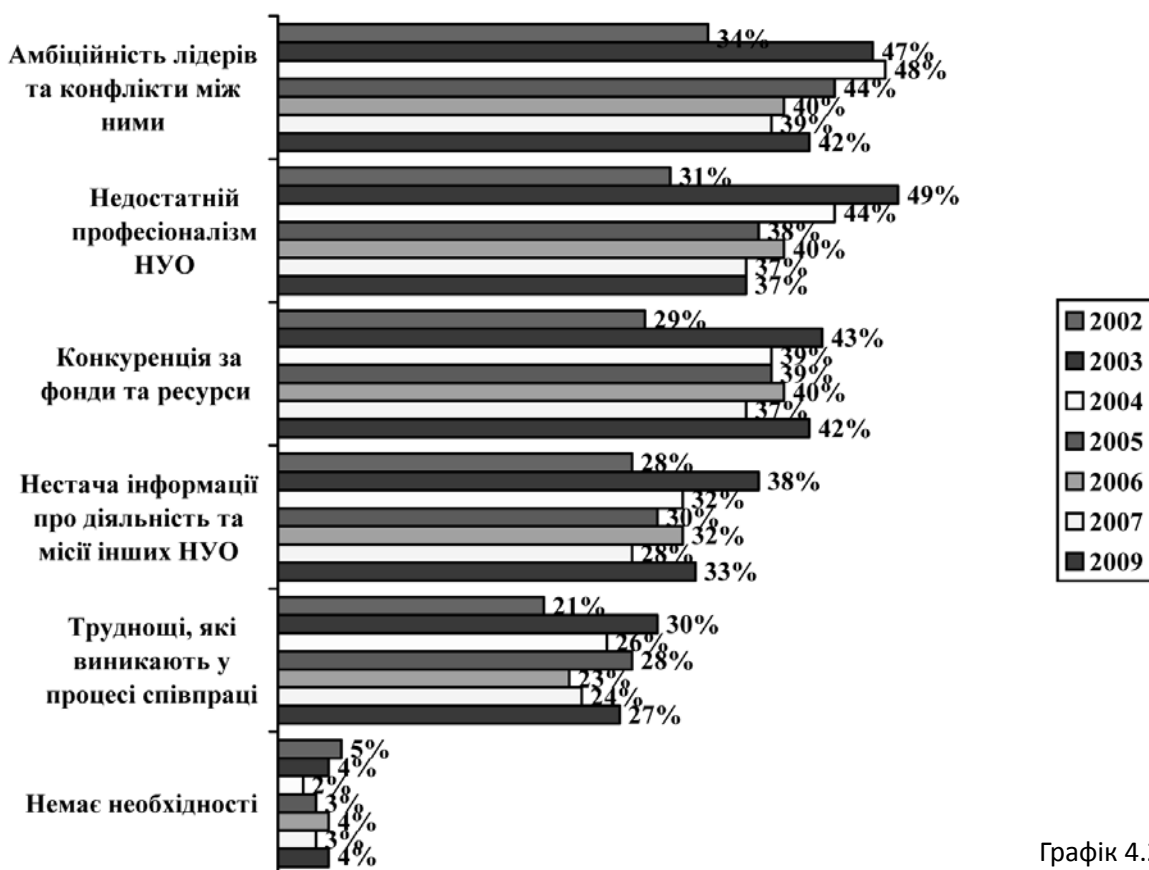

Графік 4.2.2
Переваги співпраці між НУО*

* Питання №77 анкети
* Питання №78 анкети

Переважає більшість респондентів вважає, що співпраця між НУО дозволяє *розширити діяльність та результативність* програм і підвищує якість наданих послуг шляхом залучення *додаткового досвіду*. Проте, за результатами дослідження 2009 року зменшилася кількість опитаних НУО, які вважають перевагою співпраці між НУО залучення додаткового досвіду та розширення діяльності та результативності. Це можна пояснити зростанням конкуренції серед українських НУО за джерела фінансування. Третина респондентів зазначила, що партнерство і співпраця дозволяють *зеконотити ресурси* під час виконання проекту, при цьому частка лідерів організацій, які дотримуються такої думки, даний показник лишається стабільним протягом 2006, 2007, 2009 років. А віра у можливість завдяки співпраці розширити діяльність та підвищити результативність у 2009 році становить 72% (2007 рік -80%⁴¹, 2006 рік -70%, 2005 рік - 67%, 2004 рік - 66%, 2003 рік - 73%).

Незважаючи на те, що багато представників НУО повідомили про співпрацю з іншими організаціями, і що така співпраця визнається ними успішною, більшість респондентів все-таки вважає, що неурядові організації співпрацюють недостатньо. Графік 4.2.3 показує, як розподілилися відповіді на питання про перешкоди на шляху до співпраці.

Графік 4.2.3

Причини недостатнього рівня співпраці між НУО*

Результати порівняння даних за 2009 - 2002 роки дають підстави стверджувати про підвищення уваги до даного питання з боку НУО і, відповідно, збільшення кількостей відповідей на кожний варіант відповіді на це питання, а також небажанням представників НУО виділити основні причини недостатньої співпраці, зважаючи на те, що респонденти могли обирати одночасно декілька варіантів.

У 2009 році 42% респондентів відзначили таку причину як амбіційність лідерів (у 2007 рік –

⁴¹Різниця значуща на рівні 1%.

⁴²Різниця незначуща на рівні 5%.

39%⁴², 2006 рік – 40%, 2005 рік – 44%, 2004 рік – 48%, 2003 рік – 47%, 2002 рік – 34%).

42% респондентів у 2009 році обрали серед причин конкуренцію за фонди та ресурси (2007 рік – 37%⁴³, 2006 рік – 40%, 2005 рік – 39%, 2004 рік – 39%, 2003 рік – 43%, 2002 рік – 29%). Отже, можна зробити припущення, що підвищення конкуренції серед опитаних НУО спричинено скороченням фінансування від міжнародних і місцевих донорів.

Таку причину як *недостатній професіоналізм НУО* у 2009 році обрали 37% респондентів, тоді як у 2006 році – 40%, а в 2003 році – 49%. *Труднощі, які виникають в процесі співпраці* згадувалися більше в порівнянні з 2007 роком⁴⁴ (24%) та 2006 роком (23%), проте у 2005 році (28%), 2004 році (26%), 2003 році (30%) кількість згадок даної причини були частішими. Можна зробити припущення, що це пов'язано із слабкою інформативною діяльністю НУО та частково небажанням співпрацювати з іншими НУО.

Висновок. Лідери НУО з року в рік заявляють про зростаючу кількість контактів один з одним та значний рівень обізнаності щодо діяльності один одного, які вирішують такі самі або подібні питання. Також представники неурядових організацій обмінюються інформацією, беруть участь у спільній діяльності та зустрічах. Такі різновиди співпраці, як *обмін досвідом* та *обмін ресурсами* зустрічаються набагато рідше.

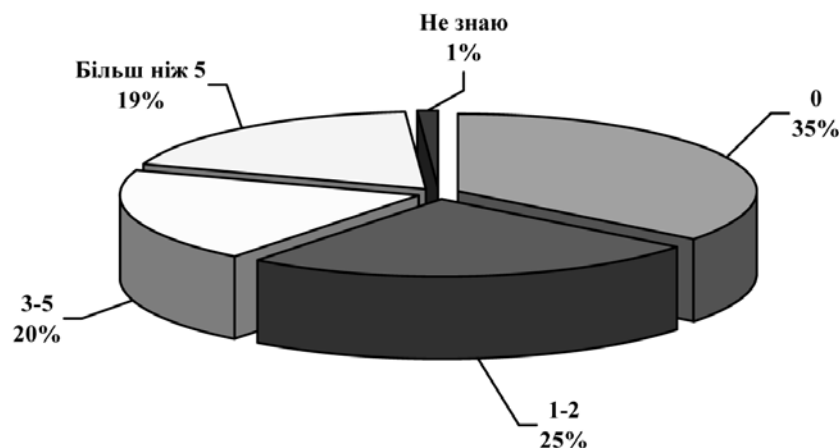
Незважаючи на те, що переважна більшість НУО співпрацюють один з одним, респонденти відзначають недоліки відносно рівня такої співпраці. Найбільш вагомими перешкодами для ефективної співпраці НУО респонденти протягом всіх чотирьох років спостереження вважають *амбіції лідерів та конфлікти між ними, недостатній професіоналізм НУО та конкуренцію за фонди і ресурси*.

4.3 Співпраця з бізнесом

Співпраця з бізнесом є важливим показником здатності НУО не просто співіснувати поруч із цим сектором, а й залучати місцеві бізнес-структури до фінансування діяльності НУО та встановлювати взаємовигідні ділові стосунки.

Аналіз співпраці НУО з бізнес-сектором є ще більш цікавим з огляду на значний відсоток у бюджеті організацій коштів, що надходять з бізнесових джерел.

Близько третини НУО (34%) не співпрацюють з бізнес-структурами. Дані дослідження свідчать, що 24% НУО співпрацюють з 1-2 бізнес-структурами, 19% НУО — з 3–5. 18% респондентів зазначили, що вони співпрацюють з більше ніж 5 бізнес-структурами (див. графік 4.3.1).

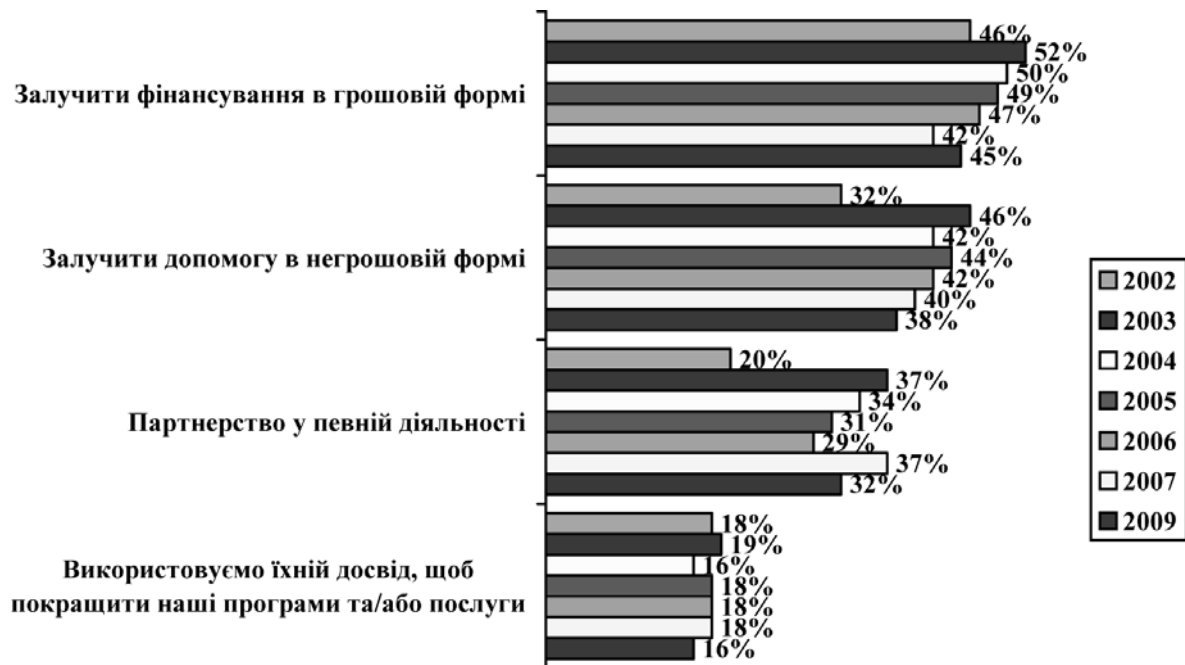
Графік 4.3.1
Кількість бізнес-структур, з якими співпрацює НУО*

⁴³ Різниця незначуща на рівні 1%.

⁴⁴ Різниця значуща на рівні 5%.

* Питання №83 анкети

Так само, як і при дослідженні співпраці між НУО, представники організацій третього сектору мали визначити основні чинники, що заохочують їх до співпраці з бізнесом (див. графік 4.3.2). Респонденти могли обирати кілька відповідей.

Графік 4.3.2

**Основні причини співпраці
НУО з бізнес-структурами***

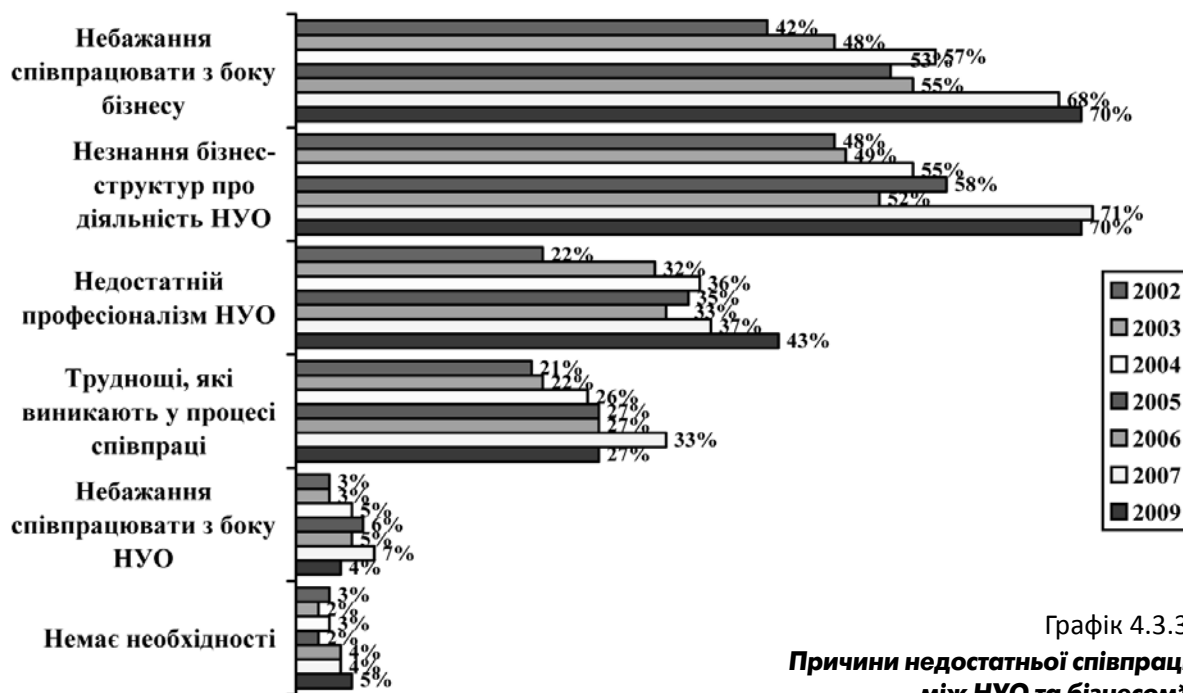
Як видно з графіку 4.3.2, для НУО бізнес-структури є насамперед джерелом фінансової та матеріальної допомоги, рідше — партнерами у виконанні певної діяльності або джерелом додаткового досвіду. Частка респондентів, що заявляють про використання досвіду бізнесу, суттєво не змінюється протягом 2004 – 2009 років (16% у 2009 р.). Серед опитаних у 2009 році НУО на 5% зменшилася кількість респондентів, які є партнерами бізнесу у певній діяльності (різниця значима на рівні 1%). Останнє можна пояснити спадом виробництва та зменшення доходів бізнесу під час фінансової кризи. Збільшилася частка респондентів, що заявляють про залучення фінансування в грошовій формі (в 2009 році 45% опитаних, в 2007 році⁴⁵ 37% опитаних). Це можна пояснити зростанням рівня соціальної відповідальності бізнесу у 2002-2009 роках. Частота вибору інших альтернатив зменшилася у 2009 році (див. графік 4.3.2).

Більшість опитаних представників організацій (85%) вважають, що рівень співпраці між НУО та бізнес-структурами є низьким. Такий високий показник може свідчити як про об'єктивно низький рівень співпраці, так і про розуміння неурядовими організаціями важливості даних зв'язків і усвідомлення потенціальних переваг співробітництва.

Відповідальність за недостатній рівень співпраці між НУО та бізнесом опитані організації, як правило, покладають насамперед на бізнес-структури. Розподіл відповідей на це запитання показано на графіку 4.3.3.

* Питання анкети № 84

⁴⁵ Різниця значуща на рівні 1%.

Графік 4.3.3
Причини недостатньої співпраці між НУО та бізнесом*

Головними чинниками, що заважають співпраці НУО та бізнесу, є, на думку респондентів, незнання бізнес-структур про діяльність НУО і небажання співпрацювати з боку бізнесу. В 2009 році⁴⁶ 43% респондентів вважає, що співпраці перешкоджає недостатній професіоналізм НУО.

Зміни у співробітництві НУО з бізнес-структурами є незначними у порівнянні з двома попередніми дослідженнями. Проте, у порівнянні з результатами дослідження попередніх років підвищилися кількість респондентів, які обрали відповідь «недостатній професіоналізм НУО» (43% опитаних в 2009 році, 37% опитаних в 2007 році⁴⁷). 34% респондентів не співпрацюють з бізнес-структурами. 24% НУО співпрацює з 1-2 бізнес-структурами. 19% НУО з 3-5 бізнес-структурами. 18% респондентів співпрацює більше ніж 5 бізнес-структур.

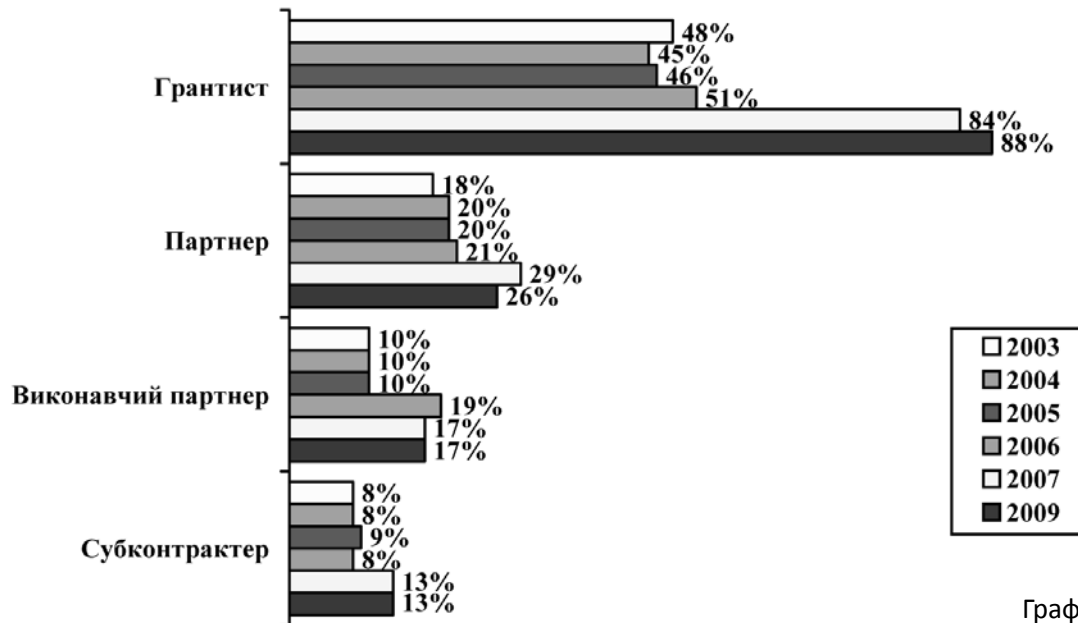
Майже не змінилося ставлення НУО до співпраці з бізнес-структурами. Значна частка НУО ставиться до бізнесу не лише як до джерела фінансової допомоги, а й як до потенційного партнера.

Висновок. Нині НУО України є, насамперед, споживачами у відносинах з бізнес-структурами. У низькому рівні співпраці з ними представники НУО звинувачують насамперед бізнес-структури, визначивши головними причинами недостатньої співпраці *небажання співпрацювати з боку бізнесу та незнання бізнес-структур про діяльність НУО*. 61% респондентів зазначили, що вони певним чином співпрацюють з бізнесом. Однак більшість організацій розглядає бізнес-організації скоріше як донорів, як джерело фінансової або матеріальної допомоги, а не як зацікавлених клієнтів і можливих партнерів під час виконання проектів. Разом з тим представникам НУО варто подумати, як краще інформувати бізнес-структури про власну діяльність. Оскільки більше третини респондентів повідомили, що недостатній професіоналізм з боку НУО заважає ефективній співпраці, можна зробити висновок, що цей чинник є одним з основних, які перешкоджають співпраці. А от недостатнє знання бізнесу про діяльність неурядових організацій та небажання співпрацювати може бути лише результатом неякісної роботи НУО і недостатньо високого професіоналізму співробітників неурядових організацій, що контактують з бізнес-колами.

* Питання № 86 анкети
⁴⁶ Різниця значуща на рівні 1%.
⁴⁷ Різниця значуща на рівні 1%.

4.4 Співпраця НУО і донорів

Згідно даних за 2009 рік, в Україні 64% організацій, що взяли участь у дослідженні, співпрацюють з донорськими структурами. Лідери НУО мали можливість вказати всі види наявного типу співпраці. Відповіді респондентів наведено на графіку 4.4.1.

Графік 4.4.1

Яким чином Ваша організація співпрацює з донорськими організаціями*

Незважаючи на те, що найбільш поширеним видом співпраці НУО та донорів є надання останніми фінансової або технічної допомоги, деякі організації співпрацюють з донорами на вищому рівні — НУО як партнер або виконавчий партнер. У 2009 році відсоток НУО, які працюють з донорами в якості партнерів, дещо зменшився порівняно з 2007 роком (26% і 29% відповідно⁴⁸). Кількість НУО, які працюють з донорами, як виконавчий партнер не змінилася порівняно з 2007 роком, проте, дещо зменшилася порівняно з 2006 роком.

Порівняно з 2002-2006 роками збільшився відсоток НУО, які працюють з донорами в якості субконтрактера (13% - 2007 - 2009 роки). Збільшилася кількість НУО, які працюють з донорськими організаціями в якості грантерів (88% опитаних НУО в 2009 році, 84% - в 2007 році⁴⁹, 51% - в 2006 році, 46% - в 2005 році, 45% - в 2004 році, 48% - в 2003 році).

Висновок. На сьогодні більше половини українських неурядових організацій працюють із міжнародними донорськими організаціями. Існує думка, що донори вбачають у НУО каталізатор змін у суспільстві, але це вимагає зрілості, досвіду, знань та навичок з боку організацій третього сектора. Небагато українських НУО мають спроможність та навички, необхідні для виконання цієї ролі. Крім того, значною перешкодою для плідної співпраці з донорами є недостатнє бажання неурядових організацій працювати безпосередньо з громадськістю та людьми. Лише п'ята частина НУО в Україні свідомо взяла на себе роль партнерів (а одна п'ята – роль виконавчого партнера) у спільних проектах з донорами.

* Питання № 88 анкети

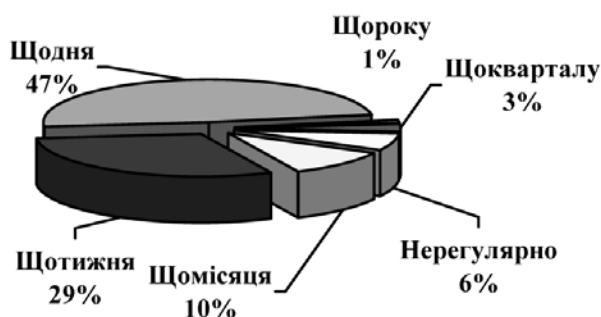
⁴⁸ Різниця значуща на рівні 5%

⁴⁹ Різниця значуща на рівні 1%

4.5 Співпраця з громадськістю

НУО потребують стабільної та довготривалої співпраці з громадськістю для заохочення громадянської активності та участі громадян у діяльності організацій. Підтримка діяльності НУО громадськістю необхідна і для успішної діяльності щодо захисту інтересів та їх лобювання.

Близько половини (47%) представників НУО щодня зустрічаються з людьми, на яких спрямована їх діяльність (див. графік 4.5.1). Раз на тиждень з клієнтами зустрічаються співробітники 29% опитаних організацій; раз на місяць — 10%, раз на квартал та нерегулярно — 3% та 6% відповідно.

Графік 4.5.1

Яким чином Ваша організація співпрацює з донорськими організаціями*

Кількість лідерів НУО, які заявляють про щоденні зустрічі представників своїх організацій з клієнтами, коливається з року в рік — 55% у 2002 році, 49% у 2003 (різниця значуща на рівні 5%), 53% у 2004 і 47% у 2005 та 2006, 40% у 2009 році⁵⁰. Щодо решти відповідей, то коливання показників є незначними.

Графік 4.5.2 демонструє, як НУО зазвичай поширюють інформацію про себе та власну діяльність.

Рік	Подасмо інформацію в пресу	Поширюємо буклети, листівки про організацію	Проводимо презентації	Через веб-сторінку інших НУО	Через власну веб-сторінку	Видаємо власний бюлетень	Видаємо річні звіти
2009	84%	55%	53%	39%	38%	19%	19%
2007	80%	51%	49%	35%	36%	22%	19%
2006	78%	60%	51%	33%	31%	22%	20%
2005	88%	53%	46%	28%	26%	21%	19%
2004	85%	50%	42%	27%	24%	23%	23%
2003	86%	52%	43%	23%	25%	24%	20%
2002	81%	48%	39%	18%	18%	19%	14%

Графік 4.5.2

Способи поширення інформації про НУО*

Найпопулярніший спосіб поширення інформації про діяльність НУО — подання інформації в пресу (84% опитаних у 2009 році, 80% - у 2007 році⁵¹, 78% - у 2006 році та 88% - у 2005 році). 55% організацій в 2009 році займалися розповсюдженням буклетів чи листівок, в 2007 році цей вид поширення інформації використовували 51% НУО. 53% НУО проводили презентації, в 2007 році 49% респондентів. Якщо аналізувати тенденції за всі вісім років, то можна спостерігати поступове зростання популярності таких способів поширення інформації про організацію як презентації, використання веб-сторінок та поширення буклетів, листівок. Щодо видачі річних звітів і власних бюлетенів, то явної тенденції до зростання чи спаду не спостерігається.

Представникам НУО було запропоновано визначити рівень обізнаності громадськості з їх діяльністю. 31% респондентів вказали, що громадськість знає про існування НУО, 47% — що громадськість обізнана з їх діяльністю. Ще 17% респондентів відповіли, що громадськість підтримує НУО своєю участю у їх діяльності.

* Питання № 89 анкети

⁵⁰ Різниця значуща на рівні 5%

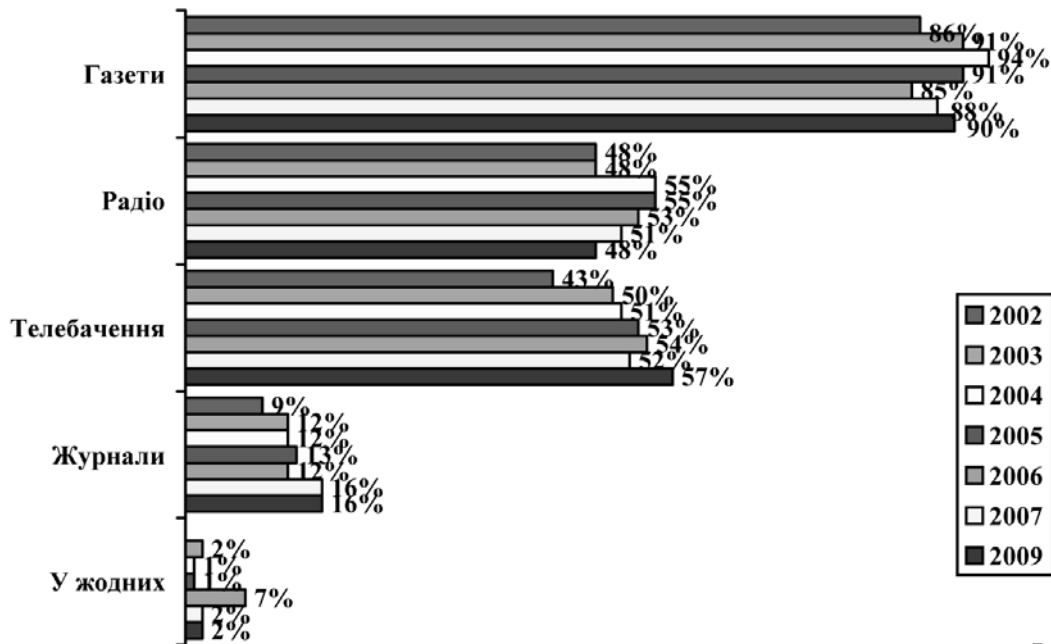
⁵¹ Різниця значуща на рівні 1%

* Питання № 90 анкети

4.6 Співпраця із засобами масової інформації

Вид і частота контактів НУО із засобами масової інформації свідчить про спроможність неурядових організацій впливати на громадську думку щодо важливих питань, бажання та можливість доносити інформацію до широкого загалу.

Регулярно співпрацюють із засобами масової інформації 51% НУО та епізодично – 48%. Ці дані є досить оптимістичними, але вони самі по собі не відображають якості співпраці між НУО та ЗМІ. Респондентам було запропоновано відповісти на запитання про види ЗМІ, через які найчастіше поширювалась інформація про діяльність неурядових організацій впродовж останнього року (див. Графік 4.6.1).

Графік 4.6.1

Яким чином Ваша організація співпрацює з донорськими організаціями*

Відповідно до отриманих даних, для інформування про власну діяльність НУО найчастіше використовують газети. Протягом останнього року інформацію про себе та власну діяльність за допомогою газет поширювали 90% НУО. Цей показник є дещо вищим ніж 2007 року – 88% та 2006 року, проте дещо нижчим ніж 2005 року – 91% та 2004 року – 94% (різниця значуща на рівні 5%). Наступним за популярністю використання є телебачення, де розміщують інформацію про себе 57% НУО. Показовим є зростання протягом останніх років показників співпраці НУО з телебаченням. Рівень використання радіо дещо скоротився у порівнянні з минулими роками (2009 рік – 48%, 2007 рік – 51%⁵², 2006 рік – 53%, 2005 та 2004 роки – 55%, 2003 та 2002 роки – 48%). Рівень використання журналів для розміщення інформації про НУО виріс у порівнянні з 2006 роком (16% - 2007, 2009 роки).

⁵² Різниця значуща на рівні 5%

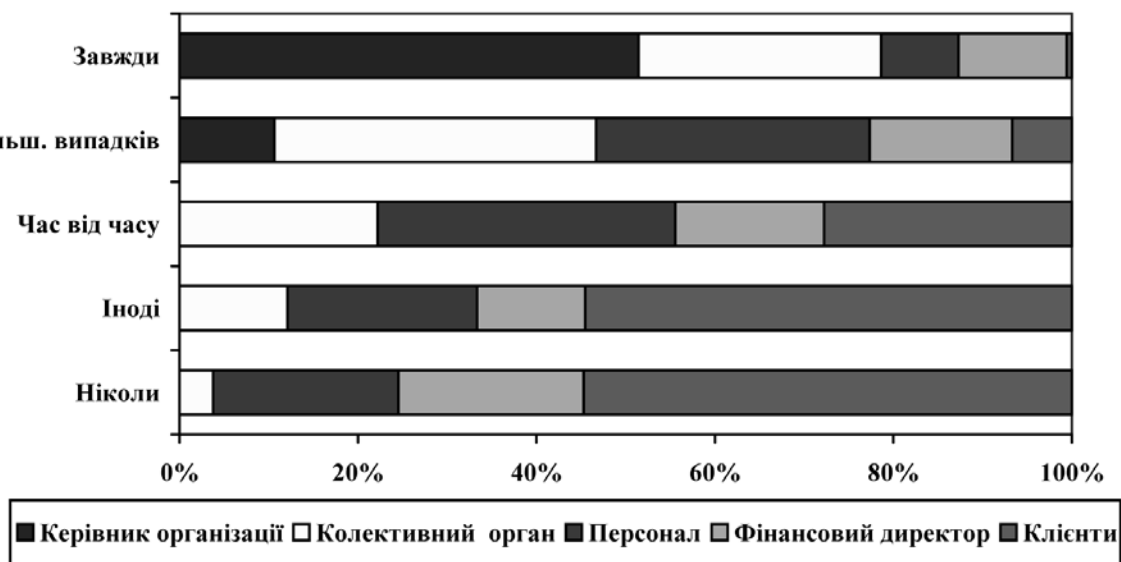
5. Програмна діяльність

Програмна діяльність визначається спроможністю НУО виконувати статутні цілі та надавати різні послуги в межах своєї місії. Програмна діяльність показує, які послуги НУО надає клієнтам, яким чином ці послуги розробляються, наскільки вони відповідають потребам клієнтів, а також дає можливість представити які методи оцінки використовуються, моніторингу та звітування щодо наданих послуг.

Разом з тим, проаналізовані такі аспекти як партнерство та розуміння діючого законодавства, що посилюють спроможність організації вести програмну діяльність.

5.1 Надання послуг та розробка програм НУО

У графіку 5.1.1 наведені відповіді респондентів щодо частоти залучення членів, персоналу, волонтерів, клієнтів до планування та розробки програмної діяльності НУО.

Графік 5.1.1

Частота залучення різних груп до планування та розробки програмної діяльності*

Згідно з результатами виконавчий директор є головною особою, яка відповідає за планування програмної діяльності. 97% респондентів обрали відповіді *завжди* та *здебільшого*.

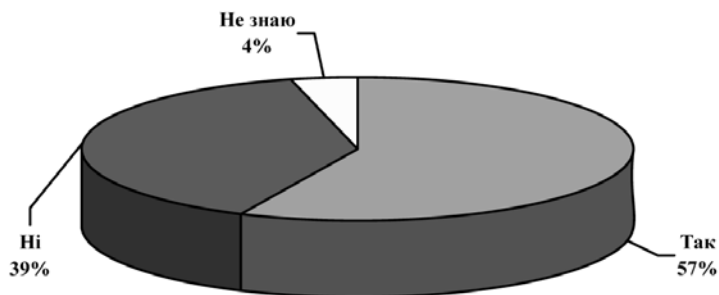
Аналогічно в 2009 році у 74% організацій колективний керівний орган був значною мірою залучений до планування програмної діяльності. Таким чином, показник залучення колективного керівного органу до планування програмної діяльності є високим.

Персонал, фінансовий директор, члени організації залучені у цей процес на рівні, який характеризувався відповідями *іноді*, *здебільшого* та *час від часу*. Проте, аналізуючи діяльність зазначених працівників, слід зважати і на причини високого показника альтернативи досить рідко зустрічається відповідь *не знаю*. Останній альтернативі відповідають випадки, коли респондент або не знав відповіді, або взагалі не міг обрати іншу альтернативу у зв'язку з відсутністю посади в організації. Наприклад, посада фінансового директора передбачена у штаті менше половини НУО. І ті організації, у штаті котрих є фінансовий директор, лише у 11% випадках не залучають цю посадову особу до планування та розробки програмної діяльності.

* Питання №94 анкети

Доволі високий рівень залученості волонтерів (в 13% НУО – «завжди/у більшості випадків», а в 20% організацій – час від часу) до планування програмної діяльності пояснюється так званим «волонтерським» складом українських НУО, коли основні діячі НУО працюють на волонтерських засадах. Залученість клієнтів до планування та розробки програмної діяльності виявилась дуже низькою і нижчою порівняно із рівнем залученості волонтерів (в 6% НУО – завжди/у більшості випадків, та в 10% організацій – час від часу) до планування програмної діяльності.

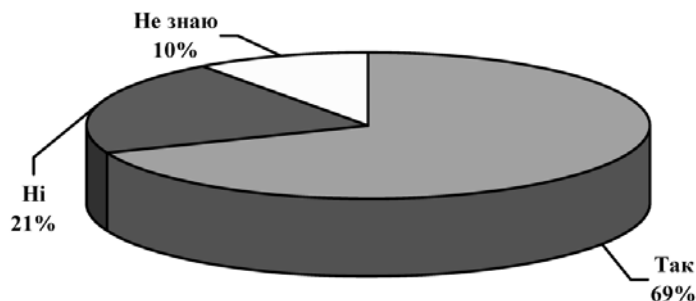
Згідно даних графіку 5.1.2 можна зробити висновок, що більшість опитаних НУО (57%) ведуть облік клієнтів організації. Проте, досить суттєвий відсоток опитаних НУО (39%) не ведуть облік клієнтів організації.

Графік 5.1.2

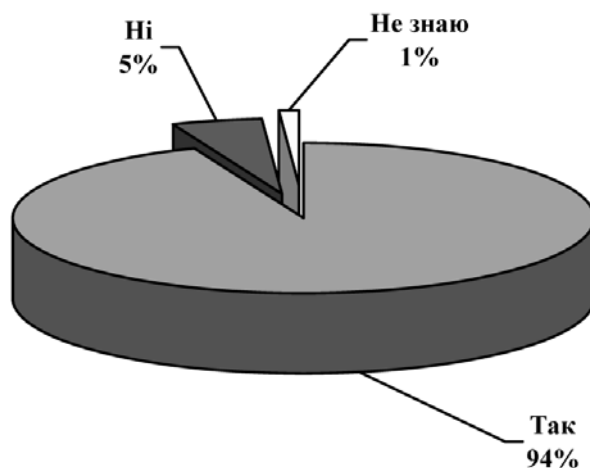
Чи ведуть НУО облік клієнтів організації

За даними опитування 2009 року 69% опитаних НУО мають налагоджений механізм зворотнього зв'язку з клієнтами організації, а 21% - такого механізму не мають.

Графік 5.1.3

Чи є механізм зворотнього зв'язку з клієнтами організації

Графік 5.1.4

Оцінка потреб цільових груп, поточна оцінка діяльності НУО та оцінка програм та проектів

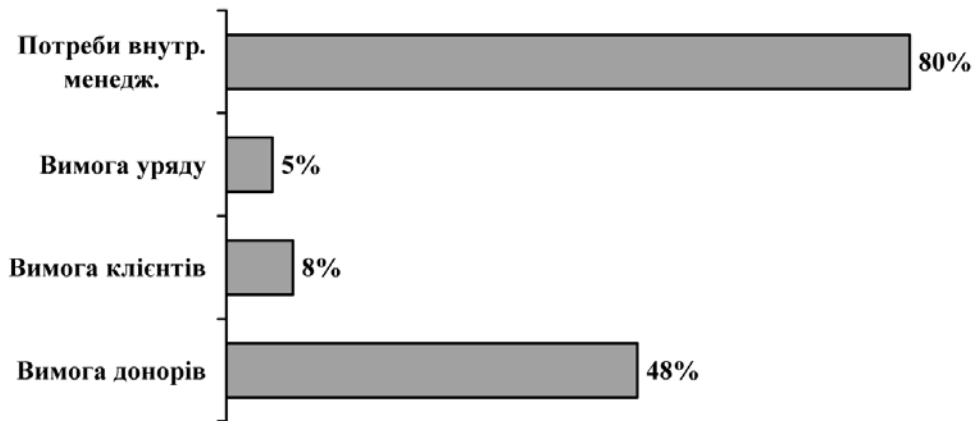
За даними дослідження 94% НУО оцінюють потреби цільових груп під час планування програмної діяльності чи розробки нового виду послуг. І лише 5% опитаних НУО цього не проводять.

Вивчення потреб цільових груп, на які буде спрямований проект*

* Питання №95а анкети

79% респондентів зазначили, що їх організація проводить поточну оцінку власної діяльності щодо досягнення цілей і виконання завдань. Порівняно з 2006 роком кількість організацій, які проводять оцінку діяльності, знизилася на 4% (83% -2006 рік)

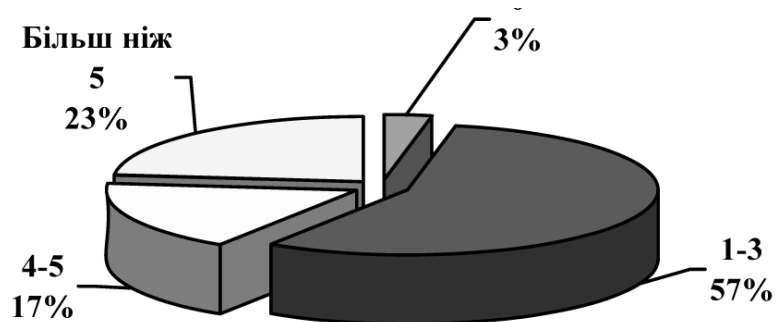
Дані графіку 5.1.5 дають змогу порівняти причини, що спонукало опитані НУО провести оцінку власної діяльності. Респонденти мали змогу вибрати всі варіанти відповідей, які підходять. 80% опитаних НУО відзначили, що провести оцінку діяльності їх спонукали потреби внутрішнього менеджменту, 48% - вказали, що провели внутрішню оцінку на вимогу донорів, і лише 8% респондентів провели оцінку діяльності на вимогу клієнтів та 5% провели оцінку діяльності на вимогу уряду.

Графік 5.1.5

Причини, які спонукали провести оцінку діяльності

Графік 5.1.6 відображає інтенсивність програмної діяльності українських НУО за 2009 рік. Більше половини респондентів виконали від 1 до 3 проектів (57% респондентів), набагато менше організацій (17%) виконали 4-5 проектів, і лише п'яту частину НУО, що взяли участь у дослідженні, склали організації, котрі мають найінтенсивнішу програмну діяльність (виконали за 2009 рік більш ніж 5 проектів). Показник кількості проектів, виконаних за останній рік, допомагає зорієнтуватись у діяльності третього сектору, проте не дає інформації про масштаб і якість виконаних проектів.

Графік 5.1.6

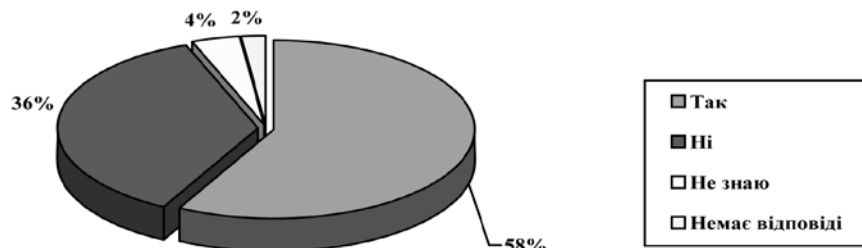
Кількість проектів, які НУО виконали за 2009 рік**

* Питання № 956 анкети

5.2 Звітування

Наявність ефективного бухгалтерського обліку і системи моніторингу діяльності забезпечує довгострокову життєздатність організації та ефективне її функціонування незалежно від особистості лідера.

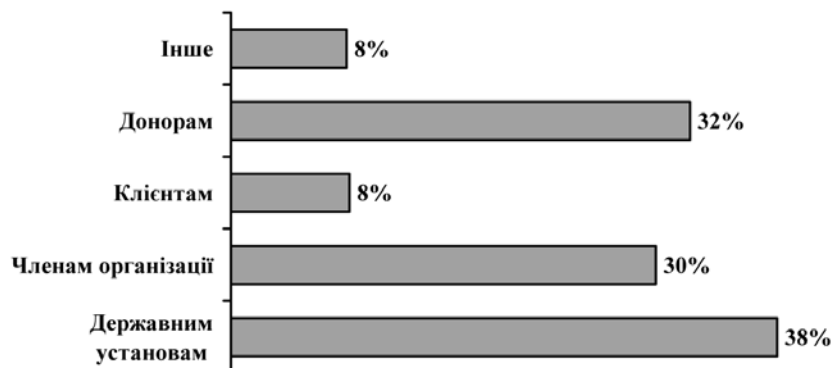
Можна бути впевненими, що НУО, які публікують річний звіт про власну діяльність, є більш відкритими для громадськості. Отже, про те, що їх організація друкує річний звіт, у 2009 році заявили 58% опитаних. Даний показник значно підвищився у порівнянні з 2006 роком⁵³ (31% опитаних). 38 % опитаних вказали, що річний звіт вони надсилають державним установам, 32% - донорам, 30% - членам організації і лише 8% респондентів надсилає річні звіти клієнтам.

Графік 5.2.1

Чи друкує організація річний звіт про свою діяльність?

Питання про те, кому надсилає річний звіт організація вперше досліджувалося в 2009 році.

Графік 5.2.2
Інституції, яким НУО надсилає річні звіти

Українські НУО загалом мають усталені системи фінансового менеджменту та контролю. Понад дві третини організацій (67%) мають бухгалтера, 67% організацій вважають, що їх бухгалтерська система відповідає національним та/чи міжнародним стандартам. Систему фінансового менеджменту для відповідного планування, виконання і звітування мають 60% НУО.

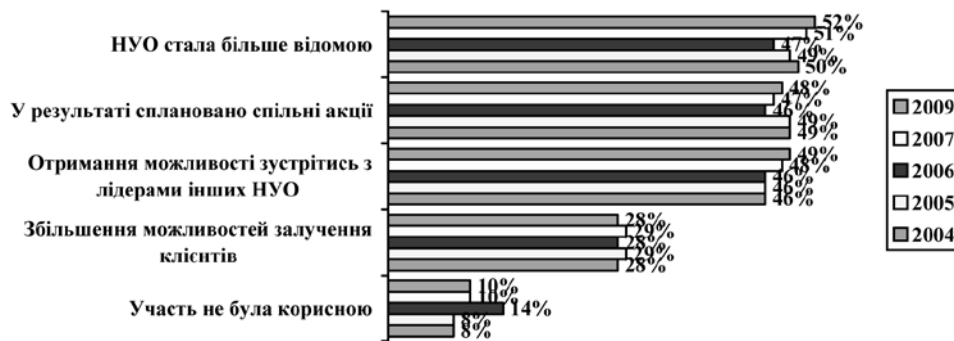
У 2009 році у порівнянні з 2006 роком значно зросла кількість опитаних НУО, які заявили, що проходять фінансовий аудит (2009р. – 52%, 2006р. -25%, різниця значуща на рівні 1%). Близько половини організацій (48%) ще не проходили аудиту, але готові це зробити. Кількість організацій-респондентів, які ще не проходили аудиту, але готові це зробити, зменшилася на 1% у порівнянні з 2006 року з 49% до 48% у 2009 році (різниця незначуща на рівні 5%). 16% респондентів відзначили, що їх організації не проходили аудиту і не готові до такої процедури. Це показник співпадає з даними дослідження 2006 року (16% респондентів).

⁵³ Різниця значуща на рівні 1%.

5.3 Партнерства. Коаліції

Важливість партнерства і коаліцій підкреслювалась у багатьох частинах даного звіту, де розглядались зовнішні зв'язки НУО з іншими інституціями. Розвиток партнерства є важливим індикатором зрілості організації та її готовності діяти з більшою віддачею для громади. Ефективне партнерство між неурядовими організаціями забезпечує успішність захисту інтересів та їх лобювання, а також є важливим засобом для досягнення того, щоб голос українських громадян був почутим.

Членами коаліцій чи робочих груп є 65% НУО. Дані, представлені на графіку 5.3.1, відображають досвід участі НУО у коаліціях чи робочих групах з іншими організаціями. Респонденти мали можливість обирати всі відповіді, які підходять.

Графік 5.3.1

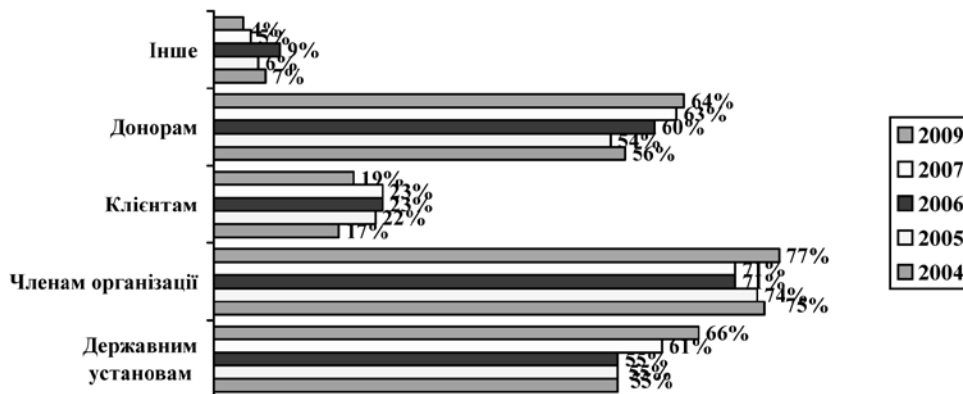
Результат участі НУО у коаліціях або робочих групах

Як свідчить наведений графік, участь у коаліціях чи робочих групах була корисною для переважної більшості НУО. Це дозволило їм спланувати спільні акції з іншими організаціями, організації стали більш відомими, зросли можливості зустрічатись з лідерами інших НУО. 8% НУО все-таки зазначили, що участь у коаліціях чи робочих групах для них не виявилась корисною, цей відсоток зменшився порівняно з 2006 роком на 4% (різниця значуща на рівні 1%).

Тенденція, що простежується з 2004 року, говорить про зростання відсотку лідерів НУО, котрі є членами коаліцій. У 2002 році лише 35% лідерів НУО повідомили, що вони є членами коаліцій чи робочих груп. У 2004 року цей показник становив 41%, 2005 року зріс до 63%, а в 2006 становить 59%, в 2009 році 65% (різниця є значущою на рівні 1%).

5.4 Прозорість діяльності. Відкритість. Етичні норми

У 83% членських організацій члени НУО можуть, за бажанням, мати доступ до фінансових документів організації.

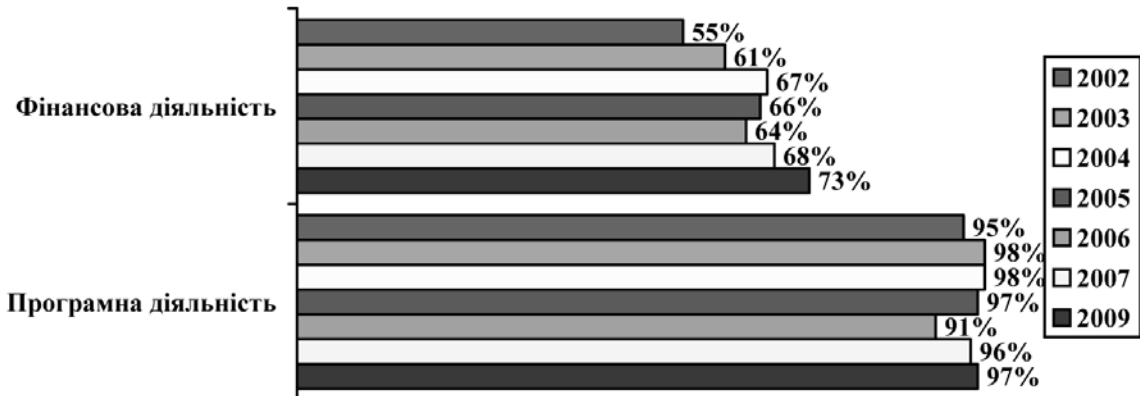
Графік 5.4.1

Інституції, яким звітують НУО*

* Питання № 98 анкети

Дані, наведені у графіку 5.4.1, свідчать, що більшість (77%) членських організацій звітують своїм членам, 66% НУО – державним установам та донорам (64%). 19% організацій звітують своїм клієнтам. Цей індикатор, як свідчать дослідження за 2002-2009 роки, не є стабільним. Частка НУО, що звітують своїм клієнтам, зростає з 19% у 2002 році до 27% у 2003, а у 2004 році знову знизилась до 17%, протягом 2006-2007 років цей показник був 23%, а в 2009 році знизився до 19%. Всі різниці показників є значущими на рівні 1%. Частка НУО, які звітують членам організації чи державним інституціям, за період спостереження суттєво не змінилася.

Графік 5.4.2 відображає думку респондентів щодо потреби відкритості НУО у таких сферах як програмна та фінансова діяльність.

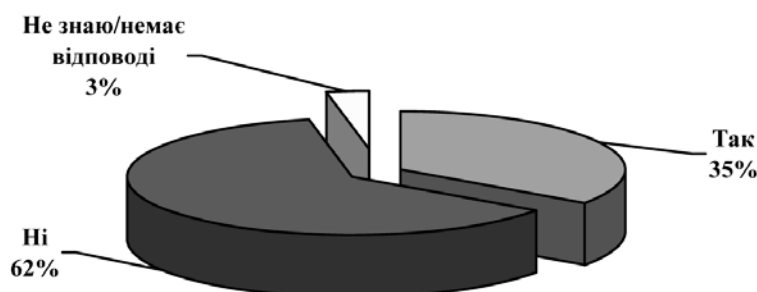
Графік 5.4.2

Кількість лідерів НУО, які зазначили про необхідність відкритості діяльності*

Переважає більшість респондентів (97%) у 2009 році відзначає необхідність ознайомлення громадськості з програмною діяльністю НУО, в 2007 році цей показник становив 96%, в 2006 році 91%, протягом 2002-2005 років даний показник суттєво не змінювався (різниця є значущою на рівні 5%).

46% респондентів зазначили, що протягом останнього року вони особисто брали участь у тренінгу з розвитку професійних стандартів. Частка НУО, які вважають, що сектору громадських організацій потрібен етичний кодекс та професійні стандарти, поступово зростає з 81% у 2002 році до 88% у 2005 році (різниця показників значуща на рівні 1%), а в 2006 році знову знизилась до 83%, а в 2009 році знову піднялася до 86% (різниця показників значуща на рівні 1%).

Визначені та написані етичні норми, за даними 2009 року, мають 35% організацій.

Графік 5.4.3*

НУО має визначені та написані етичні норми

У 2002 році 64% респондентів повідомили, що їх організація має визначені та написані етичні норми. Зміна з 64% у 2002 році до 35% у 2009 році продиктоване як широкою увагою до даного питання у попередні роки, так і роботою донорських організацій навколо даного питання.

* Питання № 99 анкети

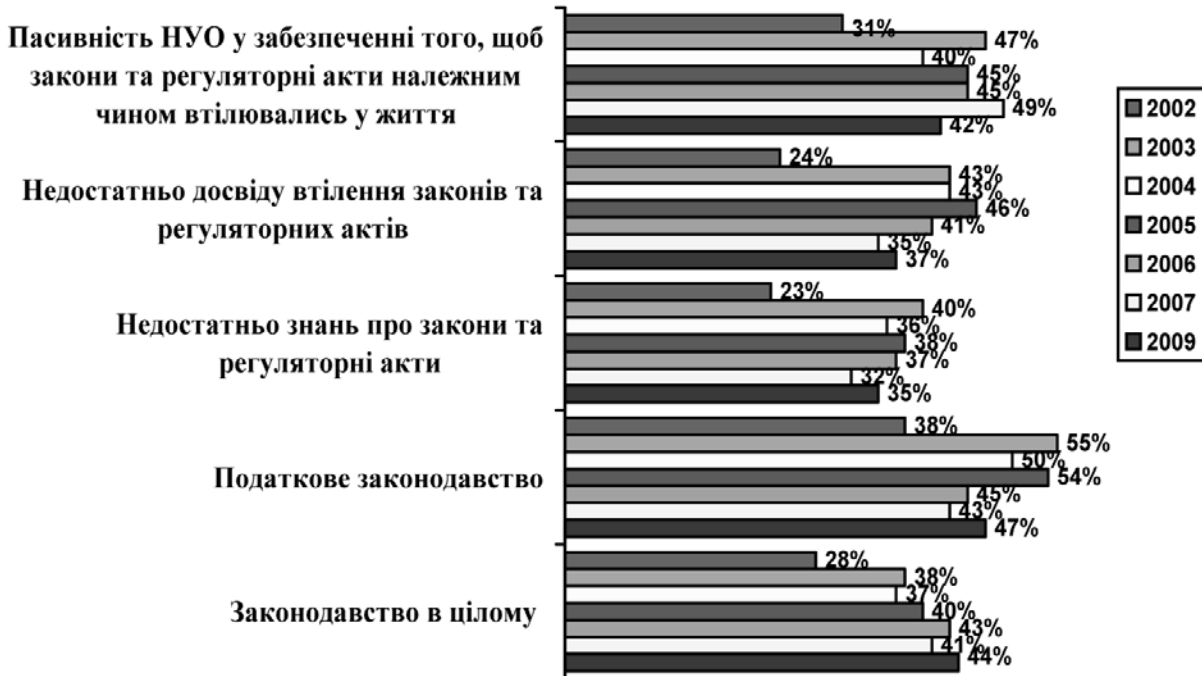
* Питання № 104 анкети

5.5 Законодавство

Законодавство, яке регулює діяльність третього сектору, є одним з найважливіших чинників, що впливають на здатність НУО ефективно проводити свою діяльність та впливати на навколишнє середовище. Обізнаність та знання неурядовими організаціями чинного законодавства необхідне для уникнення багатьох проблем з оподаткуванням, для написання статуту, дотримання неприбуткового статусу, підвищення життєздатності НУО, тощо.

Більшість опитаних представників НУО (62%) вважають себе досить обізнаними щодо чинного законодавства, яке так чи інакше впливає на діяльність неурядових організацій. Частково обізнаними вважають себе 36% респондентів і лише 3% представників НУО вважає себе зовсім необізнаними у цьому відношенні. Ще 2% опитаних так і змогли визначитися з відповіддю на запитання про знання законодавства, яке регулює діяльність третього сектору в Україні. Кількість обізнаних у чинному законодавстві постійно змінюється: з 53% опитаних у 2002 році, до 64% у 2004 році, до 58% у 2005 році та до 60% у 2006 році, 62% у 2009 році (різниця не значуща на рівні 5%).

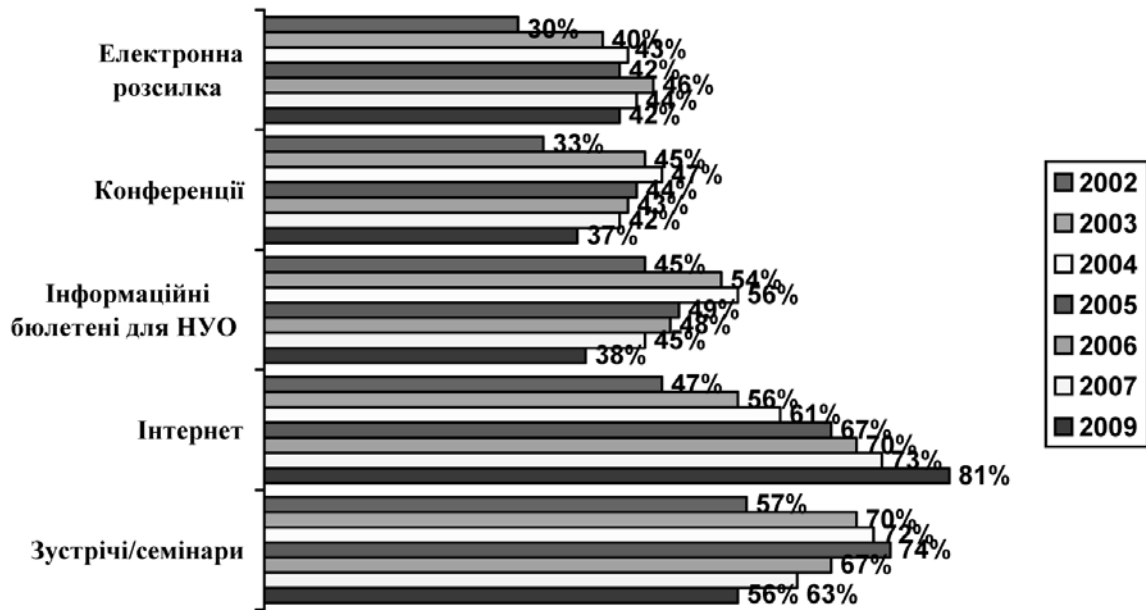
З 2003 по 2009 рік представники НУО вказували на податкове законодавство, як на основну законодавчу перешкоду на шляху розвитку третього сектору. У 2009 році цей показник підвищився до 47%, а у 2007 році показник становив 43% (різниця є значущою на рівні 5%). Отже, в 2009 році головними законодавчими перешкодами для розвитку третього сектору є: законодавство в цілому (44% респондентів), пасивність НУО у забезпеченні втілення законів та регуляторних актів належним чином (42% респондентів), податкове законодавство (47% НУО) (див. графік 5.5.1).

Графік 5.5.1

Основні законодавчі перешкоди на шляху розвитку третього сектору у 2002-2009рр.

Графік 5.5.2 демонструє зростання та урізноманітнення доступних для НУО джерел інформації про зміни у законодавстві.

Графік 5.5.2

Джерела інформації про зміни/оновлення чинних законів та регуляторних актів 2002-2009 рр.*

У цілому у 2009 році суттєво збільшилась кількість організацій, що користуються тим або іншим джерелом інформації. Високі показники по кожній альтернативі свідчать, що більшість організацій користується декількома джерелами одночасно.

У 2009 році НУО більше використовують такі джерела інформації про зміни існуючого законодавства, як: - Інтернет - 81% респондентів (73% у 2007 році⁵⁴); - зустрічі/семінари - 56% респондентів (63% у 2007 році). 42% НУО використовує електронні розсилки, як джерело інформації, це дещо менше ніж у 2007 році - 44% (різниця є значущою на рівні 5%). Слід відзначити суттєве зростання протягом восьми років ролі Інтернету, як джерела інформації для українських НУО. Одночасно для НУО дещо знизилась популярність інформаційних бюлетенів.

Ще один спосіб використання Інтернету був досліджений у 2009 році. Альтернатива «Інтернет» була додана в опитувальник до варіантів відповідей на запитання про шляхи розповсюдження інформації про діяльність НУО. Отже, у 2009 році Інтернет як спосіб розповсюдження інформації про організацію використовували 77% опитаних організацій (у 2007 році - 71% НУО⁵⁵).

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009
НУО має електронну адресу	58%	↑ 70%	- 70%	↑ 73%	↑ 76%	↑ 79%	↑ 86%
НУО має власний веб-сайт	13%	↑ 23%	- 20%	- 22%	- 25%	↑ 32%	↑ 33%
НУО використовує Інтернет як джерело інформації про зміни, оновлення законодавства	47%	↑ 56%	- 61%	↑ 67%	↑ 70%	↑ 73%	↑ 81%

Таблиця 5.5.3.

Тенденції використання Інтернету українськими НУО 2002-2009 роки

* Питання № 107 анкети

⁵⁴ різниця є значущою на рівні 1%

⁵⁵ різниця значуща на рівні 1%

Аналіз потреб НУО у доступі до електронної пошти показав, що лише 6% опитаних у 2009 році респондентів вказали відсутність електронної пошти та доступу до Інтернету як внутрішньо організаційний бар'єр* (див. таблицю 5.5.4).

	2002		2003		2004		2005		2006		2007		2009
Відсутність доступу до електронної пошти та Інтернету є бар'єром для розвитку НУО	22%	–	18%	–	16%	–	15%	↓	11%	–	8%	↓	6%
НУО потребує доступу до Інтернету	22%	–	23%	–	21%	–	18%	↓	15%	–	13%	↓	8%

Таблиця 5.5.4.

**Потреби НУО у доступі до електронної пошти та Інтернету
2002-2009 роки**

У 2002 році цей відсоток дорівнював 22%. Аналіз різниць між 2002 та 2009 роками показує, що за останні 8 років потреби НУО у доступі до електронної пошти та Інтернету знизились (різниця статистично значуща на рівні 1%).

* Питання № 115 анкети

Частина III

Дослідження окремих аспектів розвитку та діяльності НУО

У третій частині презентуються результати діяльності НУО відповідно до чотирьох індексів: індекс організаційної спроможності НУО, індекс спроможності НУО України представляти інтереси і захищати права, індекс участі в коаліціях/мережах, індекс легітимності. Крім того, ця частина містить ще декілька досліджень окремих аспектів розвитку та діяльності НУО.

6. Індекс організаційної спроможності НУО України

Опис індексу організаційної спроможності НУО, використаного у даному дослідженні. Поняття «розвиток спроможності» в контексті даного дослідження використовується в сенсі організаційної спроможності. Пітер Морган (1996) визначив таку спроможність, як «здатність осіб, груп, інституцій та організацій визначати і вирішувати проблеми розвитку в міру їх виникнення». Розвиток організаційної спроможності може бути представлений як закрита або відкрита система. З погляду закритої системи організаційна спроможність фокусується на внутрішній діяльності організації, з точки зору відкритої системи організація є частиною зовнішнього середовища, яке впливає на організацію своїми соціальними цінностями, політичним та економічним оточенням.

Організаційна спроможність характеризується різними компонентами, а саме: визначення місії та бачення організації, стратегічні цілі, професійність членів і працівників організації, делегування повноважень і демократичність стилю лідерства в НУО, підходи до оцінки роботи в команді та практики «управління із залученням», розвиненість систем і структур менеджменту, здатність використовувати фінансові й матеріальні ресурси для підтримки організаційної діяльності.

Індекс організаційної спроможності визначається з 2002 року, коли для потреб проекту «Мережа громадянської дії в Україні» Інститут сталих спільнот розробив власну модель оцінки організаційної спроможності. Спроможність організації оцінювалася за 5-бальною шкалою, де 1 означає відсутність або слабку спроможність, а 5 – високу або сильну спроможність. У 2009 році модель оцінки індексу організаційної спроможності був переглянутий ТЦК відповідно до завдань проекту «Об'єднуємося заради реформ». Ця модель складається з сімох компонентів, кожен з яких оцінюється від 0 до 1, де 0 означає відсутність (або слабку) спроможність, а 1 — високу (або сильну) спроможність.

Обидві моделі базуються на емпіричних даних щодо українських НУО, які були отримані в рамках опитування 2002 – 2009 років.

Моделі організаційного розвитку представлені нижче, що дає змогу їх порівняти та виявити відмінності (курсивом виділено нові показники).

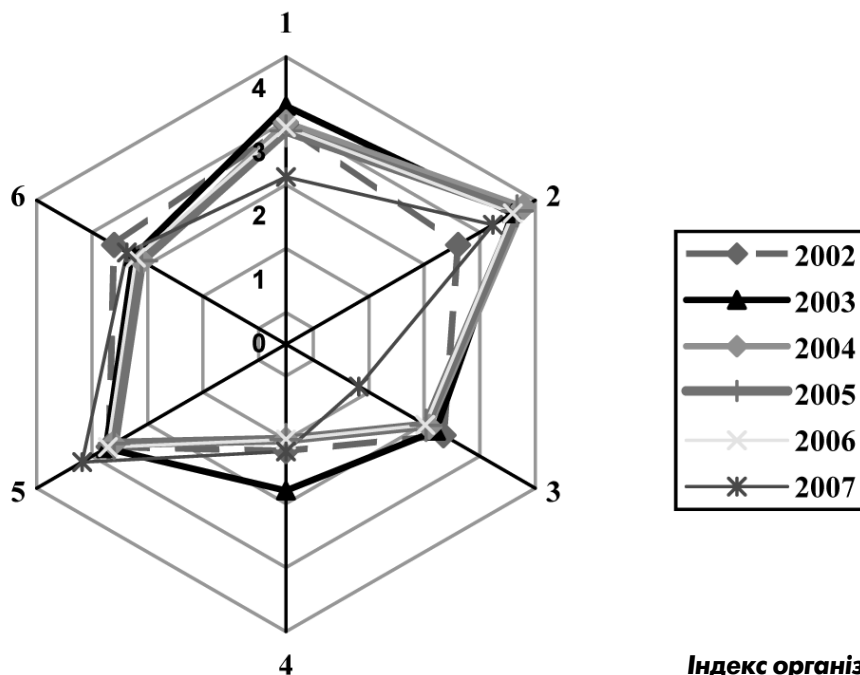
№ компоненту	Компоненти індексу організаційної спроможності, які використовувалися протягом 2002-2007 років	Компоненти індексу організаційної спроможності, які використовувалися в 2009 році
1	<p>Стратегічний менеджмент НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> Організація зареєстрована як юридична особа. Організація має місію і дотримується її принципів. Стратегічні цілі організації є чіткими і зрозумілими для членів організації. Члени та керівники організації проводять регулярні зустрічі для того, щоб обговорити, переглянути і, у разі потреби, внести поправки до стратегії, цілей або завдань організації. Існує та використовується система моніторингу та оцінки; результати аналізу використовуються в прийнятті рішень. 	<p>Стратегічний менеджмент НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> Організація зареєстрована як юридична особа. Організація має місію і дотримується її принципів. <i>Організація має написаний стратегічний план.</i> Стратегічні цілі організації є чіткими і зрозумілими для членів організації. Члени та керівники організації проводять регулярні зустрічі для того, щоб обговорити, переглянути і, у разі потреби, внести поправки до стратегії, цілей або завдань організації. Існує та використовується система моніторингу та оцінки; результати аналізу використовуються в прийнятті рішень. <i>Програмна діяльність організації будується на визначеній місії діяльності організації.</i>

2.	<p>Структура керівництва НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Організація має активний орган керівництва. • Чітко визначені функції та обов'язки членів органу керівництва. • Члени органу керівництва регулярно спілкуються з виконавчим директором. • Стратегічні рішення приймаються шляхом спільного обговорення між членами органу керівництва та керівниками НУО. • Чітко визначені та виконуються принципи ротації та переходу від одного складу керівництва до іншого. • Стиль лідерства та менеджменту передбачає залучення підлеглих до прийняття рішень. • Директор НУО делегує свої повноваження і прагне створити організацію, яка могла б стабільно працювати у разі його відсутності. • Працівники беруть участь у вирішенні проблем і прийнятті рішень через роботу в команді, роботу над проектом, зустрічі з платним персоналом, тощо. • Наймані працівники відчують, що вони уповноважені керувати своєю роботою, ставити зрозумілі цілі та стежити за термінами їх досягнення, розв'язувати проблеми та приймати рішення у сфері, за яку вони відповідають. • Директор НУО передає обов'язки та делегує повноваження на виконання певних проектів або функцій платним працівникам. 	<p>Структура керівництва НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Організація має активний орган керівництва. • Чітко визначені функції та обов'язки членів органу керівництва. • Члени органу керівництва регулярно спілкуються з виконавчим директором. • Стратегічні рішення приймаються шляхом спільного обговорення між членами органу керівництва та керівниками НУО. • Чітко визначені та виконуються принципи ротації та переходу від одного складу керівництва до іншого.
3.	<p>Стиль лідерства та менеджменту НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директор НУО делегує свої повноваження і прагне створити організацію, яка могла б стабільно працювати у разі його відсутності. • Працівники беруть участь у вирішенні проблем і прийнятті рішень через роботу в команді, роботу над проектом, зустрічі з оплачуваним персоналом, тощо. • Наймані працівники відчують, що вони уповноважені керувати своєю роботою, ставити зрозумілі цілі та стежити за термінами їх досягнення, розв'язувати проблеми і приймати рішення у сфері, за яку вони відповідають. • Директор НУО передає обов'язки та делегує повноваження на виконання певних проектів або функцій оплачуваним працівникам. 	<p>Стиль лідерства та менеджменту НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директор НУО делегує свої повноваження і прагне створити організацію, яка могла б стабільно працювати у разі його відсутності. • Працівники беруть участь у вирішенні проблем та прийнятті рішень через роботу в команді, роботу над проектом, зустрічі з оплачуваним персоналом, тощо. • Наймані працівники відчують, що вони уповноважені керувати своєю роботою, ставити зрозумілі цілі та стежити за термінами їх досягнення, розв'язувати проблеми і приймати рішення у сфері, за яку вони відповідають. • Директор НУО передає обов'язки та делегує повноваження на виконання певних проектів або функцій оплачуваним працівникам. • <i>Організація має прописані адміністративні правила і процедури.</i> • <i>Керівні органи, персонал та члени організації залученні до розробки адміністративних правил і процедур.</i> • <i>Адміністративні правила і процедури оновлюються щорічно.</i>

4.	<p>Стратегія залучення коштів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • НУО має довготерміновий письмовий план залучення фінансування (щонайменше на 2 роки). • Призначена особа, або група людей відповідає за пошук нових джерел фінансування або прибутку для фінансування стратегічних напрямків. • Існує база даних потенційних джерел фінансування. • Організація має принаймні два різних джерела фінансування. • Організація показала свою спроможність протягом року акумулювати принаймні 30% фінансування з місцевих джерел. 	<p>Стратегія залучення коштів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>НУО має письмовий план залучення фінансування (щонайменше на 1 рік).</i> • <i>НУО має письмовий фінансовий план організації окремо від фінансових планів.</i> • Призначена особа, або група людей відповідає за пошук нових джерел фінансування або прибутку для фінансування стратегічних напрямків. • Існує база даних потенційних джерел фінансування. • Організація має принаймні два різних джерела фінансування. • Організація показала свою спроможність протягом року акумулювати принаймні 30% фінансування з місцевих джерел.
5.	<p>Фінансові системи управління НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> • НУО має систему бухгалтерського обліку та роботи з бухгалтерами. • Організація має систему внутрішнього фінансового контролю. • Річний інституційний бюджет відокремлений від бюджетів проектів. • НУО проводить або готова пройти зовнішній фінансовий аудит. • Члени організації мають доступ до фінансової документації. 	<p>Фінансові системи управління НУО:</p> <ul style="list-style-type: none"> • НУО має систему бухгалтерського обліку та роботи з бухгалтерами. • Організація має систему внутрішнього фінансового контролю. • Річний інституційний бюджет відокремлений від бюджетів проектів. • НУО проводить або готова пройти зовнішній фінансовий аудит. • Члени організації мають доступ до фінансової документації. • <i>НУО має встановлену систему фінансового менеджменту.</i> • <i>НУО проводить внутрішній фінансовий аудит.</i> • <i>НУО готує річні бюджети організації.</i>
6.	<p>Процедури менеджменту:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ролі та обов'язки працівників є чіткими та незмінними. • Існує система менеджменту персоналу, виписані посадові інструкції, процедура набору й працевлаштування, тощо. • Існує система діловодства. • Чітко розписані адміністративні процедури. • Професійний розвиток є складовою частиною загального розвитку всієї організації. 	<p>Процедури менеджменту:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ролі та обов'язки працівників є чіткими та незмінними. • Існує система менеджменту персоналу, виписані посадові інструкції, процедура набору й працевлаштування, тощо. • Існує система діловодства. • Чітко розписані адміністративні процедури. • Професійний розвиток є складовою частиною загального розвитку всієї організації. • <i>НУО має оплачуваний персонал.</i> • <i>НУО вивчає потреби цільових груп, на яких буде спрямовано проект.</i> • <i>НУО веде облік клієнтів організації.</i> • <i>Організація має механізм зворотнього зв'язку щодо послуг НУО.</i> • <i>Організація проводить оцінки своїх програм.</i> • <i>При проведенні оцінки програм НУО користується послугами зовнішніх експертів.</i> • <i>НУО є членом коаліції/мережі та/або робочої групи.</i>

7.		<p>Легітимність, звітування та партнерство в коаліціях/мережах:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Клієнти НУО представлені в її керівних органах. • Клієнти НУО залучені до планування програмної діяльності. • НУО проводить оцінку програм. • НУО готує, публікує та розповсюджує копії річних звітів серед клієнтів. • НУО веде облік клієнтів і має механізм зворотнього зв'язку з ними. • НУО є членом коаліцій і мереж.
----	--	---

Результати індексу за 2002-2007 роки представлені нижче. Середній бал за 5-бальною шкалою індексу організаційної спроможності у 2007 році дорівнював **2,65**, у 2006 році – **2,9**, у 2005 році – **2,89**, у 2004 році – **2,94**, у 2003 році – **3,14**, що свідчить про середню спроможність українських НУО. Протягом 2003-2007 років прослідковується поступове зниження рівня індексу організаційного розвитку. У цілому неурядові організації мають належні процедури управління і залучення ресурсів. Однак, можна говорити про те, що органи керівництва не є найбільш ефективними, процедури стратегічного менеджменту підлягають подальшому вдосконаленню, персонал залучається до процесів прийняття рішень, але така практика не є постійною, фінансування залучається досить хаотично.

Графік 6.1.

Індекс організаційної спроможності за окремими компонентами 2002-2007 роки

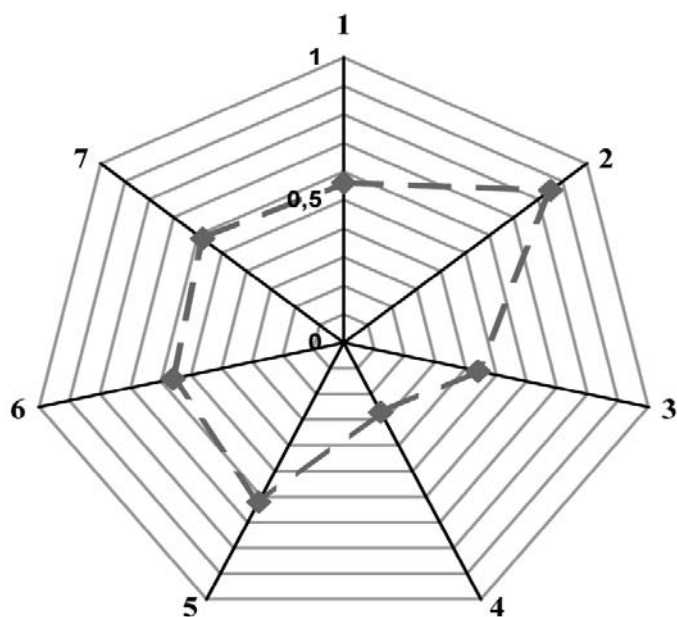
У таблиці 6.2. наведено дані середнього балу Індексу організаційної спроможності за окремими компонентами протягом 2002-2007 років.

Компонент	Індекс						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
1. НУО застосовує стратегічний менеджмент на практиці	3,45	3,73	3,47	3,34	3,4	2,62	↓
2. НУО має ефективну систему керівництва	3,11	4,09	4,29	4,17	4,1	3,74	↓
3. Ефективність системи лідерства та менеджменту НУО, за умови залучення персоналу до процесу прийняття рішень	2,85	2,71	2,59	2,53	2,52	1,32	↓
4. Стратегія НУО щодо залучення коштів	1,67	2,29	1,50	1,49	1,49	1,68	↑
5. Фінансовий менеджмент НУО відповідає стандартам бухгалтерського обліку	3,20	3,25	3,12	3,10	3,22	3,68	↑
6. НУО має належні процедури менеджменту людських та матеріальних ресурсів	3,10	2,75	2,60	2,61	2,71	2,87	↑
Середнє число	2,90	3,14	2,93	2,87	2,91	2,65	↓

Таблиця 6.2.
Середній бал Індексу організаційної спроможності за окремими компонентами, 2002-2007 роки

Опис результатів, отриманих у 2009 році:

Середній бал організаційного індексу у 2009 році склав 0,6 (з 1 можливого), що свідчить про середню спроможність українських НУО. У цілому неурядові організації мають належні процедури управління і залучення ресурсів. Проте, можна говорити про те, що органи керівництва не є найбільш ефективними, процедури стратегічного менеджменту підлягають подальшому вдосконаленню, персонал залучається до процесів прийняття рішень, але така практика не є

постійною, фінансування залучається досить хаотично.

Розподіл балів організаційного індексу за компонентами, поданий нижче, дає можливість відстежити сильні та слабкі сторони українських НУО відповідно до даної моделі (Таблиця 6.3).

Ця сама інформація наведена у Графіку 6.3. Лінії з'єднують середні значення за компонентами індексу одного року. Номер компоненту в діаграмі відповідає номеру даного компонента у Таблиці 6.3

Графік 6.3.
Індекс організаційної спроможності за окремими компонентами в 2009 році

У таблиці 6.4. наведено дані середнього балу Індексу організаційної спроможності за окремими компонентами в 2009 році.

Компонент	Індекс
1. НУО застосовує стратегічний менеджмент на практиці	0,56
2. НУО має ефективну систему керівництва	0,85
3. Ефективність системи лідерства та менеджменту НУО, за умови залучення персоналу до процесу прийняття рішень	0,44
4. Стратегія НУО щодо залучення коштів	0,27
5. Фінансовий менеджмент НУО відповідає стандартам бухгалтерського обліку	0,62
6. НУО має належні процедури менеджменту людських та матеріальних ресурсів	0,56
7. Легітимність НУО	0,58
Середнє число	0,6

Таблиця 6.4
Середній бал Індексу організаційної спроможності за окремими компонентами, 2009 рік

Результати дослідження 2009 року показали, що НУО України володіють навиками стратегічного менеджменту та мають досить високий показник щодо діяльності структур керівництва організацією. Однак у багатьох організацій структури керівництва й менеджменту невідокремлені, що заважає ефективному розвитку. Системи фінансового менеджменту НУО здебільшого відповідають національним і міжнародним стандартам, організації мають необхідні фінансові процедури. Більшість організацій не проходила зовнішнього аудиту, але багато з них виявили бажання його пройти. Рівень легітимності організацій також досить високий, більшість організацій друкують річні звіти та є учасниками коаліцій або мереж.

Наявність ефективних структур керівництва є найсильнішим компонентом у індексі організаційної спроможності відповідно до даних 2009 року. Українські НУО продемонстрували, що мають діючі керівні органи з прописаними та визначеними функціями і правилами роботи. Керівні органи залучаються до процесу прийняття стратегічних рішень. Існують механізми зміни і ротації членів керівних органів. Але хоча цей компонент і отримав найвищий середній бал у порівнянні з іншими характеристиками діяльності НУО, він ще не реалізується максимально ефективно.

Другий за кількістю балів компонент характеризує діяльність НУО щодо фінансового менеджменту організації. Відповідно до результатів дослідження НУО отримали вищі за середні оцінки з даного компоненту. Більшість опитаних організацій мають професійного бухгалтера та вважають, що їхня фінансова система відповідає національним або міжнародним стандартам. Не всі опитані НУО проходили аудит, проте більшість респондентів готові його пройти. У 348 опитаних НУО запроваджено систему фінансового менеджменту, але ще не використовується максимально ефективно такий інструмент як стратегічне планування.

Відповідно до результатів дослідження рівень компоненту по легітимності складає досить високий показник. У більшості опитаних НУО хоча б один представник цільової групи представлений у колективному органі. 397 організацій з 579 опитаних НУО має механізм зворотнього зв'язку з клієнтами організації.

Найнижчий бал отримано по компоненту стратегія НУО *щодо залучення фінансування*, що включає в себе наявність довгострокового плану залучення коштів, обізнаність про наявні можливості щодо залучення фінансування та наявність різних джерел фінансування. Лише 221 організацій з 579 опитаних організацій мають план залучення фінансування щонайменше на рік.

	Захід	Схід	Центр	Південь	Середній бал
Загальний бал по індексу	0,57	0,54	0,54	0,54	0,6
Компонент 1. НУО застосовує стратегічний менеджмент на практиці	0,61	0,56	0,53	0,59	0,56
Компонент 2. НУО має ефективну систему керівництва	0,86	0,82	0,85	0,86	0,85
Компонент 3. Ефективність системи лідерства та менеджменту НУО, при якій персонал залучений до процесу прийняття рішень	0,45	0,44	0,42	0,42	0,44
Компонент 4. Стратегія НУО щодо залучення коштів	0,29	0,26	0,27	0,26	0,27
Компонент 5. Фінансовий менеджмент НУО відповідає стандартам бухгалтерського обліку	0,65	0,60	0,59	0,56	0,62
Компонент 6. НУО має належні процедури менеджменту людських та матеріальних ресурсів	0,58	0,52	0,58	0,51	0,56
Компонент 7. Легітимність НУО	0,58	0,57	0,58	0,58	0,58

Таблиця 6.5
Регіональні тенденції розвитку організаційної спроможності НУО відповідно до індексу організаційної спроможності

Висновок. Середній бал з індексу організаційної спроможності свідчить, що загалом спроможність українських НУО для організаційного розвитку є на рівні базової середньої, і в цілому НУО мають встановлені стандарти менеджменту. Слід відзначити низький рівень компоненту із стратегії щодо залучення коштів. За результатами дослідження 2009 року 56% опитаних НУО не мають письмового плану залучення фінансування, і лише у 36% опитаних організацій є письмовий план залучення фінансування. В 2009 році найвищу оцінку має компонент ефективності системи керівництва. За результатами опитування 94% опитаних НУО має керівний орган, 87% опитаних НУО - письмовий документ, який закріплює функції керівних органів. У 80% НУО проводить вибори керівних органів. Можна зробити висновок, що опитані НУО мають встановлену систему керівних органів, механізм їх обрання та документи, що чітко регулюють їх діяльність.

7. Індекс спроможності НУО України представляти інтереси та захищати права

Представлення інтересів та захисту прав НУО може здійснювати через кампанії з громадської освіти, поширення інформації у ЗМІ, лобювання інтересів населення, написання проектів законів та іншими способами здійснення впливу чи досягнення бажаного результату. Лобювання дозволяє удосконалювати і змінювати закони та правові механізми, які, в свою чергу, покращують якість життя людей.

Опис індексу. Для визначення спроможності НУО України представляти інтереси та захищати права Інститут сталих спільнот у рамках проекту “Мережа громадянської дії в Україні” (2002-2008 роки) розробив модель індексу, який складається з семи компонентів і дозволяє оцінити спроможність НУО збирати інформацію та досліджувати питання, важливі для громад, відстежувати реакцію громад на важливі події і рішення, визначати позицію НУО, залучати матеріальні та фінансові ресурси для проведення кампаній, інформувати громадськість і відстоювати свої позиції, проводити заходи з метою впливу на політичні рішення. Цей індекс дозволяє проаналізувати прогрес розвитку неурядових організацій у підтримці та заохоченні представництва та захисту прав.

Індекс, що вимірює рівень спроможності НУО щодо представлення інтересів та захисту прав, складається з семи окремих компонентів, кожен з яких окреслює певні характеристики НУО щодо спроможності захищати інтереси та представляти права. Спроможність організації оцінюється за 5-бальною шкалою, де 1 означає відсутність або слабку спроможність, а 5 — високу або сильну спроможність. Компоненти індексу є наступними:

1) Збір та аналіз питань, які стосуються представництва і захисту прав:

- На відповідних рівнях влади визначаються державні структури та їхня роль у даній проблемі; вивчається рівень їх обізнаності щодо проблеми і позиція.
- Позиція громадськості щодо розв’язання даної проблеми виявляється шляхом проведення неформальних зустрічей і фокус-груп.
- Збір інформації та фактичних даних з конкретної проблеми проводяться систематично. Ця інформація включає резюме, огляди, статистичний аналіз, відповідні меморандуми й офіційні точки зору.
- Якщо даної інформації немає, думка цільової групи населення з приводу проблеми визначається за допомогою таких наукових методів, як соціологічне дослідження.
- Організація проводить аналіз або консультується щодо відповідних аспектів даної проблеми, наприклад, юридичних, політичних, гендерних або охорони здоров’я (якщо такі аспекти існують).

2) Зворотній зв’язок від членів НУО та громадськості з досліджуваного питання:

- Формулювання напрямків діяльності відбувається шляхом залучення широкої громадськості.
 - Проводиться вивчення альтернативних ідей і варіантів розв’язання проблем.
 - Визначені цілі, яких треба досягти, існують у письмовому вигляді в такому форматі і з таким рівнем деталізації, що їх можна використовувати для роботи з різними аудиторіями й різними ключовими особами, які беруть участь у стратегічному плануванні та здійсненні політики (policy makers).
-

- Позиція виражена чітко і переконливо.
- Чи використовується інформація, зібрана в компоненті 1? Чи посилюються позиції НУО?
- Цілі донесені до членів організації та інших зацікавлених сторін (учасників).

3) Життєздатна та стійка політика:

- Стратегія базується на результатах аналізу зацікавлених сторін, що відображають те, кому досягнення мети (зміна політики) буде вигідне, а кому ні, а також визначають ресурси зацікавлених сторін та їх союзників.
- Стратегія враховує, які чинники можуть вплинути на перехід незадіяних груп та окремих людей до стану союзників.
- Стратегія встановлює, яких осіб та яким чином треба переконувати.
- Стратегія практична і реальна, враховує методи впливу на проблему, людські та фінансові ресурси організації.
- Стратегія/план дій конкретно сформульований, містить чітко розписані кроки та розподілені обов'язки.

4) Ресурси для представлення та захисту прав:

- Організація має достатні фінансові ресурси, які надходять з різних джерел (або реальний план для отримання достатніх ресурсів).
- Збільшення внесків з локальних джерел, наприклад, від членів організації, зацікавлених громадян та/або інших організацій (бізнес-структур, фондів, релігійних груп тощо).
- Фінансові й інші ресурси знайдено в межах організації.
- Існує запас волонтерського часу, який добре розподіляється і спрямовується на представлення інтересів щодо даної проблеми.
- Достатні людські ресурси організації, які відзначаються сильним керівництвом і відданістю справі представлення інтересів та захисту прав.

5) Створення коаліцій і мереж для спільного вирішення питання:

- Визначені групи та окремі особи, зацікавлені проблемою. Їх переконали виявляти більший інтерес (це могли бути державні та бізнес-структури, які мають спільні інтереси).
- Участь у коаліціях/мережах/об'єднаннях, які мають конкретну мету (пов'язану з представленням інтересів та захистом прав). У разі відсутності таких структур створено нову коаліцію або мережу.
- Спільні зустрічі, визначення спільних інтересів, спільне користування ресурсами, представлення спільної позиції політикам та/або громадськості тощо.
- Заплановані та виконуються спільні або скоординовані заходи. Групи проводять спільний моніторинг заходів із захисту прав та представлення інтересів і в разі потреби переглядають плани.

6) Інформування громадськості про позицію щодо політичних рішень:

- Розроблений план інформування громадськості щодо зайнятої позиції.
-

- Оприлюднюються прес-релізи.
- Проводяться громадські зустрічі з подальшим висвітленням у ЗМІ.
- Розроблений механізм реагування на громадську зацікавленість та надання зворотного зв'язку.
- Члени організації/громадяни/клієнти допомагають організації здійснювати відповідну діяльність.
- Застосовуються відповідні ефективні та добре розроблені техніки масового впливу (наприклад, плакати, реклама й оголошення на радіо і телебаченні).

7) Проведення повторних заходів для впливу на суспільно-політичну ситуацію у регіоні та задля залучення громадськості:

- Члени організації заохочуються до таких заходів, як написання листів законодавцям.
- Активне лобіювання задекларованої позиції, яке відбувається у формі зустрічей або безпосереднього спілкування з відповідними державними та бізнес-структурами.
- Створюються законопроекти, напрямки галузевої політики або нормативні акти, які потім розповсюджуються серед відповідних керівників і політичних стратегів.
- Відбувається поширення декларації намірів щодо поставленої мети (меморандумів про позицію організації щодо вирішення певної проблеми) і рекомендацій (на основі зібраної інформації та спільних інтересів коаліції).

Результати дослідження. Отримані дані свідчать, що представництво інтересів та захист прав належить до найпоширеніших видів діяльності НУО. У 41% організацій цей вид діяльності є одним із трьох основних. Це свідчить про усвідомлення неурядовими організаціями своєї ролі як представників інтересів клієнтів. Спроможність НУО України представляти інтереси та захищати права дорівнює у 2009 році 3,04 балам, що свідчить про середній рівень спроможності відігравати роль у відстоюванні важливих для громадян питань та чинити вплив на процес прийняття рішень. Даний показник не змінився у порівнянні з середнім балом в 2007 році. Наведена нижче таблиця 7.1 показує наскільки глибоко НУО залучені до проведення діяльності з представлення інтересів і захисту прав відповідно до кожного з компонентів даного індексу.

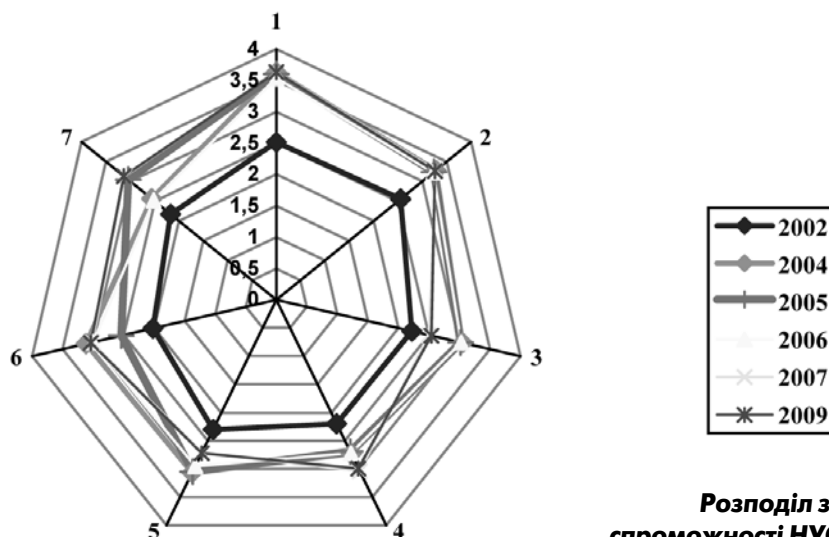
Сім компонентів були визначені як такі, що сприяють або перешкоджають розвитку спроможності НУО представляти та захищати права. Порівняння як загального середнього показника індексу (у 2002 році індекс складав 2,3 бала), так і складових індексу за окремими компонентами дозволяє встановити зростання українських НУО за останні вісім роки у питаннях адвокатування.

Три компоненти – формулювання і подальше відстоювання прийнятої позиції, формулювання стійкої та життєздатної позиції з конкретного питання та залучення та використання матеріальних, фінансових та часових ресурсів на представлення і захист прав та інтересів з конкретного питання — не набрали трьох балів, тобто НУО України за цими двома показниками ще не вийшли на середній рівень.

	<i>Компонент індексу</i>	Індекс, 2002	Індекс, 2004	Індекс, 2005	Індекс, 2006	Індекс, 2007	Індекс, 2009
1	НУО збирає інформацію та проводить дослідження з конкретного питання	2,51	3,63	3,6	3,54	3,64	3,63
2	НУО систематично намагається отримати допомогу та зворотний зв'язок від своїх членів та громадськості з конкретного питання	2,55	3,28	3,24	3,22	3,28	3,26
3	НУО формулює стійку та життєздатну позицію з конкретного питання	2,22	3,05	3,02	3,03	2,50	2,54
4	НУО формулює/доносить та відстоює прийнятну позицію з даного питання	2,2	2,73	2,69	2,72	3,04	2,99
5	НУО залучає та використовує матеріальні, фінансові та часові ресурси на представлення і захист прав та інтересів з конкретного питання	2,3	3,07	3,05	2,95	2,71	2,72
6	НУО створює коаліції та мережі з метою об'єднання зусиль для спільних дій з конкретного питання	2,02	3,12	3,04	3	3,02	3,04
7	НУО проводить подальші заходи з метою впливу на політичні рішення та підтримки інтересу громадськості з конкретного питання	2,17	2,56	2,54	2,52	3,12	3,13
	Середнє число	2,28	3,06	3,03	3,00	3,04	3,04

Таблиця 7.1
Розподіл індексу за компонентами, 2002, 2004, 2005,
2006, 2007, 2009 роки

Інформація про розподіл балів за компонентами індексу подана на графіку 7.1. Лінії з'єднують середні значення за компонентами індексу одного року.

Графік 7.1.
Розподіл за 7 компонентами індексу
спроможності НУО України представляти та
захищати інтереси (2002, 2004, 2005, 2006,
2007, 2009 роки)

Висновки. 71% НУО завжди та у більшості випадків збирають інформацію та досліджують питання, які є дуже важливими для клієнтів. Більше половини НУО (56%) завжди та у більшості випадків проводять докладний аналіз для вироблення життєздатної суспільно-політичної позиції. При розробці й визначенні суспільно-політичної позиції 69% організацій завжди та у більшості випадків визначають інтереси всіх зацікавлених осіб. Завжди та у більшості випадків досліджують відповідні державні установи та їх роль у вирішенні питань, що становлять інтерес для НУО, 60% респондентів.

	Захід	Схід	Центр	Південь	Середній бал по Україні
Загальний бал по індексу	3,04	2,90	2,98	3,23	3,63
Компонент 1. Збір інформації та дослідження	3,50	3,59	3,60	3,87	3,26
Компонент 2. Зворотний зв'язок від своїх членів та громадськості	3,24	3,18	3,17	3,40	2,54
Компонент 3. Формулювання стійкої та життєздатної позиції	2,60	2,27	2,52	2,67	2,99
Компонент 4. Донесення та відстоювання прийнятої позиції з даного питання	2,88	2,78	2,97	3,34	2,72
Компонент 5. Залучення ресурсів на представлення і захист прав та інтересів	2,81	2,50	2,63	2,94	3,04
Компонент 6. Створення коаліцій/мереж для спільних дій з конкретного питання	3,08	2,94	2,99	3,11	3,13
Компонент 7. Заходи для впливу на політичні рішення та підтримку інтересу громадськості	3,18	3,02	3,00	3,25	3,04

Таблиця 7.2.

Регіональні відмінності компонентів індексу спроможності НУО представляти та захищати інтереси та загальні бали по індексу

Висновок: НУО України збирають інформацію і досліджують важливі для клієнтів питання досить регулярно та проводять повторні заходи для впливу на суспільно-політичну ситуацію і привернення інтересу громадськості. У той же час, слабким місцем українських НУО є формулювання стійкої та життєздатної позиції і систематичне залучення членів НУО і громадськості до перегляду й поновлення своїх позицій відповідно до змін у навколишньому оточенні. НУО досить непогано виконують ті види робіт із представлення інтересів та захисту прав, які є типовими в наданні щоденних послуг НУО (наприклад, проведення зустрічей та семінарів, отримання зворотного зв'язку від громади, моніторинг зовнішнього оточення), але ще не звикли регулярно проводити складнішу діяльність, що передбачає, наприклад, роботу з законодавцями, державними службовцями, формулювання стійкої і життєздатної позиції щодо питань, важливих для клієнтів, моніторинг розробки та впровадження законодавчих актів. НУО ініціюють створення коаліцій і асоціацій, однак це не означає, що такі коаліції є ефективними інструментами у представленні та захисті прав. Роль НУО як представників інтересів українських громадян останнім часом значно посилилася, проте НУО ще необхідно працювати над скоординованими діями у представництві та захисті прав з відповідним плануванням діяльності, виділенням ресурсів, постійними моніторингом і пристосуванням до змін у навколишньому середовищі.

8. Індекс ефективності участі НУО в коаліціях і мережах

НУО є учасниками коаліцій/мережах, оскільки це допомагає їм реалізувати кампанії громадського представництва, залучати більше ресурсів, ставати більш впливовими та відомими.

Опис індексу ефективності участі НУО в коаліціях та мережах. Індекс ефективності участі НУО в коаліціях/мережах вперше досліджується в цьому році відповідно до завдань проекту «Об'єднуємося разом заради реформ».

У цьому дослідженні Творчий центр ТЦК розробив новий інструмент виміру для того, щоб визначити рівень індексу ефективності участі в коаліціях і мережах опитаних НУО. Компоненти індексу були наступні :

1. Яким чином Ваша організація співпрацює з іншими НУО:
2. Чи є Ваша організація членом коаліції чи мережі чи робочої групи?
3. Якщо так, то до скількох об'єднань входила Ваша організація?

Компонент	Індекс
По типам співпраці	0,55
Членство в коаліції або мережі	0,16
Середнє число	0,71

Таблиця 8.1.

Індекс ефективності участі в коаліціях та мережах

Слід зауважити, що індекс ефективності участі НУО в коаліції та мережі може мати мінімальне значення, якщо НУО зовсім не співпрацює і не є членом жодної мережі/коаліції.

Висновок. Результати дослідження 2009 року показали, що найпопулярнішими видами співпраці серед опитаних НУО є обмін інформацією (89% опитаних НУО), зустрічі (79% респондентів), спільна діяльність (73% опитаних НУО) та партнерські проекти (64% опитаних організацій). Про свою участь в коаліціях повідомили 377 організацій, з них більшість НУО входять до 2 коаліцій.

9. Індекс легітимності опитаних організацій

Зазвичай НУО планують свою діяльність без врахування інтересів своїх клієнтів. Зростання рівня легітимності НУО обумовлено залучення клієнтів до всіх стадій планування програмної діяльності. Коли НУО є легітимною її діяльність підтримують широкі верстви населення. Маючи суспільну підтримку, НУО буде виступати від її імені та впливати на державну та місцеву політику.

Опис індексу легітимності НУО. Індекс легітимності НУО вперше досліджується в цьому році відповідно до завдань проекту «Об'єднуємося разом заради реформ». У цьому дослідженні Творчий центр ТЦК використав новий інструмент виміру для того, щоб визначити рівень легітимності НУО. Компоненти індексу були наступні:

1. Чи представлений хоча б один представник цільової групи в колективному органі Вашої організації?
2. Чи клієнти Вашої організації беруть участь у плануванні програмної діяльності Вашої організації?
3. Чи вивчаєте Ви потреби цільових груп, на які буде спрямований проект?
4. Чи ведеться облік клієнтів організацій, яким надаються послуги?
5. Чи має Ваша організація механізм зворотнього зв'язку щодо послуг організації?
6. Чи проводить, зазвичай, Ваша організація оцінки своїх програм/проектів?
7. Чи користується Ваша організація послугами зовнішніх експертів при проведенні оцінки?

КОМПОНЕНТ	ІНДЕКС
Питання 1. Чи представлений хоча б один представник цільової групи в колективному органі Вашої організації?	0,78
Питання 2. Чи клієнти Вашої організації беруть участь у плануванні програмної діяльності Вашої організації?	0,06
Питання 3. Чи вивчаєте Ви потреби цільових груп, на які буде спрямований проект?	0,92
Питання 4. Чи ведеться облік клієнтів організацій, яким надаються послуги?	0,55
Питання 5. Чи має Ваша організація механізм зворотнього зв'язку щодо послуг організації?	0,69
Питання 6. Чи проводить, зазвичай, Ваша організація оцінки своїх програм/проектів?	0,79
Питання 7. Чи користується Ваша організація послугами зовнішніх експертів при проведенні оцінки?	0,22
Середнє число	0,67

Таблиця 9.1.
Індекс легітимності організацій

Висновок. Результати дослідження показали, що у переважній більшості опитаних НУО в колективному органі представлений, хоча б один представник цільової групи організації. Більшість опитаних організацій проводять оцінки програм та проектів (0,79) та мають механізм зворотнього зв'язку з клієнтами організації (0,69). Досить низьким є рівень залучення клієнтів організації до планування програмної діяльності (0,06).

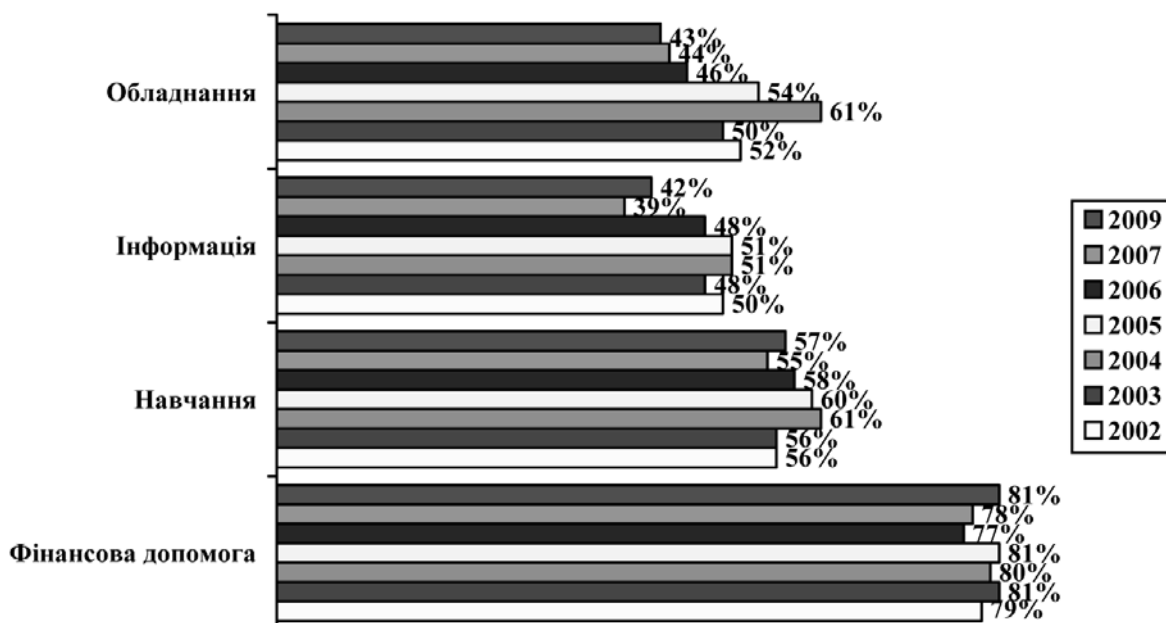
10. Аналіз проблем і потреб НУО України

У даному розділі проведено порівняльний аналіз потреб НУО України за 2002–2009 роки, а саме таких питань як загальні потреби, внутрішні і зовнішні проблеми організації, потреби в тренінгах. Респонденти мали змогу обирати всі відповіді, що підходили.

У цілому, аналізуючи відповіді респондентів на запитання розділу анкети «Проблеми та потреби НУО», можна виділити основні групи. Такими є: потреби в матеріальних ресурсах, плідної співпраці з бізнесом та урядом, недосконалість чинного законодавства.

Представники НУО доволі високо оцінюють власну організаційну спроможність, співпрацю з іншими НУО та громадськістю і не відчують особливих проблем у даних аспектах діяльності.

Загальні потреби. Графік 10.1 дає можливість простежити тенденцію останніх років, що стосується загальних потреб НУО. Респонденти мали змогу обрати відповідь з десяти варіантів. Графік 10.1. відображає найбільш актуальні потреби опитаних НУО.

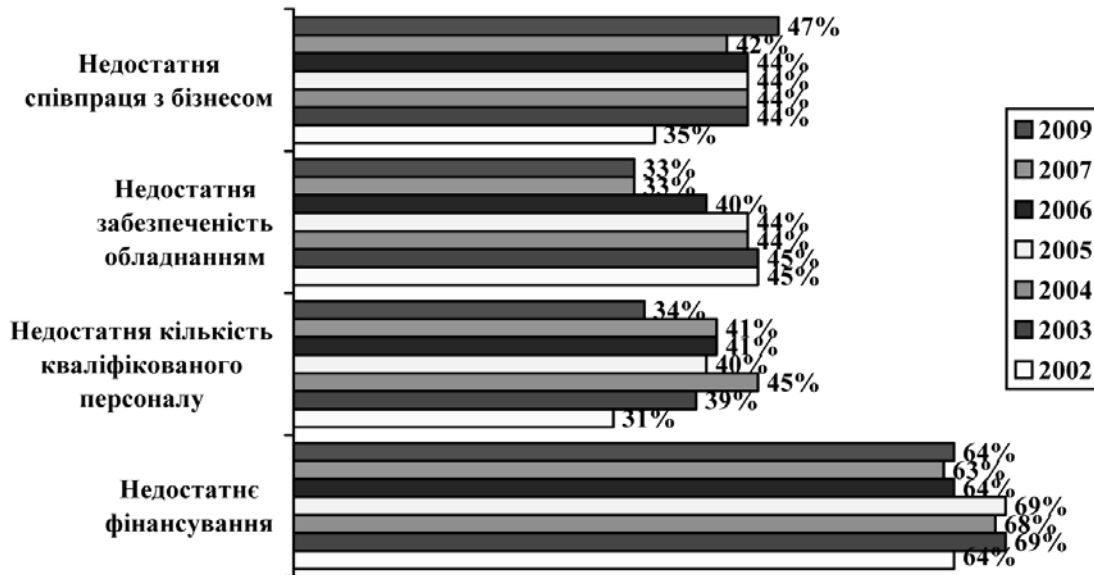
Графік 10.1
Загальні потреби НУО*

Як і у попередніх роках, дані дослідження 2009 року показують, що 81% опитаних НУО обирають фінансову допомогу, як найбільш актуальну потребу. Даний показник є стабільно високим протягом останніх восьми років. У порівнянні з результатами дослідження 2007 року потреба у фінансовій допомозі зросла на 3% (різниця значуща на рівні 5%). Можна зробити припущення, що це спричинено зменшенням загальної кількості донорських організацій, так і доступу до них. 57% респондентів відзначили потребу у навчанні. З них 42% опитаних НУО вказали на потребу в інформації, даний показник підвищився на 3% у порівнянні з 2007 роком (різниця незначуща на рівні 5%).

Отже, дослідження 2009 року показало, що обладнання вже не є тією потребою для НУО, як це було у попередні роки. 43% респондентів вказав на потребу НУО в обладнанні, що є найменшим показником протягом останніх восьми років. Потреба в інформації є досить актуальною потребою опитаних НУО в 2009 році. Проте, даний показник є нижчим на 7% порівняно з результатами дослідження 2002 року (різниця незначуща на рівні 5%).

* Питання № 117 анкети

Внутрішні проблеми. Восьмий рік поспіль недостатнє фінансування є найбільшою внутрішньою проблемою українських НУО. Потреба в коштах на 17% випереджає будь-які інші внутрішні потреби у 2009 році. Хоча коливання з року в рік частки НУО, котрі відзначили потребу в додатковому фінансуванні, не є статистично значущим на рівні 5%.

Графік 10.2
Внутрішні проблеми НУО*

Аналіз динаміки потреб протягом восьми років вказує на зростання проблеми недостатньої співпраці з бізнесом. Можна зробити припущення, що це пов'язано із незнанням бізнес структур про діяльність НУО та недостатнім професіоналізмом НУО. В 2009 році цей показник підвищився на 5% у порівнянні з 2007 роком (різниця значуща на рівні 1%).

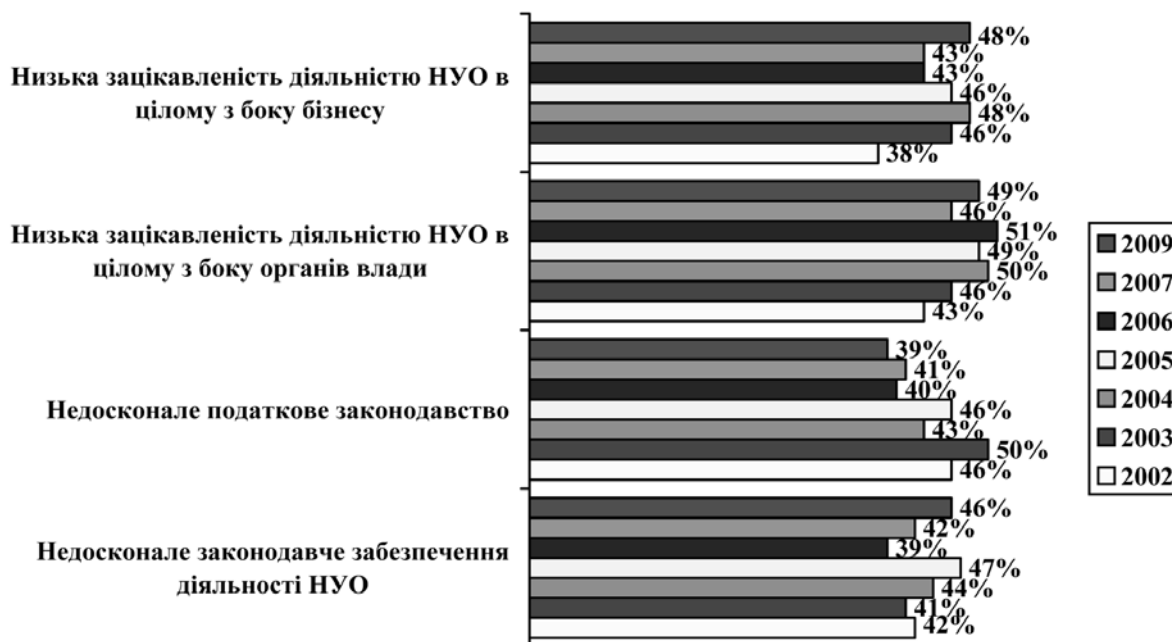
Аналіз результатів дослідження 2002 – 2009 років дає змогу говорити про значне зменшення потреби у обладнанні. Порівняно з 2007 роком у 2009 році на 7% зменшилася потреба у професійних кадрах (різниця значуща на рівні 1%). Це може засвідчувати збільшення кількості професійно підготовлених кадрів в опитаних НУО, підвищення рівня популярності громадських організацій серед населення, свідоме обрання роботи в громадських організаціях.

Зовнішні проблеми. Дані графіку 10.3 вказують на основні зовнішні потреби, які визначили НУО протягом 2002-2009 років. Отже, головними проблемними сферами є відсутність зацікавленості з боку влади (49% НУО) та бізнесу (48% НУО), законодавство в цілому (46%), а також податкове законодавство (39%). Проблема низької зацікавленості діяльністю НУО з боку органів влади збільшилася на 3% у порівнянні з 2007 роком (49% опитаних в 2009 році та 46% опитаних в 2007 році)¹. Проте даний показник знизився на 2% у порівнянні з даними 2006 року (51% респондентів у 2006 році). Причину низької зацікавленості діяльністю НУО з боку органів влади можна пояснити низьким рівнем поінформованості влади про діяльність НУО. Низький рівень зацікавленості діяльністю НУО з боку бізнесу можна пояснити фінансовою кризою та низьким рівнем поінформованості бізнес структур про діяльність НУО.

Прослідковується динаміка підвищення проблем НУО, які виникають через недосконале законодавче забезпечення діяльності НУО. Це можна пояснити підвищенням українських НУО до проблем законодавства, розробку й обговорення законодавчих актів, які регулюють діяльність НУО.

* Питання № 115 анкети

¹ Різниця не значуща на рівні 5%.

Графік 10.3
Зовнішні проблеми НУО*

Потреби у тренінгах. Як видно на графіку 10.4, дані за 2009 рік показали помітне зростання попиту на тренінги з громадсько-ділових відносин НУО з урядовими, бізнесовими структурами та ЗМІ, з фінансового менеджменту.

Графік 10.4
Рейтинг тренінгів*

Аналізуючи дані графіку 10.4 можна дійти висновку, що у 2003 році (34% опитаних НУО) порівняно з 2002 роком (22% опитаних організацій) підвищився інтерес опитаних НУО до знань

* Питання № 116 анкети
* Питання анкети № 119

щодо відносин з урядовими, бізнесовими структурами та ЗМІ. У період з 2003 по 2005 роки зміни даного показника були незначними, а протягом 2006-2007 років рейтинг даного тренінгу знизився до 31%. У 2009 році на 9% підвищився інтерес до відносин з урядовими, бізнесовими структурами та ЗМІ (40% опитаних НУО в 2009 році та 31% респондентів в 2007 році²). Це пов'язано із підвищенням інтересу українських НУО щодо співпраці з владою та бізнесом, усвідомлення користі від співпраці з владою та бізнесом.

Також значно підвищився інтерес до тренінгів з фінансового менеджменту (33% опитаних в 2009 році, 25% - в 2007 році³, 31% - в 2006 році, 34% - в 2005 році, 32% - в 2004 році, 30% - в 2003 році, 32% - в 2002 році). Високий інтерес протягом 2002 – 2009 років до цього тренінгу дає можливість говорити про прагнення серед опитаних НУО покращити систему фінансового менеджменту та наблизитися до національних або міжнародних стандартів.

У 2009 році знизився інтерес до тренінгів з громадського правозахисту (23% опитаних НУО в 2009 році, 27% опитаних НУО в 2007 році⁴). Це пов'язано із підвищенням загального рівня правової обізнаності серед населення. Зацікавленість у решті тренінгів залишається незмінно високою протягом чотирьох років, теми яких традиційно стосуються фінансових питань, зовнішніх відносин НУО, написання і менеджменту проекту.

Висновок. Порівняно з 2007 роком основні проблеми опитаних НУО в 2009 році залишаються незмінними. Хоча проблеми, пов'язані з недосконалістю законодавства і залишаються нагальними, проте поступаються таким проблемам як *низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку влади та низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку бізнесу*. Більшість опитаних НУО вказує на недостатність фінансової допомоги, даний показник є стабільно високим протягом 2002 – 2009 років.

² Різниця значуща на рівні 1%.

³ Різниця значуща на рівні 1%.

⁴ Різниця значуща на рівні 1%.

Частина IV
**Висновки щодо динаміки розвитку НУО України
2002 - 2009 рр.**

Порівняльний аналіз результатів дослідження стану розвитку НУО України за 2002–2009 роки дозволяє зробити висновки про динаміку розвитку неурядових організацій впродовж останніх восьми років. Щодо переважної більшості показників різниці між 2007 та 2009 роком не спостерігається, у багатьох випадках ситуація є стабільною протягом усіх восьми років спостереження. Більш повну картину тенденцій по кожному з досліджуваних показників розвитку НУО України подано у попередніх розділах даного звіту. Дана частина містить висновки щодо змін, які відбулися у внутрішній системі менеджменту, зовнішніх зв'язках та програмній діяльності з 2002 по 2009 рік.

Портрет респондентів.

Прослідковується динаміка щодо збільшення кількості НУО, які надають тренерські та консультаційні послуги. У 2003 році цей вид послуг надавали лише 41% опитаних НУО, тоді як у 2009 році¹ 47% опитаних організацій вказали, що надають тренерські та консультативні послуги. Прослідковується зменшення кількості організацій, що надають правову допомогу. Це можна пояснити підвищенням загального рівня правової освіти населення.

Внутрішня система менеджменту.

Значних змін у причинах створення НУО та практиках формулювання місії організації не відбулося. Лише дещо втратила позиції основна мета заснування організації – можливість вплинути на розвиток суспільства. У 2005 році цей варіант відзначили 70% респондентів проти 77% у 2003 році. У 2006 цей показник повернувся на рівень 2003 року, у 2009 році цей показник становив 73%. Також зменшилася кількість опитаних НУО, які обрали варіант відповіді само-реалізація засновників, у 2007 році це варіант відповіді обрали 40% опитаних НУО, а у 2009 році – 34% респондентів². Статистичний аналіз показників 2002, 2003, 2005, 2006 років підтверджує зменшення кількості організацій, що мають сформульовану місію (різниця значуща на рівні 1%). 76% НУО мали написану місію у 2009 році, 86% у 2006 році, 83% у 2005 році, 87% у 2004 році та 89% – у 2002 та 2003 роках.

Проаналізувавши дані досліджень минулих років, можна відзначити тенденцію до зменшення кількості організацій, що займаються стратегічним плануванням. Написаний стратегічний план у 2002 році мали 75% організацій, і поступово відсоток зменшився до 61%³ у 2005 році, а в 2006 році зріс до 68%⁴, в 2007 році знизився до 59%⁵ та залишився без змін у 2009 році. Найчастіше НУО складають план на 3 і більше років або на рік. Такий стан речей зберігається протягом восьми років. Відсоток НУО, що практикують написання довгострокових стратегічних планів (на 3 і більше років), збільшився у 2009 році до 32%.

Колективний керівний орган мають 93% НУО, представники яких були опитані у 2009 році (88% у 2006 році⁶). Протягом останніх восьми років прослідковується тенденція щодо збільшення кількості НУО, які мають колективний керівний орган.

Людські ресурси НУО.

Протягом останніх восьми років прослідковується тенденція щодо зменшення постійного персоналу в НУО. У 2002 році 64% опитаних НУО мали постійний персонал, а у 2009 році лише 48% респондентів заявили, що мають постійний персонал⁷. Протягом 2002–2009 років відбулися значні зміни в показниках щодо **матеріальних ресурсів НУО**. Збільшилася кількість організацій, які мають у своєму розпорядженні приміщення. Порівняно з даними 2002 року, відсоток НУО, що на тих чи інших підставах мають приміщення для роботи, зріс із 80% до 93%. З 2002 року на 15% (з 59% до 74%) зросла кількість НУО, що мають офісні меблі. Стало більше НУО,

¹ різниця значуща на рівні 1%.

² різниця значуща на рівні 1%.

³ різниця значуща на рівні 1%.

⁴ різниця значуща на рівні 5%.

⁵ різниця значуща на рівні 1%.

⁶ різниця значуща на рівні 1%.

⁷ різниця значуща на рівні 1%.

що мають такі технічні засоби, як телефон (на 20%), факс (на 14%), копіювальний апарат (на 19%), комп'ютер (на 29%). На 32% зросла кількість організацій, що мають доступ до Інтернету або електронної пошти (з 47% у 2002 році до 79% у 2009 році). Таким чином, станом на 2009 рік з більшістю активних НУО України є можливість контактувати за допомогою телефону або електронної пошти і майже всі організації вказали постійну поштову адресу.

Аналіз Інтернет-ресурсів, що створюються та підтримуються НУО, виявив зростання кількості організацій, які використовують у своїй діяльності всесвітню електронну мережу. У 2002 році лише 12% НУО вказали адреси своїх веб-сайтів, а станом на 2009 рік таких організацій уже 33%. Різниця між даними дослідження 2009 року щодо наявності веб-ресурсів, та даними, отриманими у 2002 році, є статистично значущою на рівні 1%.

Важливо відзначити, що хоча відсоток НУО, які залучають **фінансування** від державних структур і бізнесу достатньо високий (36% та 45% відповідно), обсяги такої фінансової підтримки не є значними. Здебільшого дана підтримка є незначною і складає відповідно 15% та 18% в річному бюджеті НУО. Порівняно з результатами 2002 року, немає змін у відсотку фінансування, що надійшов з кожного джерела. Винятком є внесок міжнародних організацій. Збільшення відсотку грантів є статистично значущим (з 49% у 2002 році до 55% у 2008). З 2003 року категорія *гранти* була розділена на дві підкатегорії: *гранти від міжнародних організацій* та *гранти від місцевих організацій*, щоб порівняти не лише типи фінансової допомоги, а й характеристики джерел фінансування по регіонах. Таке розведення дає змогу побачити значну різницю між фінансуванням міжнародними організаціями, що у 2008 році була на рівні 41%, та грантами від місцевих організацій, що в середньому склали 15% від бюджету НУО у 2008 році.

Відбулися **зміни в показнику обсягів фінансування НУО**. Порівняно з 2006 роком у 2009 році зменшилася кількість НУО, які зазначили, що рівень фінансування знизився порівняно із минулим фінансовим роком (34% опитаних НУО у 2009 році, 38% у 2006 році, різниця відсотків значуща на рівні 1%). Частка НУО, які повідомили про зниження рівня фінансування порівняно з 2002 роком, збільшилася з 27% у 2002 році до 35% у 2009 році (різниця відсотків значуща на рівні 1%).

У порівнянні з 2002 роком, у 2008 році удвічі зросла кількість НУО, що мають річний бюджет більше ніж \$50 000 (12% опитаних НУО у 2009 році, 6% опитаних НУО у 2002 році⁸), а кількість НУО з річним бюджетом до \$500 зменшилася до 15% у 2008 році проти 26% у 2002 році⁹.

Дані свідчать про декларування лідерами НУО **впливу аудиту** на поліпшення фінансового планування та звітування в організації. НУО декларують більшу відкритість до таких процедур, що свідчить про зміни у ставленні до них лідерів опитаних організацій. Майже вдвічі зріс відсоток організацій, що виявляють бажання пройти аудит (з 26% у 2002 році до 48% у 2009 році). Порівняно з 2006 роком значно зріс відсоток НУО, які мають досвід проходження аудиту (52% опитаних НУО в 2009 році, 27% опитаних організацій в 2006 році¹⁰).

79% організацій проводять поточну оцінку власної діяльності, і в більшості таких організацій результати оцінки впливають на стратегію та/або процес прийняття рішень, що є хорошим індикатором обізнаності НУО з перевагами оцінки та важливістю оцінки для систем менеджменту. З іншого боку, лише 28% організацій залучають зовнішніх експертів до проведення оцінки, що дещо менше, ніж у 2006 році (31% НУО¹¹).

Зовнішні зв'язки.

Загалом можна відзначити збільшення кількості контактів українських НУО з державними

⁸різниця значуща на рівні 1%.

⁹різниця значуща на рівні 1%.

¹⁰різниця значуща на рівні 1%.

¹¹різниця значуща на рівні 5%.

структурами в період 2002-2009 років та наступну стабілізацію цього показника. На сьогоднішній день ініціатором спілкування між НУО та державними структурами в більшості випадків (65%) виступають обидві сторони, а у 2002 році цей відсоток був значно нижчий – 17% (різниця значуща на рівні 1%). Виключно з боку НУО ініціатива надходить у третині випадків (32%), а з боку державних структур – майже ніколи (лише у 1% випадків).

Частка НУО, які не мали спільних проектів з державними структурами, зменшилася з 43% у 2002 році до 24% у 2009 році. Зросла частка НУО, які виконали більш ніж три таких проекти. У 2002 році дана частка складала лише 13% всіх опитаних організацій, в 2009 році вона зросла до 15% (різниця статистично незначуща на рівні 5%).

Рівень співпраці між НУО та державними структурами у 2003 році підвищився, порівняно з результатами опитування 2002 року. Порівняно з 2006 роком дещо знизився відсоток респондентів, які вважають, що рівень співпраці на регіональному і місцевому рівні є середнім (45% у 2009 та 40% у 2006 році¹²), відповідно більша кількість респондентів вважають даний рівень низьким (42% у 2009 та 47% у 2006 році¹³). Аналіз динаміки зазначених показників протягом останніх років дозволяє говорити про збільшення частоти вибору варіанту «*небажання співпрацювати з боку владних структур*» в 2009 році. У 2009 році 57% респондентів вказали даний варіант як основну причину недостатньої співпраці НУО та влади, у той час як у 2007 році цю альтернативу обрали 49% опитаних (різниця значуща на рівні 1%). Також можна відзначити збільшення частоти відповіді «*нерозуміння корисності такої співпраці з боку владних структур*» та «*недостатня поінформованість владних структур*».

Відносини між НУО також зазнали деяких змін протягом восьми років. Статистично значущим на рівні 1% є збільшення за 2003 – 2009 роки відсотку організацій, що практикують партнерські проекти (з 54% до 64%). Збільшилася кількість НУО, що надають консультації (з 64% до 60%), проводять спільні зустрічі (з 82% до 78%), надають послуги (з 43% до 35%) та здійснюють спільну діяльність (з 76% до 73%).

Переважна більшість респондентів заявили, що партнерство і співпраця дозволяють *розширити діяльність і результативність програм, залучити додаткові кошти*. Результати порівняння даних за 2002 та 2009 років, свідчать про значні зміни у відповідях респондентів щодо причин недостатнього рівня співпраці між НУО. Наприклад, таку причину як *амбіційність лідерів та конфлікти між ними* у 2009 році обрали 42% респондентів, тоді як у 2003 році – 47%¹⁴. У 2009 році 42% НУО зазначили, що конкуренція за фонди та ресурси заважає співпраці між НУО, а у 2002 році цей показник становив 29% (різниця відсотків значуща на рівні 1%). *Недостатній професіоналізм НУО* також менше згадувались в 2002 році, порівняно з 2009 роком (31% проти 37%¹⁵).

Значних змін у причинах співпраці між НУО та **бізнес-структурами** не відбулося. Значна частка НУО ставиться до бізнесу не лише як до джерела фінансової допомоги. Зросла кількість НУО, яка ставиться до бізнес-структур, як до партнерів (20% у 2002 проти 32% у 2009 році¹⁶). Частка респондентів, що заявляють про використання досвіду бізнесу, суттєво не змінюється протягом всіх восьми років (16% у 2009 р.).

Незважаючи на те, що найбільш поширеним видом співпраці **НУО та донорів** є надання останніми фінансової або технічної допомоги, деякі організації співпрацюють з донорами на вищому рівні — НУО як партнер або виконавчий партнер. У 2009 році відсоток НУО, які працюють з донорами в якості партнерів, дещо збільшився порівняно з 2003 роком (26% і 18% відпо-

¹² різниця значуща на рівні 1%

¹³ різниця значуща на рівні 1%

¹⁴ різниця значуща на рівні 1%

¹⁵ різниця значуща на рівні 1%

¹⁶ різниця значуща на рівні 1%

відно¹⁷). В якості виконавчих партнерів в 2009 році працює 17% опитаних НУО проти 10% у 2003 році. Це свідчить про те, що НУО намагаються брати активнішу участь у співпраці з донорськими організаціями; беруть участь у розробці програм донорських структур. Щодо інших альтернатив, то з 2003 року розподіл відсотків щодо шляхів співпраці НУО з донорськими організаціями не змінився.

Опитування 2009 року не зафіксувало суттєвих змін і в показниках, що характеризують співпрацю **між НУО та громадськістю**. Кількість лідерів НУО, що заявляють про щоденні зустрічі представників своїх організацій з клієнтами, коливається з року в рік – 55% у 2002 році, 49% у 2003 (різниця значуща на рівні 5%), 53% у 2004 і 47% у 2005 та 2006, 40% у 2009 році. Щодо решти відповідей, то коливання показників є незначними.

Найпопулярніший спосіб поширення інформації про діяльність НУО — подання інформації в пресу (84% опитаних в 2009 році, 80% опитаних в 2007 році, 78% опитаних у 2006 році та 88% НУО у 2005 році). 55% організацій в 2009 році займалися розповсюдженням буклетів чи листівок, в 2007 році цей вид поширення інформації використовували 51% НУО (різниця значуща на рівні 5%). Збільшилася кількість НУО, які розповсюджують інформацію через веб-сторінку інших НУО (в 2009 році – 39%, в 2003 році – 23%¹⁸). Слід зазначити, що по інших альтернативах не спостерігається значних змін у порівнянні з попереднім роком (різниця відсотків не є значущими на рівні 5%). Але якщо аналізувати тенденції за всі п'ять років, то можна спостерігати поступове зростання популярності таких способів поширення інформації про організацію як презентації, використання веб-сторінок та поширення буклетів, листівок, річних звітів.

Регулярно співпрацюють **із засобами масової інформації** 51% НУО та епізодично – 48%. Відповідно до отриманих даних, для інформування про власну діяльність НУО найчастіше використовують газети. Протягом останнього року інформацію про себе та власну діяльність за допомогою газет поширювали 90% НУО. Цей показник є дещо вищим, ніж у 2007 році – 88% організацій (різниця значуща на рівні 5%). Наступним за популярністю використання є телебачення, де розміщують інформацію про себе 57% НУО. Порівняно з 2004-2007 роками знижується популярність радіо, як способу поширення інформації.

Програмна діяльність.

Більшість (77%) членських організацій звітують своїм членам, більше половини НУО – державним установам (66%) і донорам (64%). 19% організацій звітують своїм клієнтам. Цей індикатор, як свідчать дослідження за 2002-2009 роки, не є стабільним. Частка НУО, що звітують своїм клієнтам, зросла з 19% у 2002 році до 27% у 2003, а у 2004 році знову знизилась до 17%. У 2006 році кількість НУО, що звітують клієнтам, зросла до 23% та залишилася незмінною протягом 2007 року, проте у 2009 році знову знизилась до 19%¹⁹.

У 2009 році відповіді респондентів щодо потреб **відкритості** програмної діяльності НУО дещо відрізняються від даних попередніх восьми років. Переважна більшість респондентів (97%) у 2009 році відзначає необхідність ознайомлення громадськості з програмною діяльністю НУО, в 2007 році цей показник становив 96% НУО (різниця незначуща на рівні 5%). Кількість респондентів, що висловлюються на користь відкритості організацій у сфері фінансової діяльності становить 73% (68% у 2007 році²⁰).

Кількість представників третього сектору, **обізнаних у чинному законодавстві**, постійно змінюється: 53% у 2002 році, потім поступове збільшення до 64% у 2004 і нове зниження до 58% у 2005 році та 60% у 2006 році, 62% у 2009 році (різниця не значуща на рівні 5%).

¹⁷ різниця значуща на рівні 1%

¹⁸ різниця значуща на рівні 1%

¹⁹ різниця значуща на рівні 1%

²⁰ різниця значуща на рівні 1%

Найбільш поширеним джерелом інформації про **зміни/оновлення існуючих законів і регуляторних актів** серед НУО виявились Інтернет та зустрічі, семінари. Порівняно з 2007 роком, більша кількість НУО використовує електронні розсилки, як джерело інформації – 42% респондентів у 2007 році 44% (різниця не значущою на рівні 5%). Слід відзначити суттєве зростання протягом восьми років ролі Інтернету як джерела інформації для українських НУО. Одночасно для НУО дещо знизилась популярність інформаційних бюлетенів та конференцій.

Участь у **коаліціях чи робочих групах** була корисною для переважної більшості НУО. Це дозволило їм спланувати спільні акції з іншими організаціями, організації стали більш відомими, зросли можливості зустрічатись з лідерами інших НУО. 8% НУО все-таки зазначили, що участь у коаліціях чи робочих групах для них не виявилась корисною, цей відсоток зменшився порівняно з 2006 роком - 14% (різниця значуща на рівні 1%). Тенденція, що простежується з 2002 року, говорить про зростання відсотку лідерів НУО, котрі є членами коаліцій. У 2002 році лише 35% лідерів НУО повідомили, що вони є членами коаліцій чи робочих груп. У 2004 року цей показник становив 41%, 2005 року зріс до 63%, а в 2006 становить 59%, в 2009 році 65% (різниця є значущою на рівні 1%).

Індекс організаційної спроможності

З 2002 року по 2007 рік індекс організаційної спроможності вимірювався за 5-бальною шкалою та 6-ма компонентами. У 2009 році індекс організаційної спроможності оцінювався від 0 до 1 за 7-ма компонентами. Показник цього індексу у 2009 році склав 0,6.

Індекс спроможності НУО України представляти інтереси й захищати права

Спроможність НУО України представляти інтереси та захищати права у 2009 році дорівнює 3,04 балам за п'ятибальною шкалою.

Індекс ефективності участі НУО в коаліціях та мережах

Даний індекс вперше досліджувалося ТЦК в 2009 році та дорівнює 0,71.

Індекс легітимності опитаних організацій

Даний індекс вперше досліджувалося ТЦК в 2009 році та дорівнює 0,67 (при максимальному значенні 1).

Додатки

ID Номер:

АНКЕТА ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РОЗВИТКУ ТА ПОТРЕБ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ

Запрошуємо Вашу організацію взяти участь у дослідженні стану розвитку НУО України у 2009 році. Дослідження має на меті визначення стану розвитку та потреб українських НУО. Дослідження проводиться Творчим центром ТЦК за фінансової підтримки програми «Об'єднуємося заради реформ» (UNITER). Протягом 2002-2007 років ТЦК проводив щорічні огляди, визначаючи масштаб, глибину та якісні показники сектору НУО в Україні. За результатами попередніх досліджень можна ознайомитися на сайті ТЦК (www.ccc-tck.org.ua) в розділах «Дослідження» та «Бібліотека». Вся інформація, надана Вашою організацією, є конфіденційною та буде представлена виключно в узагальненому вигляді.

Загальні інструкції для заповнення анкети:

- Питання цієї анкети стосуються структури, діяльності, потреб та проблем НУО. Саме тому бажано, щоб анкету заповнювала особа, яка є найбільш обізнаною з діяльністю та фінансуванням організації (наприклад, керівник; директор; заступник директора; особа, відповідальна за фінанси або діяльність організації);
- Будь ласка, позначайте лише одну відповідь, якщо не вказано інше;
- Будь ласка, не використовуйте для заповнення червоний колір ручки або олівця;
- Будь ласка, читайте питання уважно, оскільки деякі з них можуть не стосуватись діяльності Вашої організації;
- Питання анкети не повторюються, навіть якщо на перший погляд деякі з них є однаковими.
- В кінці анкети ми просимо Вас надати Ваші коментарі та думки з приводу даного дослідження, його доцільності та користі для Вашої організації та третього сектору України в цілому.

Бажаємо успіхів!

Ще раз дякуємо Вам за участь!

Інформація про Вашу організацію

(Будь ласка, переконайтесь, що ця секція заповнена повністю)

1а. Представник організації (*прізвище та ім'я особи, що заповнює анкету*) _____

1б. Посада в організації _____

2. Дата заповнення анкети _____

3. Назва організації _____

4. Адреса _____

5а. Телефон (_____) _____

5б. Факс (_____) _____

6а. Адреса електронної пошти _____

6б. Веб-сторінка _____

7. Дата реєстрації _____ Дата перереєстрації (*якщо така була*) _____

8. Форма реєстрації:

- Громадська організація Благодійна організація

9. В яких з перерахованих нижче секторів працює Ваша організація? (*будь ласка, зазначте не більше ТРЬОХ секторів*)

☐ Розвиток сільського господарства	☐ Права людини
☐ Розвиток бізнесу	☐ Засоби масової інформації
☐ Чорнобиль	☐ Політика, законодавство, держава
☐ Діти та молодь	☐ Професійні асоціації
☐ Громадянська освіта	☐ Релігійні асоціації

☐ Права споживачів	☐ Жінки
☐ Культура, мистецтво, література	☐ Вирішення соціальних питань
☐ Екологія, захист навколишнього середовища	☐ ВІЛ/СНІД
☐ Охорона здоров'я, медицина	☐ Регіональний розвиток
☐ Розвиток сектору НУО	☐ Не знаю
☐ Розвиток благодійності	☐ Інше (що саме) _____
☐ Корпоративна відповідальність бізнесу	☐

10. Які з нижче наведених видів діяльності проводить Ваша організація? (будь ласка, зазначте не більше ТРЬОХ видів діяльності)

☐ Захист інтересів та їх лобювання	☐ Освітня діяльність
☐ Дослідження та аналітика	☐ Поширення інформації
☐ Адміністрування грантових програм	☐ Благодійність
☐ Тренінги та консультування	☐ Надання соціальних послуг
☐ Реабілітація	☐ Правова допомога
☐ Розробка суспільно-політичних рекомендацій	☐ Інше (що саме) _____

11. Хто є основними клієнтами Вашої організації? (будь ласка, зазначте не більше ТРЬОХ категорій клієнтів)

☐ Діти	☐ Молодь
☐ Жінки	☐ Студенти
☐ Сироти	☐ Люди мистецтва
☐ Споживачі	☐ Професійні групи
☐ Державні службовці	☐ Бізнесмени
☐ Пенсіонери	☐ Фермери
☐ Престарілі	☐ Вчені
☐ Інваліди	☐ ЗМІ
☐ Бідні і нужденні	☐ НУО
☐ Біженці	☐ Все населення
☐ Члени організації	☐ Інші (хто саме) _____
☐ Не знаю	

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

12. Що було метою створення Вашої організації? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Бажання допомогти іншим	☐ Можливість вплинути на розвиток суспільства
☐ Самореалізація засновників	☐ Обставини, що склались
☐ Допомога членам організації	☐ Інше (будь ласка, поясніть) _____
☐ Можливість одержати фінансування	

13. Чи має Ваша організація написану місію?

- Так Ні Не знаю

14. Чи знайомі члени та персонал Вашої організації з її місією та стратегічними цілями Вашої організації? (оберіть ОДИН варіант для кожної категорії; відповіді позначте галочкою (✓))

	Місія			Стратегічні цілі		
	Так	Ні	Не Знаю	Так	Ні	Не Знаю
Члени						
Персонал						

15а. Чи є в організації написаний стратегічний план?

- Так Ні (переходьте до питання 19) Не знаю

15б. Якщо так, то це план на:

☐ менше ніж на 1 рік	☐ більше ніж на 1, але менше ніж на 2 роки	☐ більше ніж на 2, але менше ніж на 3 роки	☐ Не знаю
☐ 1 рік	☐ на 2 роки	☐ 3 і більше років	

16. Хто займається розробкою Вашого стратегічного плану? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Виконавчий директор	☐ Президент	☐ Персонал
☐ Менеджери	☐ Колективний керівний орган	☐ Клієнти
☐ Голова	☐ Члени	☐ Інше (хто саме) _____

17. Чи оновлювався Ваш стратегічний план протягом останніх 2 років?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

18. Хто займається оновленням Вашого стратегічного плану? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

- Виконавчий директор Президент Клієнти
 Менеджери Колективний керівний орган Персонал
 Голова Члени Інше _____
 Не знаю

19. Чи проводить Ваша організація поточну оцінку своєї діяльності?

- Так Ні (переходьте до питання 21) Не знаю

20. Якщо так, то чи впливають результати оцінки на стратегію та/або процес прийняття рішень?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

21. Чи є в Вашій організації колективний керівний орган?

- Так Ні (переходьте до питання 28) Не знаю

22. Який тип колективного керівного органу має Ваша організація? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

- Дорадча Рада Правління Рада директорів Не знаю
 Консультанти Наглядова Рада Інше (що саме)_

23. Чи існує письмовий документ, який висвітлює функції та обов'язки колективного керівного органу?

- Так Ні Не знаю

24. Як часто відбуваються зустрічі колективного керівного органу?

- Частіше ніж 4 рази на рік Щорічно
 Щоквартально Ніколи не відбуваються
 Два рази на рік Не знаю

25. Чи відвідує керівник ці зустрічі або чи зустрічається він регулярно з колективним керівним органом?

- Так Ні Не знаю

26. Чи проводились вибори членів колективного керівного органу Вашої НУО з того часу, як він був сформований?

- Так Ні Не знаю

27. Чи бере участь колективний керівний орган у формуванні стратегічного плану та цілей НУО?

- Так Ні Не знаю

27а. Чи представлений хоча би один представник цільової групи у колективному органі Вашої організації?

- Так Ні Не знаю

28а. Чи є у Вашій організації оплачуваний персонал (оформлений як постійний, чи за контрактом чи за сумісництвом чи погодинно чи на виконання разових робіт)?

- Так Ні (переходьте до питання 30)

28б. Якщо має, то скільки?

- Постійно _____
 За контрактом _____
 За сумісництвом _____
 Погодинно _____
 Виконання разових робіт _____

28в. Які межі заробітної плати в оплачуваного персоналу (в гривнях)?

Від (найнижча) _____ до (найвища) _____

29. Чи розроблені у письмовій формі функціональні обов'язки персоналу?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

30. Чи є в організації прописані адміністративні правила та процедури?

- Так Ні (переходьте до питання 32) Не знаю

31а. Хто у Вашій організації займається розробкою адміністративних правил та процедур (азначте УСІ відповіді, що підходять)?

☐ Керівник організації	☐ Персонал
☐ Колективний керівний орган	☐ Менеджери
☐ Члени організації	☐ Інші (поясніть) _____

31б. Чи оновлювались прописані адміністративні правила та процедури протягом останнього року?

- Так Ні Не знаю

32. Чи заохочує Ваша організація професійний розвиток персоналу шляхом виділення коштів на відвідання персоналом конференцій, круглих столів або освітніх та тренінгових курсів тощо?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

33. Хто і в якій мірі залучається до процесу прийняття рішень щодо програм та діяльності НУО? (оберіть один варіант для кожної категорії; відповіді позначте галочкою (✓)):

	Завжди	У більшості випадків	Час від часу	Іноді	Ніколи
Керівник організації					
Колективний керівний орган					
Персонал					
Менеджери					
Члени організації					
Волонтери					

34. Чи делегує керівник організації персоналу повноваження, пов'язані з програмними та/або адміністративними завданнями, з тим, щоб організація могла працювати за його відсутності?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

35. Чи існує формальна (друкована або електронна) система реєстрації документів в організації?

- Так Ні Не знаю

36а. Чи є Ваша організація членською?

- Так Ні (переходьте до питання 39) Не знаю

36б. Скільки членів нараховує Ваша організація?

- 1-10 членів 51-70 членів
 11-30 членів 71-100 членів
 31-50 членів більше 100 членів

37. Чи змінилась кількість членів організації протягом останнього року?

- Збільшилась Не змінилась (переходьте до питання 39) Зменшилась (переходьте до питання 39) Не знаю (переходьте до питання 39)

38. Якщо збільшилась, то як Ви їх залучили? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

- Власна ініціатива нових членів Через співробітників Інше (будь ласка, уточніть)
 Оголошення, інформація у ЗМІ Через особисті контакти _____
 Проводимо спеціальні акції Не знаю

39. Чи працюють в організації волонтери?

- Так Ні (переходьте до питання 44) Не знаю

40а. Якщо так, скільки ПОСТІЙНИХ волонтерів у Вашій НУО на даний час? _____

40б. В середньому, скільки годин на тиждень типовий волонтер працює у Вашій організації? _____

41. Чи змінилась кількість волонтерів протягом останнього року?

- Збільшилась Залишилась такою ж Зменшилась Не знаю

42. Чи змінилась кількість годин роботи волонтерів протягом останнього року?

- Збільшилась Залишилась такою ж Зменшилась Не знаю

43. Хто в основному є волонтерами у Вашій організації? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

- Студенти
 Домогосподарки
 Люди похилого віку
 Безробітні
- Отримувачі послуг
 Інше (будь ласка, уточніть) _____

43а. Чи отримують волонтери Вашої організації винагороду за свою роботу?

- Так Ні Не знаю

Якщо Так, то це (зазначте УСІ відповіді, що підходять):

- Гроші
 Матеріальна допомога
 Інформаційна допомога
 Кар'єрний ріст
 Отримання знань
 Інше

44. Чи має Ваша організація письмовий план залучення фінансування щонайменше на рік?

- Так Ні Не знаю

45. Хто і в якій мірі займається залученням фінансування у Вашій організації? (оберіть ОДИН варіант для кожної категорії; відповіді позначте галочкою (✓)):

	Завжди	У більшості випадків	Час від часу	Іноді	Ніколи	Не знаю
Керівник організації						
Коллективний керівний орган						
Члени організації						
Персонал						
Фінансовий директор						
Волонтери						
Клієнти						
Інші (хто саме)						

46. Чи має Ваша організація письмовий фінансовий план організації окремо від фінансових планів проектів?

- Так Ні (переходьте до питання 48) Не знаю

47. Якщо так, то це план на: (оберіть одне)

- менше ніж на 1 рік більше ніж на 1, але менше ніж на 2 роки більше ніж на 2, але менше ніж на 3 роки
 1 рік 2 роки Не знаю

48. Якими були основні джерела фінансування Вашої організації у 2008 році? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

- Гранти від міжнародних організацій Державний бюджет
 Благодійні пожертви бізнесу Гранти від місцевих організацій
 Благодійні пожертви громадян Власна комерційна діяльність, така як соціальне підприємництво
 Членські внески Інше (будь ласка, уточніть) _____
 Не знаю

49. Відповідно до типів джерел фінансування Вашої організації, які Ви назвали в попередньому питанні, зазначте, будь ласка, відсоток фінансування, який надійшов з кожного джерела протягом 2008 року. (Будь ласка, переконайтеся, що сума відсотків дорівнює 100 та не використовуйте десяткові дроби. Наприклад, 1% або 25% - правильно, 1.01%, або 0.25 - неправильно)

	Відсоток
Гранти від міжнародних організацій	
Благодійні пожертви бізнесу	
Благодійні пожертви громадян	
Членські внески	
Державний бюджет	
Гранти від місцевих організацій	
Власна комерційна діяльність, така як соціальне підприємництво	
Інше (будь ласка, уточніть)	
Всього	100%
Не знаю	

50. Яким був бюджет Вашої організації у 2008 році?

☐ \$0 - \$500	☐ \$5,000 - \$9,999	☐ \$30,000 - \$49,999
☐ \$501 - \$999	☐ \$10,000 - \$19,999	☐ більше ніж \$50,000
☐ \$1,000 - \$4,999	☐ \$20,000 - \$29,999	☐ Не знаю

51a. Чи отримувала Ваша організація фінансову допомогу від держави або органів місцевого самоврядування протягом 2008 року?

- Так Ні (*переходьте до питання 52*) Не знаю

51b. Якщо так, то яким був розмір цієї фінансової допомоги у 2008 році?

☐ \$0 - \$500	☐ \$2,000 - \$3,999	☐ Не знаю
☐ \$501 - \$999	☐ \$4,000 - \$9,999	
☐ \$1,000 - \$1,999	☐ більше ніж \$10,000	

52a. Чи отримувала Ваша організація матеріальну негрошову допомогу від держави або органів місцевого самоврядування протягом 2008 року?

- Так Ні (*переходьте до питання 53*) Не знаю

52b. Якщо так, то в якому розмірі можна оцінити цю допомогу у 2008 році?

☐ \$0 - \$500	☐ \$2,000 - \$3,999	☐ Не знаю
☐ \$501 - \$999	☐ \$4,000 - \$9,999	
☐ \$1,000 - \$1,999	☐ більше ніж \$10,000	

53a. Чи отримувала Ваша організація фінансову допомогу від місцевих бізнес-структур протягом 2008 року?

- Так Ні (*переходьте до питання 54*) Не знаю

53b. Якщо так, то в якому розмірі можна оцінити цю фінансову допомогу протягом 2008 року?

☐ \$0 - \$500	☐ \$2,000 - \$3,999	☐ Не знаю
☐ \$501 - \$999	☐ \$4,000 - \$9,999	
☐ \$1,000 - \$1,999	☐ більше ніж \$10,000	

54a. Чи отримувала Ваша організація матеріальну негрошову допомогу від місцевих бізнес-структур протягом 2008 року?

- Так Ні (*переходьте до питання 55*) Не знаю

54b. Якщо так, то в якому розмірі можна оцінити цю негрошову допомогу протягом 2008 року?

☐ \$0 - \$500	☐ \$2,000 - \$3,999	☐ Не знаю
☐ \$501 - \$999	☐ \$4,000 - \$9,999	
☐ \$1,000 - \$1,999	☐ більше ніж \$10,000	

55. Чи оновлює Ваша організація базу даних потенційних джерел фінансування?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

56. Скільки представників Вашого регіону надавали будь-яку (фінансову чи не фінансову) допомогу Вашій організації у 2008 році?

☐ 0	☐ 6-10	☐ 21-50	☐ Більш ніж 100
☐ 1-5	☐ 11-20	☐ 51-100	☐ Не знаю

57. З наступного переліку відповідей, оберіть одну, що найкраще описує процес залучення фінансування у Вашій організації?

- Відповідно до стратегічного плану організації
 Проводяться відповідні кампанії збору коштів
 Спонтанно
 Не знаю
 Інше (*будь ласка, уточніть*) _____

58. Чи змінився рівень фінансового забезпечення Вашої організації за останній рік?

- Зріс Залишився таким же Знизився Не знаю

58a. Який відсоток фінансування надійшов від міжнародних донорів за останні 2 роки (2007-2008)? ____%

59. Чи з'явилися нові джерела фінансування в цьому році порівняно з минулим?

- Так Ні (*переходьте до питання 61*) Не знаю

60. Якщо так, то це:

☐ Гранти	☐ Благодійні пожертви громадян
☐ Членські внески	☐ Власна господарська діяльність
☐ Державний бюджет	☐ Інше (будь ласка, уточніть)
☐ Благодійні пожертви бізнесу	_____

61. Відмітьте матеріально-технічне забезпечення Вашої організації (позначте галочкою (✓) УСІ відповіді, що підходять):

Елементи матеріального забезпечення:

Приміщення надане безплатно	☐	Копіювальний апарат	☐
Власне приміщення	☐	Комп'ютер	☐
Приміщення орендоване	☐	Електронна пошта/Доступ до Інтернету	☐
Офісні меблі	☐	Автомобіль	☐
Телефон	☐	Інше (будь ласка, уточніть)	☐
Факс	☐		

62. Чи має Ваша організація бухгалтера?

- Так Ні Не знаю

63. Чи вважаєте Ви, що бухгалтерська система Вашої організації відповідає національним або міжнародним бухгалтерським стандартам?

- Так Ні Не знаю

63а. Чи проводить Ваша організація внутрішні фінансові аудити?

- Так Ні Не знаю

64. Яке з наступних ТРЬОХ тверджень найкраще характеризує досвід проходження зовнішньої аудиторської перевірки Вашою організацією?

☐ Так, проходили аудит	☐ Ні, не проходили аудит і не готові
☐ Ні, не проходили аудит, але готові	☐ Не знаю

65. Чи встановлені у Вашій організації системи фінансового менеджменту? (планування, використання фінансів і фінансової звітності)

- Так Ні Не знаю

66. Чи відділений інституційний бюджет організації від бюджетів проектів?

- Так Ні Не знаю

66а. Чи готує Ваша організація річні бюджети?

- Так Ні Не знаю

67. Чи можуть члени організації за бажанням мати доступ до фінансових записів організації?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

ЗОВНІШНІ ЗВ'ЯЗКИ

• Робота з державними структурами

68. Як часто персонал або волонтери Вашої організації контактують (формально чи неформально) з державними структурами від імені НУО?

☐ Щоденно	☐ Щомісяця	☐ Щорічно	☐ Ніколи
☐ Щотижня	☐ Щоквартально	☐ Нерегулярно	☐ Не знаю

69. Хто виступає ініціатором спілкування між Вашою НУО та державними структурами?

- НУО Державні структури Обидві сторони Інше Не знаю Предмет питання відсутній

70. Скільки проектів Ваша організація виконала спільно з органами влади за минулий рік?

- 0 1-2 3-5 Більш ніж 5 Не знаю

71. На Вашу думку, яке з наступних тверджень найкращим чином описує рівень співпраці НУО та державних структур на національному рівні?

- Високий рівень співпраці Середній рівень співпраці Низький рівень співпраці Немає співпраці Не знаю

72. Що, на Ваш погляд, заважає співпраці між НУО та державними структурами на національному рівні? (виберіть УСІ відповіді, що підходять)

☐ Небажання співпрацювати з боку НУО	☐ Нерозуміння корисності такої співпраці з боку владних структур
☐ Небажання співпрацювати з боку владних структур	☐ Нерозуміння корисності такої співпраці з боку НУО
☐ Недостатній професіоналізм НУО	☐ Інше (будь ласка, уточніть) _____
☐ Недостатня інформованість владних структур про діяльність НУО	☐ Не знаю

73. На Вашу думку, яке з наступних тверджень найкращим чином описує рівень співпраці НУО та державних структур на регіональному або місцевому рівні?

- Високий рівень співпраці Середній рівень співпраці Низький рівень співпраці Немає співпраці Не знаю

74. Що, на Ваш погляд, заважає співпраці між НУО та владними структурами на регіональному або місцевому рівні? (виберіть УСІ відповіді, що підходять)

☐ Небажання співпрацювати з боку НУО	☐ Нерозуміння корисності такої співпраці з боку владних структур
☐ Небажання співпрацювати з боку владних структур	☐ Нерозуміння корисності такої співпраці з боку НУО
☐ Недостатній професіоналізм НУО	☐ Інше (будь ласка, уточніть) _____
☐ Недостатня інформованість владних структур про діяльність НУО	

• **Робота з іншими НУО**

75. В якій мірі Ви обізнані з діяльністю інших організацій, які займаються такими ж або подібними питаннями на міжнародному, національному, регіональному або місцевому рівнях? (оберіть ОДИН варіант для кожної категорії; відповіді позначте галочкою (✓)):

Рівень	Досить обізнані	Частково обізнані	Зовсім не обізнані	Не знаю
Міжнародний				
Національний				
Регіональний				
Місцевий				

76. Чи співпрацюєте Ви з іншими НУО?

- Так Ні (переходьте до питання 79) Не знаю (переходьте до питання 79)

77. Яким чином Ваша організація співпрацювала з іншими НУО? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Обмін інформацією	☐ Партнерські проекти
☐ Спільна діяльність	☐ Надання послуг
☐ Зустрічі	☐ Інше (будь ласка, уточніть)
☐ Консультації	

78. Які переваги співпраці між Вашою та іншими НУО? (виберіть УСІ відповіді, що підходять)

☐ Не була успішною	☐ Зекономили ресурси	☐ Залучили додатковий досвід до програми	☐ Розширили діяльність та результативність програми	☐ Інше (будь ласка, уточніть) _____

79. Чи вважаєте Ви, що НУО співпрацюють недостатньо?

- Так Ні (переходьте до питання 81) Не знаю

80. Що, на Ваш погляд, заважає співпраці між НУО? (виберіть УСІ відповіді, що підходять)

☐ Конкуренція за фонди та ресурси	☐ Немає необхідності
☐ Амбіційність лідерів та конфлікти між ними	☐ Труднощі, які виникають в процесі співпраці
☐ Недостатній професіоналізм НУО	☐ Недостатність інформації про діяльність та місії інших НУО
☐ Інше _____	

81. Чи є Ваша організація членом коаліції чи мережі чи робочої групи?

- Так Ні Не знаю

Якщо так, то до скількох об'єднань входить Ваша організація (вказіть число) _____

82. Як би Ви охарактеризували попередній досвід Вашої НУО щодо участі у коаліціях або робочих групах? (виберіть УСІ відповіді, що підходять)

- Участь не була корисною
 В результаті сплановано спільні акції
 НУО стала більше відомою
 Збільшення можливостей залучення клієнтів
 Отримання можливості зустрітись з лідерами інших НУО
 Інше _____

• **Робота з бізнесом**

83. З якою кількістю бізнес-структур співпрацює Ваша організація?

- 0 (переходьте до питання 85) 1-2 3-5 більше ніж 5 Не знаю

84. Які основні причини цієї співпраці? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

- Залучити фінансування (в грошовій формі) Ми використовуємо їх досвід, щоб покращити наші програми та/або послуги
 Залучити допомогу в негрошовій формі
 Інше (будь ласка, уточніть) _____ Партнерство у певній діяльності

85. Чи вважаєте Ви, що НУО та бізнес-структури співпрацюють недостатньо?

- Так Ні (переходьте до питання 87) Не знаю

86. Що, на Ваш погляд, заважає співпраці між НУО та бізнесом? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

- Небажання співпрацювати з боку НУО Труднощі, які виникають в процесі співпраці
 Небажання співпрацювати з боку бізнесу Незнання бізнес-структур про діяльність НУО
 Недостатній професіоналізм НУО Інше (будь ласка, уточніть) _____
 Немає необхідності

• **Робота з донорськими організаціями**

87. Чи співпрацює Ваша організація з донорськими організаціями?

- Так Ні (переходьте до питання 89) Не знаю

88. Яким чином Ваша організація співпрацює з донорськими організаціями? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

- Суб-контрактер Партнер
 Грантист Інше (будь ласка, уточніть): _____
 Виконавчий партнер

• **Робота з громадськістю**

89. Як часто члени Вашої організації зустрічаються з людьми, на яких спрямована діяльність Вашої організації?

- Щоденно Щомісяця Щорічно Ніколи
 Щотижня Щоквартально Нерегулярно Не знаю

90. Як Ваша організація зазвичай поширює інформацію про себе та власну діяльність? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

- Подаємо інформацію в пресу Через веб-сторінку інших НУО
 Видаємо власний бюлетень Проводимо презентації
 Поширюємо буклети, листівки про організацію Видаємо річні звіти
 Через власну веб-сторінку Інше (будь ласка, уточніть): _____

91. На Вашу думку, яке з наступних тверджень найкращим чином описує рівень обізнаності громадськості про діяльність Вашої НУО?

- Знає, що НУО існує Підтримує власною участю
 Знає про діяльність НУО Не знають

• **Робота із засобами масової інформації**

92. На Вашу думку, як часто Ваша НУО співпрацює зі ЗМІ?

- Регулярно(1 раз на місяць) Епізодично (1 раз на 6 місяців) Ніколи Не знаю

93. В яких ЗМІ найчастіше виходила інформація про Вашу діяльність протягом останнього року? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

- Газети Телебачення
 Журнали Жодне
 Радіо Інтернет
 Інше (будь ласка, поясніть) _____

ПРОГРАМНА ДІЯЛЬНІСТЬ

• **Розробка програм**

93а. чи програмна діяльність вашої організації будується на визначеній місії діяльності організації?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

94. З наведеного нижче переліку, хто і наскільки інтенсивно, бере участь у плануванні програмної діяльності? (оберіть ОДИН варіант для кожної категорії; відповіді позначте галочкою (✓)):

	Завжди	У більшості випадків	Час від часу	Іноді	Ніколи	Не знаю
Керівник організації						
Колективний керівний орган						
Персонал						
Фінансовий директор						
Члени організації						
Волонтери						
Клієнти						
Інші (хто саме)						

95а. Чи вивчаєте Ви потреби цільових груп, на які буде спрямований проект/програма?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

95аа. Клієнти, яким надає послуги Ваша організація є люди з (виберіть всі, які підходять):

- ◆ Вашого оточення _____ ◆ Вашого району _____
 ◆ Вашої громади _____ ◆ Вашої області _____
 ◆ Вашого міста _____ ◆ Інше _____

95аб. В середньому, скільки прямих клієнтів обслуговує Ваша організація?

- ◆ За тиждень _____ ◆ За рік _____
 ◆ За місяць _____ ◆ Інше _____

95бб. Чи ведеться облік клієнтів у Вашій організації, яким надаються послуги?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

95ба. Чи Ваша організація має механізм зворотнього зв'язку щодо послуг організації?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

95б. Скільки програм/ проектів було виконано Вашою організацією за минулий рік?

- 0 4-5 Не знаю
 1-3 Більше ніж 5

95в. Чи проводить, зазвичай, Ваша організація оцінки своїх програм/ проектів?

- Так Ні (переходьте до питання 98) Не знаю

96. Якщо так, то що спонукало Вас провести останню оцінку? (виберіть УСІ відповіді, що підходять)

- Вимога донорів Вимога уряду Інше
 Вимога клієнтів Потреби внутрішнього менеджменту Не знаю

97. При проведенні оцінки чи користується Ваша організація послугами зовнішніх експертів?

- Так Ні Не знаю

ПІДЗВІТНІСТЬ. ЕТИЧНІ НОРМИ. ПРОФЕСІОНАЛІЗМ. ЗАКОНОДАВСТВО

98. Кому звітує Ваша організація? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

- Державним установам Донорам
 Членам організації Інше (будь ласка, уточніть):
 Клієнтам _____

99. На Вашу думку, чи повинна бути діяльність НУО відкритою для громадськості у таких сферах як

	Так	Ні
Програмна діяльність	☐	☐
Фінансова діяльність	☐	☐
Не знаю	☐	

100. Чи друкує організація річний звіт про свою діяльність?

- Так Ні Не знаю

100а. Кому із нище зазначених груп Ви надсилаєте річний звіт?

- Державним установам Донорам
 Членам організації Інше (будь ласка, уточніть):
 Клієнтам _____

101. Чи брали Ви або Ваш виконавчий директор участь у тренінгу з розвитку професійних стандартів протягом останнього року?

- Так Ні Не знаю Предмет питання відсутній

102. На Вашу думку, чи потрібен сектору громадських організацій етичний кодекс/професійні стандарти?

- Так Ні Не знаю

103. Чи є Ви особисто членом будь-якої професійної асоціації?

- Так (скільких? __) Ні Не знаю

104. Чи має Ваша організація визначені та написані етичні норми?

- Так Ні Не знаю

105. Наскільки Ви обізнані з чинним законодавством, яке регулює діяльність НУО?

- Досить обізнані Частково обізнані Зовсім не обізнані Не знаю

106. На Вашу думку, які фактори є основними законодавчими перешкодами для розвитку третього сектору? (зазначте УСІ відповіді, що підходять)

- Законодавство в цілому Пасивність НУО у забезпеченні того, щоб закони та регуляторні акти належним чином втілювались в життя
 Податкове законодавство
 Недостатньо знань про закони та регуляторні акти Перешкод для розвитку немає
 Недостатньо досвіду втілення законів та регуляторних актів Інше _____
 Не знаю

107. З яких джерел Ви дізнаєтесь про зміни/оновлення існуючих законів та регуляторних актів?

(зазначте УСІ відповіді, що підходять)

- Інформаційні бюлетені для НУО Зустрічі/семінари
 Інтернет Конференції
 Електронна розсилка Інше (будь ласка, уточніть) _____

ПИТАННЯ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА ТА ЗАХИСТУ ПРАВ

108а. Чи збирає Ваша НУО інформацію та досліджує питання, які є дуже важливими для клієнтів?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

108б. Чи досліджує Ваша НУО відповідні державні установи та їх роль у вирішенні цих питань? (які стосуються цілей та завдань НУО та важливі для клієнтів та отримувачів послуг)

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

108в. Чи визначає Ваша НУО інтереси всіх зацікавлених осіб у питаннях, що є важливими для клієнтів Вашої НУО?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

108г. Чи проводить Ваша НУО детальний аналіз з метою вироблення життєздатної та стійкої суспільно-політичної позиції стосовно важливих для клієнтів питань?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

109а. Чи зустрічаються члени Вашої НУО систематично і обговорюють зібрану інформацію?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

109б. Чи заохочує Ваша НУО зворотній зв'язок від громадськості через організацію громадських зустрічей, фокус груп, конференцій, семінарів, залучення до програмної діяльності або іншими подібними методами?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

109в. Чи проводить Ваша НУО кампанії для засобів масової інформації з метою підтримки власної позиції?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

109г. Чи відбуваються у Вашій організації зміни стратегії відповідно до отриманого зворотного зв'язку від клієнтів, членів організації або громадськості?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

110а. Чи записує Ваша НУО політичні цілі та завдання, яких збирається досягти?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

110б. Чи різняться формулювання цілей відповідно до різних аудиторій та груп?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

110в. Чи використовує Ваша НУО зібрану з різних джерел інформацію для аргументації позиції, цілей та завдань?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

111а. Чи збирає Ваша НУО пожертви від членів, зацікавлених громадян та/або інших організацій (бізнес, фонди, релігійні групи) для досягнення мети організації щодо вирішення певної проблеми?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

111б. Чи Ваша НУО має та виділяє ресурси, такі як час та фінанси, для представлення та захисту прав?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

111в. Чи використовує та координує Ваша НУО волонтерську працю для вирішення питань у представленні та захисті прав?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

111г. Чи збирає Ваша НУО внески із зовнішніх джерел таких як донори, бізнес, локальні організації та інших для представлення та захисту прав та інтересів?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

112а. Чи прагне Ваша НУО бути залученою до коаліцій та мереж з іншими групами або особами з подібними інтересами для спільного вирішення питань, які є важливими для клієнтів?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

112б. Як часто Ваша організація виступає формальним чи неформальним учасником коаліції або мережі?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

112в. Чи виступає Ваша організація ініціатором формування коаліцій, мереж або спільних робочих груп з метою вирішення важливих для клієнтів питань?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

113а. Чи розробляє Ваша НУО план комунікації?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

113б. Чи працює Ваша НУО із ЗМІ, такими як газети, радіо, телебачення з метою поінформувати громадськість про діяльність організації?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

113в. Чи організовує НУО зустрічі, семінари або інші заходи з метою інформування громадськості про позицію чи діяльність організації?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

113г. Чи працює Ваша НУО над проведенням подальших заходів з метою отримання зворотного зв'язку від громадськості з питань важливих для клієнтів?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

113д. Як часто Ваша НУО переглядає свою стратегію або задекларовану позицію відповідно до отриманого зворотного зв'язку від зацікавлених сторін, включаючи партнерів по коаліції?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

114а. Чи заохочує Ваша НУО відповідні дії членів, громадян або клієнтів такі як написання листів законодавцям щодо важливих для клієнтів питань?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

114б. Чи проводить Ваша НУО активне лобювання позицій щодо політичних рішень, наприклад, оголошення на слуханнях, особисті візити до законодавців тощо?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

114в. Як часто Ваша організація здійснює моніторинг законодавчої діяльності, що стосується важливих питань або мети та завдань НУО, на місцевому або національному рівні?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

114г. Чи здійснювала Ваша НУО коли-небудь мобілізацію громади щодо рішень, які приймаються місцевими або національними владними структурами щодо важливих для клієнтів питань?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

114д. Чи залучає та виділяє НУО ресурси для діяльності з моніторингу політичних заходів?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

114е. Чи здійснює Ваша НУО моніторинг та чи підвищує громадську обізнаність щодо законів та поправок, впроваджених внаслідок рекомендацій, наданих Вашою організацією?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

114с. Чи переглядає Ваша НУО власний підхід до вирішення політичних питань, якщо здійснені заходи виявились неефективними?

- Завжди У більшості випадків Час від часу Інколи Ніколи Не знаю

ІСНУЮЧІ ПОТРЕБИ ТА НЕОБХІДНА ДОПОМОГА

115. На Вашу думку, внутрішніми проблемами Вашої організації є (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Нечітко сформульована та визначена мета діяльності	☐ Недостатня забезпеченість обладнанням
☐ Хаотична діяльність	☐ Немає доступу до електронної пошти, Інтернету
☐ Відсутність планування діяльності	☐ Недостатня співпраця з ЗМІ
☐ Недостатнє фінансування	☐ Недостатня співпраця з органами влади
☐ Невміле керівництво організацією	☐ Недостатня співпраця з бізнесом
☐ Конфлікти в організації	☐ Низький імідж організації
☐ Невміле управління фінансами	☐ Інше (будь ласка, азначте, що саме):
☐ Недостатня кількість кваліфікованого персоналу	_____

116. На Вашу думку, зовнішніми проблемами Вашої організації є (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Недосконале законодавче забезпечення діяльності НУО	☐ Низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку ЗМІ
☐ Недосконале податкове законодавство	☐ Низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку органів влади
☐ Неможливість продавати свої послуги	☐ Низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку громадськості
☐ Несприятлива громадська думка про НУО	☐ Низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку бізнесу
☐ Нескоординована діяльність інших НУО	☐ Інше (будь ласка, азначте, що саме):
☐ Висока конкуренція за фінансові ресурси серед НУО	_____

117. Яка допомога потрібна Вашій НУО взагалі? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Фінансова	☐ Співпраця з органами влади
☐ Обладнання	☐ Співпраця з іншими НУО
☐ Приміщення	☐ Обмін досвідом з іншими НУО
☐ Інформація	☐ Доступ до Інтернет
☐ Навчання	☐ Інша (яка саме)
	_____

118. Яка допомога потрібна від ТЦК? (азначте УСІ відповіді, що підходять)

☐ Інформація про НУО	☐ Інформація про організації, подібні до Вашої за кордоном	☐ Оцінка рівня організаційного розвитку Вашої організації
☐ Доступ до бази даних НУО України	☐ Консультації	☐ Публікації
☐ Інформація про донорські програми	☐ Оцінка проектів/програм Вашої організації	

119. Будь ласка, зазначте які тренінги були б корисні для вашої організації?

☐ Написання проекту	☐ Моніторинг та оцінка проекту
☐ Менеджмент проекту	☐ Ефективне керівництво НУО
☐ Менеджмент НУО	☐ Керівництво НУО: від теорії до практики
☐ Створення соціальних підприємств	☐ Рада Директорів: для чого і як?
☐ Тренінг для тренерів – TOT	☐ Місія, бачення, структура, лідерство
☐ Ефективні тренерські технології	☐ Введення до управлінського консультування
☐ Стратегічне планування	☐ PR технології під час виборчих кампаній (1-й та 2-й рівні)
☐ Фінансовий менеджмент	☐ Мистецтво фандрейзингу і не тільки
☐ Робота з персоналом	☐ Введення у виборчу кампанію
☐ Робота з волонтерами	☐ Взаємодія НУО та ЗМІ під час виборчих кампаній
☐ Громадсько-ділові відносини НУО з урядовими, бізнесовими структурами та зі ЗМІ	☐ Громадський правозахист
☐ Принципи життєздатності НУО	☐ Просвіта виборців
☐ Розв'язання конфліктів	☐ Мобілізація виборців
☐ Представлення та захист прав	☐ Особливості роботи з соціально-незахищеними категоріями населення
☐ Лобювання інтересів та побудова коаліцій	☐ Принципи працевлаштування
☐ Стратегія роботи із засобами масової інформації	☐ Організація роботи з родинами, які виховують дитину-інваліда
☐ Ефективна комунікація, презентація та ведення переговорів	☐ Психосоціальна реабілітація дітей і молоді з особливими потребами
☐ Написання звітів	☐ Практичне право
☐ Управління людськими ресурсами	☐ Права дитини
☐ Мистецтво продажів	☐ Права людини
☐ Управління продажами	☐ Оцінка на основі участі
☐ Соціальний маркетинг	☐ Організація не має потреби в тренінгах
☐ Управління часом	☐ Інші теми: _____
☐ Вивчення потреб	
☐ Побудова команди	

120. Яка допомога потрібна від органів влади?

☐ Інформаційна	☐ Приміщення
☐ Фінансова	☐ Спільні проекти
☐ Моральна	☐ Інша (яка саме): _____
☐ Не заважати	

Щиро дякуємо Вам за виділений час на заповнення цієї анкети!

Дата повернення заповненої анкети “ ____ ” _____ 2009 року

Підпис регіонального координатора опитування _____

Ми будемо дуже вдячні, якщо Ви висловіте коментарі та думки з приводу даного дослідження, його доцільності та користі для Вашої організації та третього сектору України в цілому.

Коментарі: _____

Благодійний фонд «Творчий центр ТЦК» є українською неурядовою організацією, яка створена в 1996 році.

Місія ТЦК – підтримка громадських ініціатив спрямованих на розвиток громадянського суспільства в Україні.

Головні напрямки діяльності ТЦК:

- підтримка розвитку організацій громадянського суспільства;
- сприяння розвитку громад;
- сприяння розвитку благодійності в Україні.

ТЦК:

- проводить тренінги та здійснює консультування;
- готує та надає інформацію, видає та поширює публікації;
- проводить дослідження, оцінки та здійснює громадську експертизу;
- адмініструє грантові програми;
- представляє інтереси і здійснює захист інтересів організацій громадянського суспільства.

Наші клієнти:

- громадські активісти;
- організації громадянського суспільства;
- територіальні громади;
- органи влади;
- соціально відповідальний бізнес.

Контакти:

Володимир Купрій – виконавчий директор ТЦК
Проспект Бажана, 30, к. 8
02140, Київ, Україна
Тел./факс: (044) 574-6411, (044) 574-6413
office@ccc.kiev.ua
www.ccc-tck.org.ua

Дослідження стану та динаміки розвитку неурядових організацій України 2002-2009 роки проведено Творчим центром ТЦК у межах проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та виконується Pact, Inc.

«Об'єднуємося заради реформ» (UNITER) - п'ятирічна програма, яка фінансується Агенцією з Міжнародного Розвитку США, та виконується Pact, Inc в Україні.

Головною метою програми UNITER є зміцнення та підтримка активних організацій громадянського суспільства в Україні (ОГС) з метою консолідації та посилення демократичних перетворень. Програма акцентує увагу на загальних системних проблемах, які постають перед громадянським суспільством, а також надає підтримку ініціативам ОГС з моніторингу, представлення інтересів і захисту прав у різних сферах суспільного життя, що сприятиме процесам реформування в Україні.

Контакти:

вул. Мечникова, 3
Офіс 801, 8 поверх
Тел: +38 (044) 495-53-83
Факс: +38 (044) 495-53-84
Україна, 01601, м. Київ
email: uniter@pact.org.ua
www.uniter.org.ua

Видавництво ТОВ "Видавничий Дім "Купол"
м. Фастів Київської обл., вул. Соборна, 40
тел./факс: 65-6-50-30
Свідоцтво ДК 2649 від 12.10.2006

Надруковано СПД Лановенко Е.А.
м. Київ, вул. Гмирі, 1
тел. 441-82-44

Підписано до друку з оригінал макету 25.02.10 р.
Формат 60x84/8. Гарнітура Calibri. Папір офсетний.
Умовн.-друк.арк. 13,02. Наклад 300 прим.
